

SIIRTOLAISESTA KOSMOPOLIITIKSI ?

Identiteetin rakentuminen australiansuomalaisten elämäkerrallisissa tarinoissa

Susanna Kuhno
Yhteiskuntapolitiikan pro- gradu tutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Kevät 2007

TIIVISTELMÄ

SIIRTOLAISESTA KOSMOPOLIITIKSI?

Identiteetin rakentuminen australiansuomalaisten elämäkerrallisissa tarinoissa

Susanna Kuhno

Yhteiskuntapolitiikan pro gradu –tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaajat: Susanna Myllylä, Teppo Sintonen ja Mari Kivitalo

Kevät 2007

81 sivua + 1 liite

Tämä pro gradu –tutkielma keskittyy siirtolaisiksi Australiaan 1950- ja 1960-luvuilla lähteneiden suomalaisten elämäntarinoihin. Keskeisin tutkimuskysymys on millaista identiteettiä kirjoittajat tarinoissaan tuottavat? Tavoite on tarkastella konkreettisten puhetapojen kautta sitä, miten siirtolaiset rakentavat itsestään ja toisistaan määrittäviä ja luovat identiteettiä uudessa kotimaassa.

Aineistona tutkielmassa ovat neljä Australiasta saamaani kirjoitettua elämäkerrallista tarinaa, joissa siirtolaiset kuvaavat lähtöään, sen motiiveja, sopeutumistaan ja elämäänsä Australiassa. Lisäksi olen käyttänyt yhtä kaunokirjallista teosta tutkielman tausta-aineistona. Keskeiseksi teemaksi tarinoissa nousee arjen ja sopeutumisen kuvaaminen kielen, työn, kodin ja sosiaalisten suhteiden kautta.

Suomen sodanjälkeinen yhteiskunnallinen tilanne, lamakausi ja laajamittainen työttömyys, on saanut siirtolaiset lähtemään etsimään parempia elinoloja Australiasta. Siirtolaisuus näyttäytyy tarinoissa selvästi työn ja sen kautta saavutetun ulkoisen elämänhallinnan ja taloudellisen turvallisuuden tavoitteluna. Tärkeä merkitys lähdölle on ollut myös Australian tavoitteellisella siirtolaisuuspolitiikalla, etenkin 1950-luvun puolivälin jälkeen, jolloin Australian valtion matka-avustukset laajennettiin koskemaan myös suomalaisia.

Tutkielman keskeinen tulos on, että tarinoissa tuotetaan kosmopoliittia identiteettiä, johon olennaisesti kuuluu kyky tulla toimeen itselleen tyydyttävällä tavalla uudessa merkityssystemissä ja kulttuurissa. Kosmopoliittisuus kykynä uppoutua vieraaseen kulttuuriin ja sopeutua siihen on merkittävä osa kirjoittajien identiteettiä. Kokoavasti voi sanoa, että kirjoittajat tuottavat puhetavoillaan kaikin puolin kunnollisen australiansuomalaisen identiteettiä, joka hoitaa ahkerasti työn ja kodin ja tarvittaessa auttaa maanmiestään vaikeuksissa. Muut suomalaiset siirtolaiset muodostavat ”merkityksellisten toisten” joukon, jonka kanssa ja johon suhteessa uutta identiteettiä tuotetaan. Siirtolaiset ovat aktiivisia monenlaisessa seuratoiminnassa ja kunnollisuus näyttäytyy vapaaehtoistyössä vahvana sitoutumisena ja pyyteettömänä työpanoksena yhteiseksi hyväksi.

Avainsanat: Australia, siirtolaisuus, muuttoliike, identiteetti, siirtolaisuuspolitiikka

SISÄLTÖ:

1. JOHDANTO.....	5
2. TUTKIMUSTEHTÄVÄT, AINEISTO JA METODI.....	8
2.1 Identiteetin jäljillä	8
2.2 Aineisto: elämäkerrat ja -tarinat aineistona	9
2.3 Narratiivisesti - diskurssianalyysin keinoin	12
2.4 Missä tarina ja identiteetti kohtaavat?	14
3. AUSTRALIAN SIIRTOLAISUUDEN TUTKIMUSPERINNE - ilmiöstä identiteetin tarkasteluun....	16
4. MUUTTOLIIKKEEN KÄSITTEISTÄ JA MERKITYKSESTÄ	18
4.1 Muuttoliike ja siirtolaisuus.....	18
4.2 Muuttoliikkeiden merkityksestä Suomelle ja Australialle	19
5. SUOMALAISET SIIRTOLAISET AUSTRALIASSA.....	22
5.1 Ensimmäiset Suomalaiset Australian mantereella	22
5.2 Kultakuume 1851-1869.....	22
5.3 Siirtolaiset vuosisadan vaihteessa.....	23
5.4 Lamavuosista 1930-34 toiseen maailmansotaan	25
6. SIIRTOLAISUUTEEN VAIKUTTANEET TEKIJÄT	27
6.1 Sodan jälkeinen Suomi siirtolaisuuden näyttämönä.....	27
6.2 Kaventuneet elämisen mahdollisuudet Suomessa.....	29
6.3 White Australian policy ja matka-avustukset	32
6.4 Yksilötason motiivit	36
7. MATKALLA UUTEEN.....	41
7.1 ”Matka, joka muutti monien elämäkuviot toisenlaisiksi”.....	41
7.2 Leirikokemuksia Bonegillassa.....	47
8. SOPEUTUMINEN UUTEEN KOTIMAAHAN.....	50
8.1 Kielen merkitys arkielämälle	50
8.2 Koti toiminnan areenana.....	54
8.3 Työ elämänhallinnan ja turvallisuuden takaajana.....	57
8.4 Sopeutuminen, identiteetti ja merkitykselliset toiset	61
8.5 Yhteenveto- sopeutuminen kosmopoliittisuutena	71

9. JOHTOPÄÄTÖKSET	73
9.1 "Sinne, missä hyvä koti on mahdollinen"	73
9.2 Sopeutuminen kosmopoliittisuutena	74
9.3 Suomalaisten yhteisön merkitys	75
9.4 Tulevaisuuden tutkimushaasteet	76
Lähteet:.....	78
Liite1: Tutkimuspyyntö.....	82

1. JOHDANTO

Siirtolaisuutta ja muuttoliikkeitä kohtaan tuntemani kiinnostus ulottuu lapsuuteen saakka. Perheessäni puhuttiin usein isoäitini sisaresta, Tyyne-tädistä, joka oli vuonna 1912 lähtenyt siirtolaiseksi Yhdysvaltoihin. Mieheni perheessä tilanne oli hyvin samanlainen. Hänen tätinsä perheeseen oli lähtenyt 1959 siirtolaiseksi Australiaan ja myös heidän perheessään siirtolaisuus oli vahvasti esillä tarinoina ja muistoina. Mielikuvani siirtolaisuudesta rakentui pitkälti näiden tarinoiden varaan. Ihmettelin ja ihailin siirtolaisiksi lähtijöiden rohkeutta lähteä etsimään uutta kotia ja elämisen mahdollisuuksia maantieteellisesti kaukaa ja hyvin erilaisista olosuhteista. Ensimmäisen kerran ajatus siitä, että jollain lailla tarttuisin siirtolaisten tarinoihin tutkimusmielessä, nousi esille viittisen vuotta sitten. Keskustelin silloin eläkkeellä olevan naisen kanssa, joka oli perheeseen lähtenyt Ruotsiin suuren muuton aikoihin. Hänen tarinansa ja tapansa kuvata perheensä elämää Ruotsissa jäi mieleeni ja ajattelin silloin, että olisi mielenkiintoista syventyä aiheeseen ja siirtolaisten tarinoihin ja kohtaloihin. Pro gradu- tutkielman kautta minulle avautui mahdollisuus tarkastella siirtolaisuutta ja siitä kirjoitettuja tarinoita.

Aiheen valintaan vaikutti lisäksi se, että siirtolaisuus ja muuttoliike ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä ilmiöitä, jotka vaikuttavat mm. työvoiman saatavuuteen, yhteiskuntarauhaan ja moniin poliittisiin ja taloudellisiin kysymyksiin. Suomessa ollaan työvoimapolitiikan osalta jo lähitulevaisuudessa haasteiden edessä. Moisio & Martikainen (2006) ovat selvittäneet asiantuntijoiden näkemyksiä suomalaisen työelämän kehitymisestä vuoteen 2020 mennessä. Tutkimuksen keskeisin tulos on, että kaikki asiantuntijat odottavat työelämän monimuotoisuuden kasvavan ja maahanmuuttajien määrän kaksinkertaistuvan (noin 300 000:een) jo vuoteen 2020 mennessä. Keskeisinä keinoina monimuotoisuuden edistämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa asiantuntijat näkevät mm. asenneilmaston muokkaamisen, lainsäädännölliset toimet ja työlupakäytäntöjen helpottamisen. Työ- ja väestöpolitiikan kysymykset ovat Suomessa vahvasti esillä tulevina vuosina.

Tutkielma rakentuu narratiivisen lähtökohdan ympärille kahdessa mielessä. Aineistona ovat Suomen Australian siirtolaisten elämäntarinat ja lähtökohta on, että ihminen ymmärtää itseään ja rakentaa identiteettiään tarinoiden kautta ja välityksellä, narratiivisesti. Keskeisin

tutkimuskohde on identiteetti ja sen tarkastelu miten siirtolaiset kielenkäytöllään rakentavat ja tuottavat identiteettiään ja **millainen tämä elämäntarinoissa tuotettu identiteetti on?** Konkreettiset kysymykset liittyvät puhetapaan. Mistä tarinoissa puhutaan, miten puhutaan ja mikä tavoite tällä puheella on? Millaista identiteettiä puhetavoilla tuotetaan?

Siirtolaisten elämäntarinoita tarkastellessa ei voida sivuuttaa sitä, mikä sai heidät liikkeelle. Keskeistä on, että Suomen sodanjälkeinen heikko taloudellinen tilanne, rakennemuutos ja työttömyys on saanut siirtolaiset liikkeelle etsimään parempia elinoloja Australiasta. Oleellista on, että siirtolaisuuden lähdön motiivit näyttäytyvät tarinoissa selvästi työn ja sen kautta saavutetun ulkoisen elämänhallinnan tavoitteluna. Tärkeä merkitys lähdölle on ollut myös Australian tavoitteellisella siirtolaisuuspolitiikalla, etenkin 1950- luvun puolivälin jälkeen, jolloin Australian valtion matka-avustukset laajennettiin koskemaan myös suomalaisia.

Tutkielman keskeisin tulos on, että kirjoituksissa tuotetaan kosmopoliittia identiteettiä. Kosmopoliittisuus kykynä uppoutua vieraaseen kulttuuriin ja sopeutua siihen on merkittävä osa kirjoittajien teksteissään tuottamaa identiteettiä. Konkreettisesti sopeutuminen näkyy siinä, että siirtolaiset ovat oppineet selviytymään uudessa tilanteessa ja kulttuurissa itseään tyydyttävällä tavalla. Sopeutumista ja elämää Australiassa kuvataan kielen, työn, kodin ja sosiaalisten suhteiden kautta. Kirjoittajat ovat hankkineet kielitaidon, jolla tulevat toimeen ja tekevät työtä, jolla turvaavat toimeentulonsa. He ovat kyenneet luomaan uusia sosiaalisia suhteita sekä muihin siirtolaisiin että australialaisiin. Näiden arkisten ”löytöjen ” kautta voi perustellusti sanoa, että he ovat onnistuneet ”tulemaan toimeen enemmän tai vähemmän asiantuntevasti uudessa merkityssysteemissä.” Lisäksi he tuottavat teksteissään puhetavoillaan kaikin puolin kunnollisen australiansuomalaisen identiteettiä, joka hoitaa ahkerasti työn ja kodin ja tarvittaessa auttaa maanmiestään vaikeuksissa. Muut suomalaiset siirtolaiset muodostavat ”merkityksellisten toisten” joukon, jonka kanssa ja johon suhteessa uutta identiteettiä tuotetaan. Siirtolaiset ovat aktiivisia monenlaisessa seuratoiminnassa ja kunnollisuus näyttäytyy vapaaehtoistyössä vahvana sitoutumisena ja pyyteettömänä työpanoksena yhteiseksi hyväksi.

Tutkielman alussa tarkennan tutkimustehtävää, aineistoa, metodologisia valintoja ja tarinan ja identiteetin suhdetta. Luvussa kolme paneudutaan Australian siirtolaisuuden

tutkimusperinteeseen. Neljäs luku keskittyy muuttoliikkeen käsitteistöön ja merkitykseen. Viides luku käsittelee Australian siirtolaisuuden historiallista kulkua. Luvussa kuusi tarinoiden analyysi alkaa. Ensimmäisenä tarkastelen siirtolaisten lähdön motiiveja suhteessa Suomen ja Australian yhteiskunnalliseen tilanteeseen sekä lähdön yksilötason motiiveja. Luvussa seitsemän esillä ovat kuvaukset matkalta ja Bonegillan siirtolaisleiriltä. Luvussa kahdeksan, joka tarkastelee asettumista ja sopeutumista uuteen kotimaahan nousevat kielen, kodin, työn ja suomalaisten yhteisön merkitykset keskeisiksi. Luvussa yhdeksän pyrin kokoamaan keskeisiä aineistosta nousseita havaintoja johtopäätöksiksi.

2. TUTKIMUSTEHTÄVÄT, AINEISTO JA METODI

2.1 Identiteetin jäljillä

Tämän tutkimuksen kohteena ovat Suomesta Australiaan 1950- ja 1960- luvuilla lähteneiden siirtolaisten kirjoittamat elämäntarinat. Ilmiön tasolla tarkastelen lähtöhetkellä vallinneita yhteiskunnallisia reunaehtoja Suomessa ja Australiassa. Suomen heikko taloudellinen tilanne ja Australian siirtolaisuuspolitiikka ovat merkittäviä lähtöön vaikuttaneita tekijöitä. Lähdön motiivien tasolla tarkasteluun nousevat myös yksilötason motiivit. Työ keskeisin tutkimuskysymys on, **millaista identiteettiä aineiston tarinoissa tuotetaan?** Millaisten prosessien ja asioiden kautta identiteettiä luodaan ja kuvataan? Millaiset asiat nousevat keskeisiksi tilanteessa jossa sopeudutaan uuteen kulttuuriin ja luodaan uutta identiteettiä?

Identiteetin näkökulma sopii hyvin siirtolaisuuden tarkasteluun sekä ajankohtaisuutensa että moniulotteisuutensa vuoksi. Identiteetti käsitteenä ei kahlitse tarinaa vaan antaa sille mahdollisuuden muuttua ja elää. ”Yksilötasolla identiteetillä viitataan tavallisesti siihen, kuka ihminen ajattelee olevansa, miten ja millaiseksi hän kokee itsensä, mihin hän uskoo ja mitä hän tekee. Monet kollektiiviset identiteetit – esim. etniset tai kansalliset – kuitenkin vaikuttavat yksilöiden identiteetteihin.”(Saaristo ym. 2004, 137.)

Siirtolaisuutta tarkasteltaessa kulttuurisen identiteetin näkökulmaa on keskeinen. Hall`n näkemyksen mukaan kulttuurinen identiteetti voidaan ymmärtää kahdella eri tavalla. Ensimmäinen määrittelee kulttuurisen identiteetin yhden, yhteisen kulttuurin ja tietynlaisen kollektiivisen sekä ”todellisen minän” kautta. Tällainen minuus sisältää monia pinnallisempia ja keinotekoisia minuuksia, jotka yhdistävät ihmisiä, joilla on yhteinen historia ja esi-isät. Määritelmän mukaan kulttuurisissa identiteeteissä heijastuvat ne yhteiset historialliset kokemukset ja kulttuuriset koodit, jotka varustavat ihmiset heidän historiansa vaiheiden ja rajojen takaa löytyvillä vakailta, muuttumattomilla viitekehyksillä ja merkityksillä. Tämä saa ihmiset tuntemaan itsensä ”yhdeksi kansaksi”. Kulttuurinen identiteetti on kuitenkin mahdollista nähdä myös toisella, edelliseen liittyvällä, mutta melko

oleellisesti edellisestä poikkeavalla tavalla. Näkökulma huomioi, että useiden samankaltaisuuksien lisäksi on mahdollista löytää aina myös syvien ja merkittävien erojen muodostamia merkityksellisiä kohtia. Nämä ”erojen kohdat” laskevat perustan sille, ”keitä me tosiasiallisesti olemme” tai pikemminkin, historian puuttuttua peliin, ”keitä meistä on tullut”. Kulttuurisilla identiteeteillä on selkeästi historiansa, sillä ne tulevat jostain. Kaiken muun historiallisen tavoin ne ovat jatkuvassa muutoksessa, eivätkä täten kiinnity iankaikkisesti johonkin olennaiseen menneisyyteen, vaan ovat historian, kulttuurin ja vallan jatkuvan ”leikin” kohteena. (Hall, 2002, 224-227.) Hallin esiin nostama jälkimmäinen kulttuurisen identiteetin ajatus on mielenkiintoinen tutkimusongelman kannalta. Millaisia historian kulttuurin ja vallan ilmentymät ovat siirtolaisten tarinoissa? Entä keitä siirtolaisista on tullut?

2.2 Aineisto: elämäkerrat ja -tarinat aineistona

Aineisto koostuu Australiaan 1950- ja 1960- luvulla muuttaneiden suomalaisten elämäkerrallisista tarinoista. Päädyin kirjoitettuihin tarinoihin sekä mielenkiinnosta kirjoitettua tarinaa kohtaan että olosuhteiden eli pitkän matkan takia. Tarinoiden kirjoittajat ovat kaikki siirtolaisia, jotka eivät ole palanneet Suomeen, vaan jääneet pysyvästi Australiaan. Tutkimuspyyntö julkaistiin 2005 joulukuussa kahdessa australialaisessa (Australian Hyvä Sanoma, Suomi Newspaper) lehdessä.(ks. liite 1). Kirjoitusaikaa vastaajilla oli maaliskuun 2006 loppuun. Lehtien yhteyshenkilöt postittivat tarinat minulle huhtikuussa. Sain käyttöön kolme tarinaa, jotka sisälsivät siirtolaisten vaiheita sekä 1950- että 1960- luvulta. Tarinoiden mitta vaihteli kolmesta käsikirjoitetusta sivusta kahdeksaan konekirjoitusliuskaan. Lisäksi aineistossa on mukana kaksi kirjaa. Toisen kirjoittaja, Oiva Hyytinen, otti yhteyttä tutkimuspyynnön nähtyään ja toimitti minulle vuonna 2001 kirjoittamansa elämäkerrallisen, päiväkirjan muotoon kirjoitetun, Hallaperältä tropiikkiin & neljä kertaa maailman ympäri- kirjan. Tekstinä kirja on laajempi ja erilainen kuin tarinat, mutta mukana olo on perusteltua koska kirja käsittelee niitä teemoja, joista olin kiinnostunut. Lisäksi olen käyttänyt tausta-aineistona Voitto Pokelan kirjaa Jälkiä Australian sannassa (1995). Pokelan kirja tarttui mukaan vanhempieni kirjahyllystä ja sen tyyli on kaunokirjallinen. Se on omalta osaltaan avannut tarinana sitä arkea ja kokemusmaailmaa, jossa siirtolaiset elivät. Kolme anonymia tarinaa olen numeroinut ja lainausten perässä olevasta numerosta käy ilmi, kenen tarinaa kulloinkin tarkastellaan. Oiva Hyytisen kirja on

mielestäni perusteltua sitoa aineiston neljänneksi tarinaksi, sillä se käsittelee samoja teemoja kuin tarinat ja on kirjoitettu elämäntarinan muotoon. Pokelan kirjasta lainatut tekstikohdat olen merkinnyt lähdeviitteeseen. Seuraavassa tarinoiden ja kirjojen kirjoittajista lyhyt kooste, jonka tavoite on avata kirjoittajien elämäntarinaa kokonaisuutena ja tuoda se lähemmäs lukijaa.

Kirjoittaja 1

Kirjoittaja on 77-vuotias mieshenkilö, joka lähti siirtolaiseksi Australiaan vaimonsa ja kahden lapsensa kanssa vuonna 1968. Olivat Suomessa yrittäjiä, mutta yrityksen jouduttua vaikeuksiin, päättivät lähteä Australiaan. Asettuiivat Canberraan, koska siellä oli sukulaisia, asunto ja työtä. Mies työskenteli rakennuksilla ja vaimo mm. puutarha- ja toimistotöissä. Molemmat ovat toimineet hyvin aktiivisesti suomalaisten yhteisössä mm. paikallisessa Suomi-seurassa ja Australian Suomalaisten Keskusliitossa. Kirjoittaja vaimoineen viettää eläkepäiviä Canberrassa harrastaen kukkien ja pihamaan hoitoa ja matkustelua.

Kirjoittaja 2

Kirjoittaja on 79-vuotias nainen, joka lähti Australiaan miehensä ja neljän lapsensa kanssa vuonna 1958. Lähtöön vaikutti eniten Suomen surkea työtilanne. Australiassa perhe asettui ensin Albyryyn ja monien vaiheiden kautta Queenslandiin, farmin pitoon. Eläkkeelle siirryttyä muuttivat takaisin Canberraan. Kirjoittaja asuu leskenä lähellä tytärtään.

Kirjoittaja 3

Kirjoittaja on 78-vuotias nainen, joka muutti v. 1968 Australiaan miehensä ja neljän lapsensa kanssa. Suurimpana syynä lähtöön kirjoittaja mainitsee seikkailunhalun ja halun nähdä muutakin maailmaa. Bonegillan leirin jälkeen perhe asettui Brisbaneen. Miehellä järjestyi työtä rakennuksilta ja kirjoittaja itse jatkoi yritystoimintaa. Myöhemmin perhe osti maatilan ja eli karjanhoidolla. Kirjoittaja on ollut hyvin aktiivinen Suomalaisen seurakunnan, Suomalaisen lepokodin ja Suomiradion toiminnoissa. Kirjoittaja elää leskenä Brisbanessa.

Kirjoittaja 4:

Oiva Hyytisen (2001) kirjoittama Hallaperältä tropiikkiin ja neljä kertaa maailman ympäri on päiväkirjanomainen kertomus kirjoittajan ja hänen perheensä elämänvaiheista Suomessa ja Australiassa. Perhe lähti matkaan 1958 ja Hyytinen toteaa, että lähtö oli useiden syiden summa. Yhtenä merkittävänä syynä olivat perättäiset hallavuodet ja siitä seuranneet ongelmat tilanhoidossa. Perhe asettui Tullyyn, jossa kirjoittaja työskenteli sokeriruon hakkaajana. Myöhemmin perhe osti oman tilan ja elämä sokerifarmarina alkoi. Kirja on monipuolinen kuvaus työstä, kiinteistä sukulaissuhteista ja matkoista maailmalla ja koti-suomessa. Kirjoittajan suhde Jumalaan ja hänen johdatukseensa on yksi kirjan keskeisimpiä teemoja. Kirjoittaja viettää eläkepäiviään vaimonsa kanssa merenranta-talossaan Cardwell`ssä ja hänen poikansa jatkavat farmin pitoa.

Kirja:

Voitto Pokelan (1995) Jälkiä Australian sannassa on aineistoni toinen kirja. Se on tyyliältään enemmän kaunokirjallinen kuin omaelämäkerrallinen. Pokela muutti Tasmaniaan Australiaan vuonna 1959, jossa hän toimi ensin kirvesmiehenä Hobartin kirjaston työmaalla. Hänen perheensä saapui maahan myöhemmin. Rakennustyömailla hän saavutti hyvän kielitaidon ja myöhemmin opiskeli ja valmistui luterilaisen kirkon pastoriksi. Kirjassaan hän kuvaa värikkäästi siirtolaisten elämää, Australian luontoa ja myös niitä vastoinkäymisiä, joita siirtolaisten sopeutumiseen liittyy. Pokela viettää eläkepäiviään Queensland`ssä.

Kaikki kolme aineistoni varsinaista elämäkerrallista tarinaa on kirjoitettu suomeksi vaikka aineistopyyntöni antoi mahdollisuuden kirjoittaa myös englanniksi. Kirjoittajien suomen kielen taito on säilynyt hyvin. Tarinoissaan kirjoittajat etenevät kronologisesti ja kertovat vapaamuotoisesti elämästään ja siihen liittyvistä tapahtumista ja asioista. Osa on vastannut aineistopyynnössä esittämiini (kirjoittamista jäsentäviin) kysymyksiin, mutta kaikki ovat kirjoittaneet myös muista merkittäväksi kokemistaan asioista. Kirjoittajat ovat myös kertoneet tämänhetkisestä elämäntilanteestaan. Kaikki kirjoittajat olivat aineiston keräämishetkellä eläkkeellä ja heidän keski-ikänsä oli kunnioitettavat 78 vuotta.

Vilkko (1997, 93-94) toteaa, että jos oletetaan omaelämänkerroissa tulleiden asioiden heijastavan yhteiskunnallista todellisuutta sellaisenaan, on omaelämäkerta subjektiivisuudessaan hyvin altis kritiikille. Toinen vaihtoehto on tarkastella omaelämäkertaa tekstinä ja kulttuurituotteina, jolloin painopiste on eletyn ja koetun kertomuksessa. Näin ollen subjektiivisen dokumentin ongelma tulee huomioitua ja tarina voidaan ymmärtää elämäntapahtumista tehtynä konstruktiona, jonka yksilö muokkaa kyseessä olevaan tilanteeseen sopivaksi. Tarina ei siis ole tapahtunut ja toteutunut reaali maailmassa vaan tarinan voidaan sanoa tapahtuneen sille, joka sitä kertoo.

Sintonen (1999, 142) toteaa Ricoeur`in (1992) viitaten, etteivät eläminen ja kertominen koskaan lankea yksin, sillä ”elämä eletään ja kertomukset kerrotaan”. Sintonen (emt.142-143) kuitenkin näkee, että silloin kun eläminen ymmärretään toiminnan kautta, eläminen ja kertominen lähestyvät toisiaan. Toiminnan ja kertomisen välisen sillan hän näkee muodostuvan siten, että kun kielen avulla tuotetaan toimintaa kuvaavia käsitejärjestelmiä, tästä seuraa että toiminnan kuvaamisesta tulee symbolisesti välittyntä ja inhimillisen kokemuksen luonteesta tulee esi-narratiivinen. Näin ollen kerronta on tuottamassa eletyn elämän kokemuksille merkityksiä ja nämä merkitykset ovat kommunikoitavissa kielen tuottamien symbolien kautta. Kertomuksissa merkitykset tulevat siis artikuloituiksi. Tarkastelen aineiston tarinoita teksteinä ja kulttuurituotteina, joissa kuvataan elettyä ja koettua elämää. Tarinat eivät siis edusta objektiivista dokumenttia kertojiansa elämästä vaan ”tarina on tapahtunut sille, joka sitä kertoo.” Siirtolaisten elämä välittyy kertomuksista pitkälti arjen valintojen sekä toiminnan kautta ja niiden kautta on mahdollista heidän elämäänsä ja toimintaansa ymmärtää. Näin ollen elämä ja siitä kertominen on mahdollista nähdä lähekkäin, toistensa rinnalla.

2.3 Narratiivisesti - diskurssianalyysin keinoin

Syrjälä (2001, 203) toteaa, että kiinnostus elämäntarinoiden ja muiden kertomusten käyttöön on kasvanut niin merkittävästi monien tieteenalojen tutkimuksessa, että voidaan perustellusti puhua narratiivisesta tai jopa elämänkerrallisesta käännteestä sosiaalitieteissä. Myös Hirsjärvi, Remes, Sajavaara (2004, 206) toteavat, että kvalitatiivisen tutkimuksen myötä monet sellaiset tiedonkeruutavat ovat yleistyneet, joissa ihmisiä pyritään ymmärtämään heidän itsensä tuottamien kertomusten, tarinoiden ja muistelujen avulla.

Ilmiössä on kyse paradigman vaihtumisesta ja sitä voidaan kuvata subjektiivisena tai kulttuurisena käänteenä, jossa henkilökohtaiset ja sosiaaliset merkitykset saavat merkittävemmän aseman toiminnan perustana (Chamberlayne ym. 2000, Syrjälän 2001, 203 mukaan). Syrjälä (2001, 203-204) jatkaa, että oman elämän pohdinta, reflektio, on ihmisessä oleva, perustavanlaatuinen ominaisuus ja lisäksi kerronnan kautta ihminen rakentaa minuuttaan. Näin ollen tarinoiden kertominen näyttäytyy persoonallisen ja ammatillisen kasvun välineenä, mutta myös tutkimusmetodina.

Heikkisen (2001) mukaan narratiivisuuden esiintulo liittyy ajankohtaiseen laajempaan tiedon- ja tiedekäsityksen muutokseen. Heikkinen toteaa myös Gubaan ja Lincolnin (1994) viitaten, että tätä muutosta on kutsuttu käänneeksi kohti konstruktivismia. Heikkinen jatkaa, että tulkitsemme maailmaa alati muotoutuvana kertomuksena, joka saa alkunsa ja liittyy uudelleen kulttuuriseen kertomusvarantoomme, jota myös tiedoksi kutsutaan. Myös me ihmiset ymmärrämme itsemme ja rakennamme identiteettimme tarinoiden kautta ja välityksellä, narratiivisesti. Näin ollen sekä tieto itsestä että maailmasta muotoutuu tarinoiden ja kertomusten kautta. Heikkinen muistuttaa myös, että narratiivisuus toimii tutkimuksessa kahteen suuntaan siten, että kertomukset ovat sekä tutkimuksen lähtökohta että lopputulos. (emt. 118-120.)

Perinteisen metodin sijaan diskurssianalyysi voidaan nähdä väljänä teoreettisena viitekehyksenä, jonka puitteissa on mahdollisuus tehdä hyvin monenlaista tutkimusta (Potter & Wetherell, 1987, Eskolan & Suorannan, 2001, 194 mukaan). Myös Törrönen (1999, 11) on todennut että diskurssi käsitteenä vaatii tarkennusta, sillä siihen liitetään tutkimuksessa hyvin erilaisia sisältöjä. Diskurssianalyysi metodina voidaan määritellä:

”sellaiseksi kielen käytön ja muun merkitysvälitteisen toiminnan tutkimukseksi, jossa analysoidaan yksityiskohtaisesti sitä, miten sosiaalista todellisuutta tuotetaan erilaisissa sosiaalisissa käytännöissä.”

(Jokinen ym. 2004, 9-10)

Identiteetti on yksi yleisimmistä diskurssianalyttisen tutkimuksen kohteista (Antaki & Widdicombe 1998, Suoninen 1992, Jokisen ym. 2004 mukaan). Kun tutkimuskohteena on identiteetti, tarkastellaan sitä miten ihmiset kielenkäytössään rakentavat itsestään ja toisistaan määrittäjiä, jotka ovat moninaisia ja vaihtelevat tilanteittain. Identiteetti on toiminnallinen kategoria, ei ihmisen staattinen ominaisuus. Näin ollen identiteetin voi ymmärtää osaksi merkityssysteemiä, sillä tietyssä systeemissä rakentuu tietynlaisia identiteettejä. (Jokinen ym. 1999, 68.) Kun sitten merkityssysteemejä analysoidaan, tavoite ei ole kirjata mekaanisesti tekstin ominaisuuksia, vaan tavoitteena on perusteltu tulkinta, jossa tutkijan ja aineiston vuoropuhelu on keskeisessä roolissa (emt., 28).

Törrönen (2005, 139) toteaa, että aineistovetoisessa näkökulmassa tutkija pysyttelee puhetapojen tulkinnassa aineiston sisäisessä kontekstissa. Tässä tutkielmassa puhetapojen tarkastelu konkretisoi sitä mihin analyysillä pyritään. Suomen Australian siirtolaisten elämän, kokemusmaailman ja identiteetin tarkastelussa minua vievät eteenpäin puhetapaan liittyvät kysymykset. Mistä tarinoissa puhutaan, miten puhutaan ja mikä tavoite puhella on? Millaista identiteettiä puhetavoilla luodaan?

2.4 Missä tarina ja identiteetti kohtaavat?

Sintonen (1999) näkee narratiivisuuden ja identiteetin kietoutuvan toisiinsa kertomuksessa. Ihminen rakentaa subjektiviteettinsä ja itsensä kertomukseen kun hän kertoo elämästään. Henkilöstä tulee kertomuksensa henkilöahmo eli narratiivinen identiteetti on mahdollista nähdä tarinan henkilöahmon identiteettinä. Henkilöahmossa samuus-identiteetti (laadullisesti, määrällisesti ja ajallisesti pysyvät ominaisuudet) ja itseys-identiteetti (tulkinnan kautta syntyvä itseymmärrys) ovat narratiivisesti välittyneitä. Näin ollen itseymmärrys ei ole suoraa tietoa itsestä vaan se syntyy erilaisten kulttuuristen symbolien välittämänä. (Ricoeur, 1991b, Sintonen 1999, 143 mukaan.) Sintonen (emt.143) toteaa, että edellä mainittu symbolinen välitys ilmenee monimuotoisissa arkipäivän kertomuksissa ja näin ollen ”kertoessaan elämästään ihminen on siis väistämättä tekemisissä identiteettinsä kanssa”. Elämäntarinoissaan hän määrittelee itseään sekä samuus-identiteetin termein että reflektoi ja problematisoi itseään itseys-identiteetin merkityksessä.

Sintonen (1999, 143) jatkaa, että kertomuksen ja identiteetin välinen dynamiikka syntyy juonen ja henkilöhahmojen välisestä suhteesta. Elämästä kertominen tuottaa heterogeenisen synteetin, jossa erillisistä tapahtumista syntyy eheä kertomus. Eheä kertomus syntyy siitä, että yhdenmukaisuus voittaa ristiriitaisuuden. Juonellistamisen kautta elämän monimuotoiset tapahtumat liittyvät kerronnallisiksi tapahtumiksi ja muodostavat kertomuksen integraation perustan. Siihen, että toiminta voidaan muuttaa kerronnan kautta ymmärrettäväksi tapahtumien jatkumoksi eli juoneksi, edellyttää henkilöhahmoja, jotka suorittavat toiminnan. Henkilöhahmoille tapahtuvat tapahtumat synnyttävät ajallisen jatkumon, josta seuraa, että henkilöhahmoon itsessään sisältyy juoni (Ricoeur, 1992, Sintonen, 1999,143 mukaan).

Mikä merkitys kertomuksella sitten on kertojalleen ja tässä tapauksessa kertojan identiteetille? Heikkinen ja Syrjälä (2002, 174) kirjoittavat, että ymmärrys elämästä ja tulkinta itsestä rakentuvat ihmisessä vähitellen kertomisen ja uudelleen kertomisen välityksellä. Kertomuksen ja elämän suhde toimii siis molempiin suuntiin siten, että kertomus jäljittelee elämää ja elämä jäljittelee kertomusta. (Koski, 1995, Heikkisen ym. 2002, 174 mukaan.) Heikkinen ym. jatkavat, että kokemukset ja niistä kertominen rikastuttavat toisiaan vastavuoroisesti ja tarjoavat mahdollisuuden uudelleen tulkinnalle vuoroin toinen toisilleen. Se mitä kerrotaan tai mitä tapahtuu, eivät muodosta peilikuvan kaltaista suhdetta toisiinsa, vaan kysymyksessä on monimutkainen tulkintaprosessi. Tiivistetysti siis, eletty elämä on suhteessa siihen, mitä kerrotaan ja vuorostaan kerrottu kertomus on vaikuttamassa siihen, miten elämä koetaan. (emt.174.)

3. AUSTRALIAN SIIRTOLAISUUDEN TUTKIMUSPERINNE - ilmiöstä identiteetin tarkasteluun

Muuttoliikkeen peruskysymykset kuten ketkä muuttavat, miksi muutetaan, minne muutetaan ja mitä seurauksia muuttoliikkeistä on, ovat aina ajankohtaisia. Käytännössä tutkimus usein kohdistuu väestön elinoloihin ja mahdollisuuksiin yhteiskunnan tai yhteiskuntien tasolla. Empiirisesti tietoa muuttoliikkeistä saadaan tilastoista tarkastelemalla muuttoliikkeen ja yhteiskunnan taloudellisen toiminnan sekä elinkeinorakenteen ja asutushistorian välisiä suhteita. (Korkiasaari ja Söderling, 1994, 226-230). Suomen Australian siirtolaisuuden tutkimus on keskittynyt pitkään juuri muuttoliike ilmiön, historian, syiden ja empiiristen aineistojen, kuten tilastojen, tarkasteluun. Siirtolaisuuden tutkimuksessa on näkynyt vahvasti historian tutkimuksen näkökulma. Viime aikoina, narratiivisen tutkimustavan yleistyttyä, tutkimuksellinen mielenkiinto on yhä enenevässä määrin kohdistunut myös elämäntarinoihin ja identiteettiin.

Lähteitä ja aineistoa työhön etsiessäni jouduin toteamaan, että Australian siirtolaisuus ei ole herättänyt tutkimuksen tasolla samanlaista kiinnostusta kun esimerkiksi Amerikkaan suuntautunut siirtolaisuus. Suomen Australian siirtolaisuuden varsinainen laajempi tutkimus on pääosin Siirtolaisuusinstituutin johtajan Olavi Koivukankaan vuonna 1975 ilmestyneen väitöskirjan varassa. Väitöskirja keskittyy siirtolaisuusilmiöön, lähdön syihin ja on toteutettu haastattelulomakkeen avulla. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden laitoksella on ilmestynyt 2004 Matti Hynnisen pro gradu- tutkielma, jossa Hynninen postikyselyn ja haastattelujen avulla tarkastelee suomalaisten sotaveteraanien lähdön syitä ja asemaa Australiassa. Hynnisen tarkastelu painottuu veteraanien yksilötasoisten lähdön motiivien arviointiin ja veteraanien yhteiskuntapoliittisen aseman arviointiin Suomen ja Australian etujärjestelmien rajalla. (Hynninen, 2004, 2.) Tampereen yliopistossa historiatieteen laitoksella on ilmestynyt Katri Tannin pro gradu- tutkielma, White Australian policy: Australian syrjivä siirtolaisuuspolitiikka 1940- luvulta 1980- luvun alkuun, jossa Tanni keskittyy tarkastelemaan Australian siirtolaisuuspolitiikkaa ja mm. sitä keitä Australiaan haluttiin muuttavan ja millainen vaikutus siirtolaisuuskampanjoilla loppujen lopuksi oli.

Kulttuuristen identiteettien nykytutkimusta edustaa mm. Sintosen Etninen identiteetti ja narratiivisuus (1999). Sintonen tarkastelee teoksessaan etnisen identiteetin narratiivista tuottamista 1920-luvulla Kanadaan muuttaneiden suomalaisten miesten elämäkertomuksissa.

Tässä tutkielmassa identiteetin tarkastelu on keskiössä ja muodostaa tärkeimmän tutkimuskysymyksen, mutta mielestäni sekä Suomen että Australian 1950- ja 60-luvun yhteiskunnallisten tekijöiden osuutta muuttoliikkeen motivoijana ja mahdollistajana ei voi sivuuttaa. Identiteetin ja ilmiön suhdetta toisiinsa voi kuvata Hallin (2002, 227) ajatuksella, että ”Identiteetit ovat historian, kulttuurin ja vallan jatkuvan leikin kohteena.” Siirtolaisen identiteetti rakentuu jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäröivän yhteiskunnan arvojen, normien ja historiallisten tapahtumien kanssa. Näin ollen on perusteltua tarkastella ilmiötä ja siirtolaisuuteen vahvasti vaikuttaneita tekijöitä identiteetin tarkastelun rinnalla.

4. MUUTOLIIKKEEN KÄSITTEISTÄ JA MERKITYKSESTÄ

4.1 Muuttoliike ja siirtolaisuus

Korkiasaari ja Söderling (1994) esittävät, että yksilön näkökannalta muuttaminen on fyysistä ja pysyväisluonteista siirtymistä alueelta toiselle. Usein siihen liittyy yksilöllistä aktiivisuutta, mutta yksilöllisten lähtökohtien lisäksi muuttotapahtumaan liittyy tekijöitä, jotka heijastavat muuton alueellisia ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. Kun muuttoliikettä tarkastellaan, täytyy ottaa huomioon monia tekijöitä, kuten väestön koko ja demokrafinen rakenne, rakennettu ja luonnonmukainen ympäristö, yhteiskunnan kehitysvaihe sekä sen hetkiset käytössä olevat muuton edellytykset kuten toimivat liikenneyhteydet. (emt. 226.)

Korkiasaari ym. (1994) jakavat muuttoliikkeen vapaaehtoiseen liikkuvuuteen ja pakolaisuuteen. Vapaaehtoinen muutto jaetaan vielä maassamuuttoon ja siirtolaisuuteen, jotka voidaan erottaa lähi- tai kaukomuuttoon. Vapaaehtoisessa muutossa voidaan erottaa myös tavoite- ja pakkomuutto. Tavoitemuutolle on ominaista innovatiivisuus ja uutta etsivä aktiivisuus ja taustalla on usein päämäärä kuten parempi työ, asunto ja elinolot. Pakkomuuton luonne taas on konservatiivinen ja tavoite on entisenlaisten olojen säilyttäminen tai esim. minimielintason ylläpitäminen. Tässä yhteydessä esitettyä muuttoliikettä on käsitteenä suurelta osin hallinnollinen ja perustuu tietyt hallintorajat ylittävään muuttoon. Käytännössä jaottelu ei kuitenkaan ole näin selvä vaan, esimerkiksi maassamuuttoon ja siirtolaisuuteen voi vaikuttaa sama yhteiskunnallinen tekijä. (emt.227-228.)

Korkiasaari ym. (1994) määrittelevät siirtolaisuuden henkilöiden tai henkilöryhmien, usein perheiden, vapaaehtoiseksi ja pysyväisluonteiseksi muutoksi maasta toiseen. Siirtolaisuus taas jaetaan maastamuuttoon ja maahanmuuttoon, jonka eräs ilmentymä paluumuutto on. Maastamuutto ja maahanmuutto sisältävät maan omien kansalaisten ja syntyperäisten lisäksi myös ulkomaalaisten muutot. (emt. 227.)

Kaukosiirtolaisuus on muuttoa sellaisten maiden välillä, jotka eivät ole välittömiä rajanaapureita. Hyvänä esimerkkinä kaukosiirtolaisuudesta on viime vuosisadan molemmin puolin Amerikkaan suuntautunut siirtolaisuus, jonka yhteydessä voidaan puhua jo joukkomuutosta. Vastaparina lähisiirtolaisuus, joka kuvaa naapurimaiden välistä muuttoa ja siitä esimerkkinä 1960-luvun laajamittainen muuttoliike Suomesta Ruotsiin.(Korkiasaari ym. 1994, 227.)

Ne henkilöt, jotka muuttavat ulkomaille opiskelun, määräaikaisen työn tai muun tilapäisen syyn vuoksi eivät ole siirtolaisia. Suomessa tilastointi kuitenkin perustuu muuttoilmoitukseen, jonka jokainen vähintään vuodeksi ulkomaille muuttava on velvollinen tekemään. Tästä syystä edellä mainittujen muuttajien erottaminen varsinaisten siirtolaisten määrästä on vaikeaa ja voi aiheuttaa tilastoissa määrällistä vääristymää.(Korkiasaari ym. 1994, 28.)

4.2 Muuttoliikkeiden merkityksestä Suomelle ja Australialle

Muuttoliike on aina jollain lailla seurausta ihmisen elinympäristössä ja yksityiselämässä vaikuttavista tekijöistä sekä niissä tapahtuvista muutoksista. Muuttoliike vaikuttaa monella tapaa sekä väestölliseen, taloudelliseen, alueelliseen että poliittiseen kehitykseen. Näin ollen se on samalla sekä syy- että seurausilmiö. Moninaisten seurausvaikutustensa takia muuttoliike on yhteiskunnallisen päätöksenteon kannalta hyvin tärkeä ilmiö. Jos muuttoliikkeestä aiheutuviin ongelmiin halutaan yhteiskunnan tasolla vaikuttaa, on hyvin tärkeää ymmärtää sekä ympäristölliset että yksilölliset tekijät ilmiön taustalla. (Korkiasaari ym. 1994, 226.)

Korkiasaari ym. (1994, 226) korostavat, ettei muuttoliikettä pidä nähdä pelkästään ongelmia aiheuttavana ilmiönä, sillä aikaa myöten se usein rikastuttaa kohdealueidensa aineellista ja henkistä (talouselämä, kulttuuri, geneettiset ominaisuudet) hyvinvointia. Muuttoliikkeiden merkitys yhteiskunnallisessa kehityksessä on kiistaton, sillä koko ihmiskunnan kehitys perustuu osaltaan muuttoliikkeisiin ja niiden vaikutuksiin.

Korkiasaari ym.(1994, 252) näkevät, että muuttoliikkeet ovat olleet Suomelle merkityksellisiä. Suomalaisia on aikojen saatossa muuttanut kaikkiin mahdollisiin paikkoihin maapallolla. Ilmiön vaikuttavuudesta kertoo se, että viimeisen sadan vuoden aikana Suomesta on laskettu muuttaneen yli miljoona henkeä. Ilman maastamuuttoa Suomen väkiluku olisi tänä päivänä 6-7 miljoonaa henkilöä. Suomen siirtolaisuudessa voi erottaa kaksi voimakasta päävirtaa. Sotaa ennen maastamuutto suuntautui pääasiassa Pohjois-Amerikkaan, kun taas sodan jälkeen muuttaneista lähes 80 prosenttia on mennyt Ruotsiin. Erot eri maiden kesken ovat olleet kuitenkin huomattavia.

Voidaan sanoa, että vaikkakin siirtolaisuuden yksilölliset ja yhteiskunnalliset syyt ovat kautta aikain pysyneet suurin piirtein samoina, toisen maailmansodan jälkeen maastamuuton luonne on muuttunut. Sodan jälkeinen siirtolaisuus on ollut pelkistetysti työvoiman muuttoliikettä ja noudattanut lähtöalueen työmarkkinoiden kehitystä. Toisen maailmansodan jälkeen (ja tarkastelun päättyessä 1990- luvulle) Suomesta on muuttanut ulkomaille noin 600 000 henkilöä, josta Australiaan n. 18 000, Kanadaan n. 25 000 ja Yhdysvaltoihin n.15 000 suomalaista. Osa siirtolaisista eli Australian tapauksessa yli 40 % on palannut jossain vaiheessa Suomeen takaisin. (Koivukangas ja Korkiasaari, 1992, 26-27.).

Vertailun vuoksi voidaan vielä sanoa, että nykyään siirtolaisuus em. maihin on Suomesta vain muutamia satoja henkilöitä vuodessa. Tilastojen perusteella Australiassa on arvioitu asuvan n.17 000 ensimmäisen ja toisen polven siirtolaista. Heistä vain n. 5000 on enää Suomen kansalaisia. (Koivukangas ym. 1992, 27.)

Entäpä mikä merkitys siirtolaisuudella on ollut Australialle? Richards (1999) toteaa, että syiden etsiminen kansainväliseen siirtolaisuuteen on ilmiönä yhtä vanha kuin ilmiö itse. Missä tahansa ihmiset ovat muuttaneet kansallisten rajojen yli, on aikalaisilla ollut tarve tehdä päätelmiä koskien lähtömaan yhteiskunnallista tilaa. Läntisessä historiankirjoituksessa on rakentunut kuva, että Euroopasta suuntuneilla muuttoliikkeillä on ollut yhteyttä alueen historiallisiin olosuhteisiin. Richards tukeutuu päätelmissään Kennedyn (1993) modernin maailman tutkimuksiin. Hän tulkitsee tutkimuksia niin, että Kennedy näkee kansainvälisen muuttoliikkeen 1800- luvun lopulla ja 1900- luvun alussa merkittävänä vastauksena epätasapainoon, joka vallitsi ihmisten ja resurssien välillä.

Pahimmillaan epätasapainon seurauksena olisi ollut ”ennennäkemätön ja jättiläismäinen nälänhätä.” Kansainvälinen muuttoliike oli siis Euroopan vastaus väistämättömään katastrofiin. Toisin sanoen siirtolaisuus oli vaihtoehto sosiaaliselle epävakaudelle, köyhyydelle ja rikollisuudelle. (Kennedy 1993, Richards`n 1999, 151-152 mukaan.)

Richards (1999) toteaa, että 1900-luvulla Australia oli kansainvälisen siirtolaisuuden kaukaisin näyttämö. Euroopasta katsottuna Australia sijaitsi huomattavasti kauempana kuin Amerikka tai Afrikka. Välimatka oli syy, että Australia tuli vasta myöhään mukaan Eurooppalaisen siirtolaisuuden näyttämölle. Australia ehti mukaan siinä vaiheessa kun vapaaehtoinen joukkomuutto Euroopasta oli jo lähtenyt käyntiin. Suurin osa Australian siirtolaisista, 1700- luvun lopulta toiseen maailmansotaan, eivät olleet kaukomuuttajia Euroopasta vaan tulivat ihan tietystä osasta Eurooppaa eli Brittein saarilta. Kuvaavaa on, että 1900-luvun aikana Brittein saarilta muutti Australiaan 1.6 miljoonaa ihmistä. On siis tärkeää miettiä siirtolaisten suhdetta rakenteelliseen muutokseen ja maailmantalouden muutoksiin. Richards palauttaa mieliin Kennedyn (1993) ajatuksen siitä, ”että siirtolaisuus on yhdenlainen hydraulinen kone, mittasuhteiltaan jättiläismäinen, joka ohjaa ihmisten ylijäämän Britannian teollisuudesta sopivan siirtomaan likakaivoon.” Näin Australiassa, maailmantalouden reuna-alueilla, brittiläinen työvoima kierrätetään hyödylliseen käyttöön. (Kennedy, 1993 Richards`n 1999, 152.mukaan.) Edellä esitettyä yhtälöä voi tulkita siten, että siirtolaisuudesta hyötyi sekä Britannia että Australia. Britannialla ei olisi ollut tarjota kansalaisilleen työtä ja toimeentuloa, ainoastaan puutetta ja köyhyyttä. Australia tarvitsi kipeästi työvoimaa luonnonvarojensa hyödyntämiseksi ja maan talouden saamiseksi kasvuun.

5. SUOMALAISET SIIRTOLAISET AUSTRALIASSA

5.1 Ensimmäiset Suomalaiset Australian mantereella

On mahdollista, että jo 1600- ja 1700-luvuilla suomalaisia merimiehiä on ollut mukana englantilaisten, espanjalaisten ja hollantilaisten alusten miehistönä niiden Australiaan suuntautuneilla matkoilla (Koivukangas, 1986, 55). Ensimmäinen dokumentoitu suomalainen Australiassa oli Herman Dietrich Spöring, jonka arvioidaan syntyneen 1733-35 Turussa (Bäck 1749, Koivukankaan,1986, 56 mukaan). Spöring oli kapteeni James Cookin matkakumppani ja he matkustivat Australiaan 1770. Matkan tarkoitus oli tutkia, mitä oudolta eteläiseltä Australian pallonpuoliskolta olisi löydettävissä. Cookin ryhmä nousi maihin suojaisalle lahdelle, jonka nimesivät Botanyn lahdeksi, huhtikuun 29. päivänä 1770. Kotimatka muodostui retkikunnalle kohtalokkaaksi, sillä osa miehistöä sairastui ja näin kävi myös Spöringille, joka menehtyi 25. päivänä tammikuuta 1771. (Koivukangas 1986, 56 ja 1999, 158.)

Seuraavat suomalaiset Australian mantereella ovat olleet suurella todennäköisyydellä suomalaisia merimiehiä, jota työskentelivät englantilaisilla laivoilla. Kun mietitään mahdollisia muita suomalaisia vierailijoita mantereella tuohon aikaan, on syytä kiinnittää huomiota Tsaariin Venäjään, josta venäläinen fregatti nimeltään Neva, vieraili Sydneyssä 1804 ja vielä uudelleen vuonna 1807. (Barrat, 1979, Koivukankaan 1999,186 mukaan.) Nevan lisäksi Australian vesillä seilasi 1800- luvun puolivälin tienoilla useita muita Venäjän armeijan laivoja ja näin ollen on mahdollista, että näillä aluksilla on saattanut hyvinkin olla suomalaisia miehistön jäseniä (Koivukangas 1999, 186).

5.2 Kultakuume 1851-1869

Ennen kultakuumeen alkua on dokumentoitu yhden Suomen kansalaisen läsnäolo Australiassa ja se on toukokuulta 1851. Hän oli Isak Herman Sandberg, 23- vuotias nuorukainen Kaskisista ja hän saapui maahan Lontoon kautta 14. päivänä Tammikuuta 1851. (Vic Nr 1901/8541/N5 32, CA. Table 11.1., p.65, Koivukankaan 1999, 186 mukaan.)

Väestötilastojen mukaan kultakuumeen eli vuosien 1851 ja 1869 välisenä aikana Australiaan saapui 51 suomalaista. Kuitenkin on muistettava, että vain neljännes 1800-luvulla saapuneista otti Australian kansalaisuuden, joten näin ollen todellinen suomalaisten määrä kultakuumeen aikana on ollut noin kaksisataa henkeä. Joukossa oli myös sellaisia suomalaisia, jotka työskentelivät kultakentillä ja viipyivät vain vähän aikaa maassa. Tuhansien Pohjoismaalaisten ja kymmenien tuhansien muiden siirtolaisten joukossa suomalaiset edustivat hyvin pientä joukkoa. Vaikka suomalaisia oli samoilla alueilla, näyttää siltä, että todellisia yhteisöjä ei vielä muodostunut. Vasta 1850-luvulla alettiin perustaa suomalaisia yhteisöjä Melbourneen, Sydneyyn, Adelaideen ja Fremantleen. (Koivukangas 1986, 66-67.) Siirtolaisiksi lähteneistä miehistä ajanjaksolla 1851-92 yli puolet olivat lähtöisin Vaasan, sekä Turun ja Porin lääneistä. Lähes kolme neljäsosaa siirtolaisista on tunnustettu tulleen suomen eteläiseltä rannikkoseudulta. (Koivukangas 1986, 77-78.)

5.3 Siirtolaiset vuosisadan vaihteessa

Vuosisadan vaihteeseen 1899- 1900 osuu mielenkiintoinen tapaus, kun Matti Kurikka, lehtimies ja Suomen sosialistisen liikkeen johtohahmo, koetti luoda utopia-yhteisön Australian Queenslandiin. Yhteisön nimi oli Kalevan Kansa. Huolimatta laajasta alku kiinnostuksesta projektia kohtaan ainoastaan 180 ihmistä lähti projektiin mukaan. Ennen kuin vuosi oli ehtinyt kulua yhteisön perustamisesta, suomalaiset ajautuivat ongelmiin ja Kurikka itse muutti Kanadaan, josta hän löysi Sointula- nimisen yhteisön. Monet hänen seuraajistaan asettuivat Nambourin alueelle. (Koivukangas 1986, 86- 93.)

Ajanjaksolla 1893- 1920 suomalaisten siirtolaisten kokonaismäärä Australian väestötietojen mukaan oli 658 miestä ja sen lisäksi kuusi suomalaista naista sai maasta kansalaisoikeudet. Tällä tarkastelujaksolla siirtolaisten lähtöalueista tärkein oli Turun- ja Porin lääni, jonka lähtöalueeseen ilmoitti kolmasosa suomen siirtolaisista. (Koivukangas 1986, 103- 104.) Koivukangas (1986) toteaa, että Australiaan lähtijöiden määrä on ollut yhden prosentin luokkaa siirtolaisten kokonaismäärästä. Ensimmäisen maailmansodan aikana Suomen ja Australian väliset yhteydet olivat poikki, mutta siitä huolimatta joitakin siirtolaisia muutti maahan myös kyseisellä ajanjaksolla. Yksi reitti Australiaan oli Siperia. (Koivukangas 1986, 103- 104.)

Viime vuosisadan alkupuolella Australiasta tuli Kanadan ohella suomalaisen kaukosiirtolaisuuden tärkein kohde, koska Yhdysvallat alkoi rajoittaa siirtolaisten maahanpääsyä. Vuonna 1924 Australiakin alkoi vaatia siirtolaisilta maihinnousurahaa ja maassa asuvaa takuumiestä ja 1930-luvun pula-aikana vielä erillistä maihinnousulupaa. (Koivukangas 1975, 192.) Toisena syynä Australian siirtolaisuuteen tuona aikana Koivukangas pitää ns. ketjusiirtolaisuutta, sillä Pohjanmaalta ja rannikkoseudulta oli lähdetty sekä Australiaan että Uuteen-Seelantiin jo 1800-luvun jälkipuoliskolla. Myös taloudellisten mahdollisuuksien nähtiin olevan Australiassa paremmat kuin Kanadassa, sillä Australian talouselämän kehitys oli ollut nopeaa ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Sekä osavaltioiden että liittovaltioiden tasolla pyrittiin edistämään maan teollistumista ja kehittämään maataloutta. Todennäköisesti Australian houkuttelevuutta 1920-luvulla lisäsi varsin kehittynyt työlainsäädäntö, jonka vuoksi maata kutsuttiin ”työväen paratiisiksi”. Käytännössä tämä tarkoitti, että palkat, työajat, eläkkeet yms. olivat tarkoin määrätty, joskin vaihtelua eri osa-valtioiden välillä ilmeni. (Koivukangas 1998, 95.)

Keskipohjalaisia alkoi muuttaa huomattavia määriä 1920-luvulla Australiaan. Muuttoliikkeen innoittajana toimi tuolloin lohtajalainen Nestori Karhula, kautta maakunnan tunnettu mies, joka lähti Australiaan vuonna 1921. Karhula toimi työnjohtajana Cairnsin lähellä olevalla Suomi-farmilla ja hänen luokseen alkoi Suomesta virrata nuoria miehiä työhön. Lisäksi myös sadat suomalaiset merimiehet karkasivat tai ottivat lopputilin laivoistaan Australiassa, usein suuntanaan Pohjois- Queenslandin sokeriruokoviljelmien työpaikat. Suomalaisia saapui Australiaan 1920-luvulla noin 1000 henkeä. Näihin aikoihin Suomen Australian siirtolaisuudessa voitiin alkaa puhua joukkosiirtolaisuudesta, sillä yksittäisten lähtijöiden ja pienten ryhmien jälkeen siirtolaisten määrä alkoi kasvaa voimakkaasti. (Koivukangas, 1998, 96.)

Siirtolaisten määrän kasvaessa Australiaan alkoi muodostua suomalaiskeskuksia ensin Cairnsiin ja myöhemmin pitkin rannikkoa. Pikkuhiljaa ihmiset alkoivat hankkia maata ja suomalaiskeskuksia syntyi vielä Tullyyn ja Long Pocketiin. Osa siirtolaisista palasi Suomeen, osa siirtyi muihin, usein säiltään viileämpiin eteläisiin osavaltioihin. Suuri osa jäi kuitenkin pysyvästi Queenslandin alueelle sokeriruokoviljelmille, rakentamaan teitä tai viljelemään maata. Myöhemmin Mount Isan kaivoskaupunki maan sisäosissa houkutteli suomalaisia. (Koivukangas, 1998, 98.)

Koivukankaan mukaan Australiaan lähtijöitä olisi ollut enemmänkin, mutta matkan kalleus rajoitti lähtijöiden määrää. Pääasiassa lähtijät olivat isäntiä tai maatalojen poikia, jotka sai liikkeelle hallavuodet tai yleinen tilojen huono kannattavuus. Usein mies meni ensin ja perhe seurasi myöhemmin perässä. Jos oma varallisuus ei riittänyt, matka rahoitettiin joko sukulaisilta tai pankilta saaduilla lainoilla. Toiset möivät tilan rahoittaakseen matkansa. (Koivukangas 1998, 98.) Tavallisesti suomalaiset matkustivat Australiaan englantilaisilla matkustajalaivoilla Lontoosta Suezin kanavan kautta Sydneyiin. Matka kesti 40 päivää ja hinnaksi tuli 12 000 mk. Lisäksi piti olla mairinnousurahaa 8000mk, joka maksettiin jo Lontoossa ennen matkalipun lunastamista. Sen sai myöhemmin takaisin Australiassa ja sille oli käyttöä ensimmäisinä viikkoina uudessa maassa. (Koivukangas 1998, 98- 99.)

5.4 Lamavuosista 1930-34 toiseen maailmansotaan

Tuohon aikaan, 1920 - luvulla, Australian talous rakentui suurelta osin villan, vehnän ja kaivosteollisuuden tuotteiden varaan ja niiden maailmanmarkkinahintojen muutokset ja korkeat tuotantokustannukset ajoivat Australian taloudelliseen ahdinkoon. Vuosikymmenen lähestyessä loppuaan työttömyys kasvoi, ulkomaankauppa kävi epävakaaksi ja rahamarkkinat kiristyivät. Kaivosteollisuudessa lakot haittasivat tuottavuutta. Kiristyneessä taloudellisessa tilanteessa siirtolaisten maahanpääsyä ensin rajoitettiin ja vuoden 1930 lopulla muiden kuin brittiläisten siirtolaisten maahan pääsy lopetettiin kokonaan. (Koivukangas 1998, 99.)

Maaliskuun 1930 Suomi-lehti otti pääkirjoituksessaan kantaa siirtolaiskysymykseen ja konsulaatin tietoihin vedoten esitti, että suomalaisia olisi maassa noin 3000. Tässä vaiheessa muuttoa harkitsivat pääosin ne, joilla oli jo sukulaisia maassa. Vuoden 1932 puolivälissä työtilanne maassa alkoi parantua ja 1934 maan talous lähti kehittymään parempaan suuntaan. Tästä seurasi, että maahanpääsyehdoja helpotettiin ja siirtolaisuus luonnollisesti alkoi kasvaa. Elpymisvaihetta kesti 1930 - luvun lopulle, kunnes toinen maailmansota katkaisi siirtolaisuuden ja sodan aikana siirtolaisuuden voidaan sanoa olleen pysähdyksissä. (Koivukangas 1998, 99-100.) Englannin julistettua sodan Suomelle, vuonna 1941, suomalaisten siirtolaisten asema Australiassa vaikeutui. Ulkomaan kansalaiset jaettiin kahteen ryhmään: vihollisiin ja muiden maiden kansalaisiin. Uusia määräyksiä astui

voimaan kuten ilmoittautumisvelvollisuus ja myös liikkumisvapautta rajoitettiin. (Koivukangas 1998, 100.)

Koivukangas summaa, että ajanjaksolla 1921-1939, noin 2000 suomalaista muutti Australiaan. Näistä siirtolaisista huomattava osa palasi takaisin Suomeen jo 1930- luvulla. Ajanjaksolla Vaasan lääni oli merkittävä lähtöalue ja siirtolaisuus suuntautui erityisesti Queenslandin osavaltioon. Tässä vaiheessa naisten määrä siirtolaisista alkoi kohota ja he saapuivat Australiaan joko sulhasten tai aviomiesten perässä tai sitten omissa ryhmissään. Ryhmäsiirtolaisuus oli muutoinkin keskeinen suomalaisen siirtolaisuuden muoto. Tavoitteena oli oleskella Australiassa muutama vuosi ja palata synnyinmaahan hankkimaan oma maatila. Myös paluu kotimaahan tapahtui usein ryhmissä. (Koivukangas, 1986, 138.) Maan viranomaisten mukaan Australiassa oli 1942 vuoden lopulla 639 rekisteröityä suomalaista (Lamidey, 1974, Koivukankaan 1998, 100 mukaan).

6. SIIRTOLAISUUTEEN VAIKUTTANEET TEKIJÄT

Kuten jo aiemmin tuli esille, missä tahansa ihmiset ovat muuttaneet kansallisten rajojen yli, on aikalaisilla ollut tarve tehdä päätelmiä koskien lähtömaan yhteiskunnallista tilaa (Richards, 1999, 151). Tutkielman keskiössä olevaan 1950- ja 1960-luvun Australian siirtolaisuuteen liittyvät läheisesti lähtö- ja tulomaan yhteiskunnalliset olot. Siirtolaisuus- ja muuttoliiketutkimuksessa käytetään yleisesti työntö- ja vetoteorian käsitettä, jolla tarkoitetaan sekä lähtö- että tuloalueilla ilmeneviä taustaehtoja ja olosuhteita. Suomen Australian siirtolaisuuden taustalla, vuosina 1958- 59, ovat voimakkaasti vaikuttaneet yhteiskunnan työntötekijät kuten poliittinen ja taloudellinen epävakaus. Samanaikaisesti Australian vetotekijät eli hyvät työmahdollisuudet sekä siirtotyövoiman ja väestön kasvattamiseen pyrkinyt “White Australian Policy” ovat tehneet elinolosuhteiltaan niinkin erilaisen ja kaukaisen maan suomalaisille houkuttelevaksi. Koivukangas ja Korkiasaari (1992., 26-27) toteavat, että toisen maailmansodan jälkeen maastamuuton luonne on muuttunut pelkistetyksi työvoiman muuttoliikkeeksi ja noudattanut suomalaisten työmarkkinoiden kehitystä.

Tässä luvussa tavoite on tarkastella ensin Suomen sodanjälkeistä taloudellista tilannetta ja sen suhdetta kirjoittajien lähdön motiiveihin. Toisena tarkastelen kirjoittajien suhdetta Australian harjoittamaan siirtolaisuuspolitiikkaan ja mitä he siitä kirjoittavat. Kolmantena tarkastelun kohteena on se, mitä yksilötason motiiveja lähdölle aineistosta nousee esiin. Pyrin tarkastelemaan lisäksi sitä, millaista siirtolaiseksi lähtijän identiteettiä tarinoissa tuotetaan?

6.1 Sodan jälkeinen Suomi siirtolaisuuden näyttämönä

Toisen maailmansodan tuloksena Suomen asema kansainvälisessä taloudessa muuttui. Sodan jälkeen Suomi kiinnittyi yhä tiiviimmin yleiseurooppalaisiin ja -maailmallisiin taloudellisiin markkinoihin. Sotakorvausten seurauksena kauppa Neuvostoliiton kanssa voimistui ja perustui suureksi osaksi metalliteollisuuden tuotteisiin. Kauppa loi lisäedellytyksiä metalliteollisuuden kehittämiseksi ja puuhun nojautunut tuotantorakenne

monipuolistui. Sodan jälkeen Suomen rooli Länsi-Euroopan markkinoilla oli yhä puuraaka-aineen ja puunjalostusteollisuuden tuotteiden vienti. (Alestalo, 1985, 101-102.) Muut Pohjoismaat Ruotsi, Norja ja Tanska ovat muistuttaneet enemmän kapitalismin keskusalueita ja Suomi on ollut pitkään maa- ja metsätalousvaltainen. Rakennemuutos tapahtui Suomessa suhteellisen myöhään ja sodan päättyessä vielä noin puolet ammatissa toimivasta väestöstä työskenteli maa- ja metsätaloudessa. Voimakas rakennemuutos ajoittui 1960- luvulle ja 1970- luvun alkuun. Kun vuonna 1950 maataloudessa työskenteli 1 700 000 henkeä, oli luku kolme vuosikymmentä myöhemmin enää 440 000 henkeä. Alkutuotannossa työskentelevien osuus laski Suomessa ko. ajanjaksolla nopeinta vauhtia kun vertailukohteena ovat muut OECD:n jäsenmaat. (emt., 103.)

Haataja (1992) toteaa, että Suomi oli toipunut hyvin sodan rasituksista. Taloudellinen kehitys oli suhteellisen vakaata 1940- ja 1950- luvuilla. Vakauttamispolitiikka oli 1950- luvun alkupuolella padonnut taloudellista kehitystä ja elinkeinorakenteen muutosta. (emt. 21.) Tultaessa 1950- luvulle kansainvälinen tilanne kuitenkin muuttui. Vuosikymmenen alussa alkanut Korean sota vaikutti voimakkaasti laskusuhdanteessa kamppailevaan maailmankauppaan. Sota pitkittyi ja nieli yhä enemmän sotatarvikkeita ja tällöin strategisista raaka-aineista tuli kova pula. (Turtola, 1992, 481.) Suomessa sodan vaikutus näkyi kohtalokkaana inflaatiokehityksenä, jonka ensimmäisessä vaiheessa turvauduttiin hintasäännöstelyyn (Jussila, Hentilä Nevakivi, 2004, 251). Haataja (1992, 21) jatkaa vielä, että 1950- luvun puolenvälin jälkeen käänne huonompaan alkoi näkyä Suomessa. Inflaatio pääsi vauhtiin, työttömyys kohosi ennätyslukemiin ja sekä valtiontalous että maksutase heikkenivät. Yleislakon jälkeen elinkeinoelämän säännöstely tiukkeni ja rahamarkkinat kiristyivät.

Yhteiskunnan rakenteen, maaseudun autioitumisen, lamakauden ja laaja-mittaisen työttömyyden vaikutukset ovat ulottuneet koko kansaan. Elinolojen ja työllisyystilanteen heikentyminen on selvässä yhteydessä ihmisten haluun lähteä etsimään parempia elinoloja muualta. Hynnisen (2004) mukaan, tarkasteltaessa muuttoliikkeen yhteiskunnallisia ulottuvuuksia, on välttämätöntä suhteuttaa muuttoilmiö lähtömaan taloudellisen, poliittisen ja rakenteellisen tilanteen kokonaisuuteen (emt., 26).

6.2 Kaventuneet elämisen mahdollisuudet Suomessa

”Sumusta ja kylmästä kuitenkin päästään – ja työttömyydestä. Kuuluu riittävän aurinkoa ja työtä ympäri vuoden”. tiesi kainuulainen metsuri. (Voitto Pokela, Jälkiä Australian sannassa, 1995, 11.)

Työhön ja toimeentuloon liittyvät tekijät nousevat aineistosta esille selvästi. Usein lähdön taustalla on ollut jonkinlainen taloudellinen epäonni, tulipa se sitten esille työttömyytenä tai useana perättäisenä hallavuotena. Kokoavasti näiden erilaisten toimeentuloon ja sitä kautta elämänhallintaan liittyvien syiden voisi ajatella merkitsevän kaventuneita elämän mahdollisuuksia Suomessa.

”Vaimollani ja minulla oli hyvät ammatit kun perustimme liike yrityksen. Perustimme huonekaluliikkeen joka meni tavallaan hyvin mutta jouduimme myymään hyvin paljon velaksi ja noiden velkojen takaisin saaminen ei aina ollut yksinkertaista. Siihen aikaan ei ollut tarjolla paljonkaan riskirahaa eikä juuri rahoituslaitoksia, muuta kuin pankit. Niissä taas raha oli tiukalla. Teimme pitkää päivää ja kaiken itse, kuitenkin talous oli tiukalla. Meillä oli luottopaperit joissa sanottiin, että viranomaiset auttavat jos täytyy hakea tavaroita pois, tai muuten perimisissä olisi vaikeuksia. Viranomaiset eivät kuitenkaa tulleet apuun ja aloimme saada tarpeeksemme koko hommasta.” (1)

Ratkaisevaa tässä tarinassa on se, että liike ”meni tavallaan hyvin” eli kauppoja tehtiin. Velaksi myyminen ja ostaminen kertoo ehkä laajemmin ihmisten taloudellisesta tilanteesta tuona aikana. Joka tapauksessa koska raha ei kiertänyt yrityksen kassaan toivotussa vauhdissa eikä viranomaiset tulleet (lupauksesta huolimatta) auttamaan tavaroiden pois hakemisessa, yritystoiminta ajautui hankaluuksiin ja kirjoittaja sekä hänen vaimonsa ”alkoivat saada tarpeekseen koko hommasta:”

Toisessa tarinassa 1958 perheineen Australiaan lähtenyt nainen kuvaa kausityöttömyyden vaikutusta perheensä toimeentuloon ja lähtöpäätökseen.

”Ensiksi kysymys mikä lähtöömme vaikutti eniten. Suomen surkea työtilanne. Mieheni oli muurari, rappari ja ne työt oli kesäisin hyvät. Talvi töihin piti lähteä kauaskin. Asuinpaikkamme oli Angelniemi (nyt liitetty Halikon kuntaan). Sieltä miehet meni Turkuun lastaus hommiin viikoksi ja oli majoitus ym. maksut niin tilit jäi pieneksi. Itsellä oli samoin kesällä kädet töitä täynnä, mutta talvella ei juuri mitään, kävin ompelu-opissa ja sain sentään matkavaatteet itse ommeltua, paitsi miehelleni.”(2)

Kausityöttömyydelle tyypilliseen tapaan töitä oli kummallekin kesän ajaksi, mutta talveksi aviomiehen piti lähteä Turkuun viikoiksi ja palkkaa pienensivät majoitus ym. kulut.

Hallavuodet ja tilan pidon vaikeudet kuvataan merkittävään rooliin seuraavan perheen lähdölle.

”Asuessamme omalla tilallamme 6 vuotta oli niistä kolme hallavuosia; myös seuraavana vuonna lähtöemme jälkeen, vieraili jälleen ”Herra Halla”. Olenkin joskus maininnut, ette minulla ollut sitä ”Saarijärven Paavon” uskoa ja luottamusta, jota Runeberg tunnetussa runossaan niin kauniisti kuvaa. Kaivoin kyllä ”syvemmat ojat” kuten Paavokin, kun käsipelillä salaojitin peltojeni, mutta ei siitäkään apua ollut! Ainoa keino saada tuotantoa varmemmalle pohjalle, olisi ollut lisätä lypsykarjaa. Siihen olisi pinta-alan puolesta ollutkin mahdollisuuksia, kun olin raivannut ostamani maatilan metsittyneitä peltoja takaisin viljelykselle. Mutta aivan velaksi ostamallamme tilalla oli navetta vain neljälle lehmälle. Olisi ollut rakennettava uusi, isompi navetta. Kun entistä velkaa oli tilan tuottoa ajatellen jo liikaakin, ei lisävelan ottamiseen, jota olisi tarvinnut silloista rahaa ainakin 2 miljoonaa ollut uskallusta, jos sitä olisi saanutkaan.”(4)

Luonnonvoimat siis olivat vaikeuttaneet tilanpitoa oleellisesti ja ainoa mahdollisuus kotimaahan jäämisen osalta olisi ollut ”tuotannon saaminen varmemmalle pohjalle” eli lisätä lypsykarjan määrää. Tämä olisi kuitenkin edellyttänyt uuden, suuremman navetan rakentamista ja lisävelan ottoa. Lisävelan ottamiseen ei ollut uskallusta, joskin kirjoittaja epäilee olisiko sitä edes saatu.

Näin aineistoni kirjoittajat kuvaavat lähtöönsä vaikuttaneita yhteiskunnallisia syitä. Tarinoista piirtyy kuva yritteliäistä ja ahkerista ihmisistä, jotka eivät työntekoa pelänneet. Eri syistä elämisen ja toimeentulon mahdollisuudet Suomessa olivat heikentyneet oleellisesti ja uuden elämän aloittaminen muualla näyttäytyi vaihtoehtona kotimaassa sinnittelylle. Samaa asiaa voi katsoa myös kodin näkökulmasta. Huttunen (2002, 328) tarkastelee kodin merkitystä niiden ihmisten elämässä, jotka liikkuvat maasta tai maanosasta toiseen sekä valtioiden rajojen että kulttuuristen rajalinjojen yli. Kodin määreitä ja sisältöjä etsiessään hän päätyy pitämään kiinni ajatuksesta, että koti on kiintopiste tai paikka, josta ollaan suhteessa maailmaan. Koti viittaa näin ollen laajempaan merkitysten kenttään, jolla ihmiset toimivat ja operoivat. Kotiin liittyy olennaisesti toimijuuden mahdollisuus, mahdollisuus hallita omaa ruumista ja ympäristöä sekä tehdä asioita, jotka ovat mielekkäitä ja liittyvät kotiin, kotona olemisen kokemukseen. Huttusen (2002, 329) tutkimuksen havainto on, että Suomeen tulleiden maahanmuuttajien tarinoiden asentojen moninaisuus kertoo kodin etsinnästä tilassa. Asennot kuvaavat kodin etsintää mahdollisuuksien ja rajoitusten välillä, ja tarpeesta suuntautua sinne, missä hyvä koti ja toimijuuden mahdollisuus on olemassa. Toimijuus näkyy siis suuntautumisenä pois sieltä missä elämä käy vaikeaksi, jopa mahdottomaksi sinne, missä hyvä koti on mahdollinen. Mielestäni aineistoni tarinoissa tämä sama suuntautuminen ”uuteen, mahdollisuuksien kotiin” tulee selkeästi esille. Merkittävä osa tuota toimijuutta on ollut työ ja sen mahdollistama toimeentulo.

Roos (1988) korostaa, että elämänkerroissa ensimmäinen ja keskeisin ulottuvuus on elämänhallinta. Elämänhallinnan muotoja ovat ulkoinen ja sisäinen. Ulkoinen elämänhallinta on kysymyksessä silloin kun ihminen pystyy suurin piirtein ohjaamaan elämänsä kulkua, ilman että elämän vaiheisiin ovat vaikuttaneet kovin monet hänestä itsestään riippumattomat tekijät. On tietenkin olemassa yleisiä yhteiskunnallisia ja luonnollisia tekijöitä ja ne kaikki vaikuttavat kaikkien elämään. Joten kyse on tietynlaisesta elämänhallinnan illuusiosta tai elämän suhteellisesta hallinnasta. Yksinkertaisimmillaan ulkoinen elämänhallinta on sitä, että mitään elämänkulkuun suuresti vaikuttavaa ja odottamatonta ei ole tapahtunut. Monimutkaisimmillaan voidaan ajatella, että ulkoinen elämänhallinta liittyy ihmisen itsensä asettamien tavoitteiden ja elämän tarkoituksien toteutumiseen ilman suuria ongelmia. Ulkoiseen elämänhallintaan vaikuttavat oleellisesti sukupolvi, sukupuoli, koulutus ja ammatti. Elämän ulkoisen hallinnan olemassaoloa on se,

että voi olla aineellisesti ja henkisesti turvatussa asemassa. Aineellisen toimeentulon ja vaurauden tavoittelu on siis elämänhallinnan tavoittelua ja äärimmäisen keskeinen osa ihmisen elämän kokonaisuutta. Yleistäen voi väittää, että elämäkertojen yksi kaikkein kantavin teema sekä suoraan että epäsuorasti, on elämän ulkoisen hallinnan tavoittelu. (Roos, 1988, 206-207.) Aineistoni tarinoissa on nähtävissä pyrkimys Roos`n kuvailemaan ulkoiseen elämänhallintaan ja työn kautta saavutettuun aineelliseen ja henkiseen turvallisuuteen. Kuten myöhemmin käy ilmi, tämä ulkoisen elämänhallinnan tavoittelu ja sen saavuttaminen nousee kertomuksissa muillakin tasoilla esille. Roos`n sisäiseen elämänhallintaan palaan myös myöhemmin työssäni.

6.3 White Australian policy ja matka-avustukset

Kun sota päättyi, Australian väkiluku oli 7,4 miljoonaa ihmistä lähes Euroopan kokoisella alueella. Tilanteen epävarmuutta lisäsivät ”keltainen vaara”, joka oli vaivoin onnistuttu torjumaan sodassa ja Aasian poliittinen epävakaus. Australian talouselämä oli lamassa ja puutetta oli asunnoista, kouluista, sairaaloista, liikenneyhteyksistä, energiasta ja kulutustavaroista. Australian onneksi, sillä oli runsaat käyttämättömät luonnonvarat. Tarvittiin työvoimaa, jotta maan talouselämä saatiin elpymään. (Koivukangas, 1975, 3.)

Tätä ulko- ja sisäpoliittista tilannetta vasten ymmärrettiin, että Australiaan tarvitaan lisää ihmisiä. Siirtolaisia tarvittiin sekä puolustamaan maata tarvittaessa, että kohottamaan maan vaurautta ja hyvinvointia runsaiden luonnonvarojen avulla. Sodan jälkeen v. 1945, työväenpuolueen hallitus päätti aloittaa laajamittaisen ohjelman maan väestön lisäämiseksi. Väkiluvun tavoite asetettiin yhteen prosenttiin vuodessa ja se nähtiin saavutettavan siirtolaisuuden avulla. Ohjelmaa toteuttamaan perustettiin erillinen siirtolaisministeriö. (Koivukangas 1975, 3-4.)

Aatteena White Australian Policy oli ollut olemassa jo pidempään, mutta suunnitelmallinen siirtolaispolitiikka lähti Australiassa käyntiin 1940-luvun puolivälissä. Tavoitteena oli pitää Australia valkoisen, mielellään englantia puhuvan väestön hallinnassa ja käytännön toimet suunnattiin sen mukaisesti. Siirtolaisia haluttiin tietty määrä, mutta laatu ja taustat olivat politiikassa keskeisiä ja määrääkin tärkeämpiä. Siirtolaisuuspolitiikka voidaan jakaa karkeasti kahteen jaksoon. Ensimmäiselle jaksolle, joka ulottui 1940-luvun puolivälistä

1960-luvun alkuun, oli tyypillistä, että siirtolaisuuspolitiikkaa pyrittiin muotoilemaan Australian lähtökohtien ja tarpeiden kautta. Käytännössä tämä tarkoitti, että tehtiin laskelmia väestötarpeesta ja laskelmien perusteella yritettiin rekrytoida sopivia siirtolaisia. (Tanni, 2002, 86.)

Australian siirtolaisuuden määrä pysyi alhaisena sodan jälkeenkin jopa 1950-luvun puoliväliin asti. Tyypillinen lähtijä oli tuohon aikaan jo aikaisemmin maassa oleskellut tai siirtolaisten sukulainen tai tuttava. Suosituin kohde oli Queenslandin suomalaisalue, jonne oli jo 1930-luvulla muodostunut suomalaisasutusta. Queenslandin Mount Isa oli kaivoskaupunki, jossa suomalaisilla on työntekijöinä hyvä maine ja näin ollen heitä pyrittiin rekrytoimaan sinne määrätietoisesti. Halukkaita tulijoita olisi ollut runsaasti, mutta matkan kalleus, mairinnousuraha sekä vaatimus takuumiehestä estivät monen lähdön. Tilanne muuttui oleellisesti 1950-luvun puolivälin jälkeen, kun Australian valtion myöntämät matka-avustukset ulotettiin koskemaan myös suomalaisia. Siirtolaisten täytyi ensin itse kustantaa koko matka ja avustus myönnettiin vasta Australiassa. Avustuksen saamiseksi täytyi allekirjoittaa sopimus ja jos muuttaja tai joku perheenjäsenistä lähtisi maasta ennen kahden vuoden määräaika, avustus veloitettiin maksamaan takaisin. Muuttajien määrä kääntyi kuitenkin kasvuun ja matka-avustuksen turvin lähti Australiaan 1950-luvun lopulla noin 5000 siirtolaista. Puolet tästä määrästä vuosina 1958-59. Siirtolaisuus laantui sitten taas lähes vuosikymmenen ajaksi. (Korkiasaari, 1989, 127.)

White Australian policyn merkitys siirtolaisuuden vetotekijänä on kiistaton. Seuraava tarina osoittaa mielestäni hyvin sen, että oli päätetty lähteä jonnekin ja Australia valikoitui Kanadan sijaan määränpääksi siitä yksinkertaisesta syystä, että siirtolaisuuspolitiikka mahdollisti maahan pääsyn.

”Aloin kertoa perheelleni että jos mekin yrittäisimme lähteä vaikka sinne, mutta sinne ei otettu siirtolaisia enkä halunnut tättä rasittaa auttamaan meitä siellä alkuun. Lehdissä alkoi sitten olla nämä Australian siirtolaisiksi lähtijät ja heti anottiin paperit ja koko kesä sitä lähtöä valmisteltiin.”(2)

Seuraavassa ”ryhmäsiirtolaisuus” tarkoittaa kolmea perhettä, jotka tekivät käytännön lähtövalmistelut ja matkan Australiaan yhdessä.

”Meitä oli kolme perhettä jotka yhdessä päätimme lähteä. Anoimme yhdessä siirtolaiseksi pääsystä. Saimme myönteisen vastauksen jokainen ja yhdessä lähdimme matkaan.”(1)

Kuvaavaa Australian siirtolaisuuspolitiikalle on, että vuosien saatossa maahanmuuttolakeja on aika ajoin löysennetty ja välillä taas tiukennettu. Siirtolaisuuspolitiikka heijastaa maan taloudellista tilaa, mutta ei pidä unohtaa, että se kertoo myös vallassa olevien asenteista ja arvoista. (Tanni 2002, 5.) Seuraavissa tarinoissa lähdöstä ja sen käytännön järjestelyistä nousevat esille siirtolaisuuspolitiikan vaihtelevat käytännöt, lähinnä matka-avustuksen suuruus. Lähtöprosessi oli monivaiheinen ja vei aikaa. Usein koti ja omaisuus myytiin, jotta saatiin matkarahat ja päästiin alkuun uudessa maassa. Tarinoista käy ilmi, että matka oli lähtijöille huomattavan kallis.

”Mutta oli vielä iso homma saada kaikki muut asiat järjestykseen. Kun emme saaneet maatilaamme yrityksistämme huolimatta myydyksi, annoimme sen vuokralle. Taavi-veljeni otti vuokralle kotitilastamme saamamme osuuden vanhemmillemme suoritettavaa eläke-ehtoa vastaan lisämaaksi ostamamme Paakkilan tilan- jossa olimme asuneet- vuokrasi Matti Ukonaho, jäljellä olevien kiinnelainojen hoitaminen vuokrana. Mitään tuloa meille ei siten maatilastamme jäänyt. Mutta hyvä niinkin, ettei tarvinnut aivan autioksi jättää, jolloin olisi vielä pitänyt huolehtia kiinnelainoista ja eläkevelvollisuudesta. Sitten piti myydä karja, puidut viljat, perunat j.n.e. Loppujen lopuksi pidimme huutokaupan vuosien varrelle kertyneelle rihkamalle. olihan se melkoinen rulianssi saada kaikki asiat lähtökuntoon. Mutta kaikki kuitenkin järjestyi hyvinkin.”(4)

Matkan järjestelyyn (papereiden täyttäminen, lääkärintarkastukset) liittyi monia vaihteita ja niihin meni kertomusten mukaan paljon aikaa. Joissakin tarinoissa nostetaan esille siirtolaispolitiikan muuttuneet käytännöt, mutta suoraa kritiikkiä siirtolaisuuspolitiikkaa kohtaan ei esiinny. Seuraavassa katkelmassa voi kuitenkin lukea jonkinlaista katkeruutta siitä, että kirjoittajan perheen kohdalla talosta saadut rahat ”meni kaikki lippuihin ja muihin menoihin”. Australian maksama avustus oli kyseisenä ajankohtana pieni, mutta kirjoittajan mukaan muutaman vuoden päästä ”pääsivät tänne melkein ilmaiseksi”.

”Ja talo kun oli jo saatu ihan omaksi, niin se oli helppo myydä, samat ostajat siinä asuu edelleen. Rahat vaan meni melkein kaikki lippuihin ja muihin menoihin. Avustus oli silloin

niin pieni ettei se yhtä lippua sillä saanut. Muutamana vuoden päästä pääsivät tänne melkein ilmaiseksi.”(2)

Siirtolaispolitiikan vaihtelevat käytännöt nousevat myös seuraavassa esille. Matkakorvauksen määrä oli kirjoittajan mukaan 10 % laivalippujen hinnasta.

”Aikaahan se veikin ennen kuin ”paperisota” oli päätöksessä ja laivaliput maksettu. Kun kaikki lapsemme olivat alle 10-vuotiaita, saivat he laivalipun hinnoissa alennuksen. Neljä vanhinta pääsi ½ - lipulla ja nuorin, alle 3-vuotias ¼ - lipulla, joten koko lipun hinta meni vain Eevalta ja minulta. Silti matkakustannuksiin meni silloista rahaa lähes miljoona markkaa. Raha kertyi karjan, viljan y.m. myynnistä. Australiassa saimme siirtolaisviranomaisilta matkakorvausta 10% laivalippujen hinnasta. Kymmenen vuotta myöhemmin korvasivat matkakulut melkein kokonaan.”(4)

Seuraavassa tuodaan esille ”siirtolaisviranomaisten puhuttelu”, joskaan sen sisältöä ei tarkemmin eritellä. Myös lääkärintarkastukset edustavat siirtolaispolitiikan käytäntöjä.

”Siitäpä lähti matka-aikamme etenemään, jossa oli kuitenkin vielä odottamattomiakin mutkia. Piti käydä Helsingissä koko perheen kanssa siirtolaisviranomaisten puhuttelussa, hommata passit, joihin valokuvienkin saanti oli hankalaa, kun paikkakunnalla ei ollut valokuvaamoja. Oli lääkärintarkastukset, joiden tulokset piti olla englanniksi. Silloinen kunnanlääkäri sanoi, että hänen opiskellessaan oli englanti vain merimiesten kieli! Hän oli kuitenkin hankkinut sanakirjan ja täytti vaaditut lomakkeet englanniksi. Siihen aikaan piti olla myös monenlaiset rokotukset, joiden takia piti käydä kauempana kaupungissa, joka sekään ison perheen kanssa ei ollut pikkujuttu.”(4)

Kuten kertomuksista voi huomata, siirtolaisuuspolitiikan vaikutus Australiaan lähdölle on ollut hyvin ilmeinen. Se teki lähdön Australiaan mahdolliseksi ja lisäksi aineistosta käy ilmi, että lähtijöille tarjottu taloudellinen tuki muodostui etenkin tiettyinä ajankohtina merkittäväksi. Siirtolaispolitiikan vaihteleviin käytäntöihin viitataan kirjoituksissa, mutta suoraa kritiikkiä tai siirtolaispolitiikan käytäntöjen pohdintaa ei kirjoituksissa esiinny.

6.4 Yksilötason motiivit

Koska yhteiskunnalliset tekijät ovat ihmisille koko lailla samat, herää kysymys yksilökohtaisista syistä tai motiiveista lähtöön. Koska ”syyt” herättävät helposti ajatuksen siitä, että ne vaikuttavat ihmisen käyttäytymiseen ulkoapäin, on yksilötasolla usein tapana puhua motiiveista. Motiiveista puhuminen korostaa niiden riippuvuutta yksilöllisistä tarpeista ja tavoitteista. (Korkiasaari ja Söderling, 1994, 229.) Tarinoissa kuvataan myös yksilötason motiiveja lähtöön. Monet mainitsevat seikkailunhalun, halun nähdä maailmaa ja toiveen paremmasta elämästä

”Olen asunut Australiassa 37 vuotta. Muutto sinne 1968 neljän lapsen kanssa ei ollut helppoa, mutta seikkailunhalu ja parempien ansioiden toive kannusti matkalle.”(3)

Yksi kirjoittajista erittelee yksilötason syitä hyvin tarkasti. Hän toteaa, että syitä lähtöön on useampia. Kirjoittaja pohtii myös yleisesti lähtijöiden motiiveja ja nimeää ”matka-avustuksen turvin” tulleet turistisiirtolaisiksi. Luodaanko tässä kuvaa kahdenlaisista siirtolaisista ja lähdön motiiveista? ”Turistisiirtolaisuus” liitetään seikkailunhaluun ja siihen, että ”näkee maailmaa hiukan kotiveräjän ulkopuoleltakin”. Se, että ”näkee maailmaa hiukan” sisältää oletuksen paluusta kotimaahan. Tekstissä tuotetaan kahdenlaisia siirtolaisia: kunnollisia ja ”turistisiirtolaisia”. On todennäköistä, että kun matka-avustus on kattanut suuren osan kustannuksista, kynnys lähtöön on ollut matalampi kuin siinä tapauksessa, että matkan rahoittamiseksi on myyty koti tai matka on rahoitettu lainalla. Tämä saattaisi selittää ”turistisiirtolaisten ” suurempaa määrää paluumuuttajien joukossa. On tavallaan lähdetty katsomaan mahdollisuuksia muualle kun sen hetkinen matka-avustus on sen ilman suurempia (kodin myyminen, velkaraha) uhrauksia tehnyt mahdolliseksi.

”Syitä meidän lähtöömme on useampia, joten voi sanoa, että lähtömme oli noiden syiden summa. Taitapa meitä lähtijöitäkin olla monenlaisia. Jotkut ehkä lähtivät vain seikkailunhalusta, nähdäkseen maailmaa hiukan kotiveräjän ulkopuoleltakin. Silloin, kun Australiaan pääsi matka-avustuksen turvin melkein ilman, tulikin noita ”turistisiirtolaisia” melkoinen määrä. Työttömyys ja paremman elintason etsiminen lienee ollut yksi yleisempiä

lähdön vaikutteita. Australiaan lähtöömme oli siten useampiakin syitä, mutta itse pidän sitä Jumalan johdatuksena kohdallamme alusta loppuun saakka.”(4)

Oman perheensä lähdön taustoja kirjoittaja kuvaa hyvin monesta näkökulmasta. Perheen uskonnolliseen vakaumukseen ja lasten koulukiusaamiseen liittyvät kokemukset nousivat yhdeksi lähtöön vaikuttaneeksi tapahtumaksi.

”Koska emme kuuluneet valtionkirkkoon ja kun lapsemme tulivat kouluikään, he joutuivat koulukiusaamisen kohteiksi lahkolaisten lapsina. Kun helluntailaiset pitivät kylällä pyhäkoulua, johon jopa kommunistien lapset ottivat innokkaasti alkuun osaa, alkoi kylän opettaja pitää sunnuntaisin samaan aikaan koululla nukkenäyttelyjä, joista sitten oli määrätyn puolueen lehdessä uutisia. Ne lapset, jotka menivät pyhäkouluun eivätkä opettajan järjestämiin nukkenäyttelyihin, saivat siitä koulutunneilla toruja. Tulivatpa lapset joskus itkien koulusta kotiin kertoen, että taas haukuttiin lahkolaisuudesta.”(4)

Yhdessä tarinassa lähtömotiivina muiden syiden lisäksi on sota ja uuden sodan uhka. Sodan kokemuksista haluttiin mahdollisimman kauaksi. Kirjoittaja oli itse Karjalan evakko, joten siirtolaisuudesta hänellä oli jo kokemusta.

”Myöskin se ainainen sodan uhkakin oli yksi syy, itse olen Karjalan evakko ja mieheni soti siellä ja lapissa myöskin, joten mahdollisimman kauaksi halusimme. Eikä katua ole tarvinnut.”(2)

Seuraava esimerkki kertoo, että ratkaisuun on usein vaikuttanut jonkun sukulaisen, tässä tapauksessa tädin; Kanadaan lähtö. Puhutaan ketjumuutosta tai ketjusiirtolaisuudesta, jolle on ominaista, että tietty määrä tosilleen sukua olevia ihmisiä muuttaa paikasta toiseen sukulaissuhteiden perusteella ja niiden houkuttelemina (McNeill 1978, Tannin 2002, 12 mukaan).

”Tätini oli lähtenyt Canadaan v. 1926 kun itse oli 2 viikon vanha. Olin hänen kanssaan kirjeenvaihdossa ja lähetteli paketteja sota-aikana ja jälkeen. Aloin kertoa perheelleni että

jos mekin yrittäisimme lähteä vaikka sinne, mutta sinne ei otettu siirtolaisia enkä halunnut tättä rasittaa auttamaan meitä siellä alkuun.”(2)

Sukulaisten merkitys myös seuraavan perheen lähdölle on ollut ilmeinen. Tässä tapauksessa lähtöajatuksia synnyttivät myös valokuvat ja kaitafilmit, joita ei muissa tarinoissa tule esille. Australiassa houkutti myös ilmasto ja kirjeiden kautta saatu tieto, että ”tasa-arvo on parempi kuin esimerkiksi Ruotsissa, jossa suomalaisia ei arvosteta.” Tarina siis kertoo, että muitakin vaihtoehtoja määränpääksi oli harkittu, mutta Australia houkutti Ruotsia enemmän edellä mainituista syistä.

”Vaimoni veli oli mennyt muutama vuosi aikaisemmin Australiaan ja lähetteli sieltä kuvia ja kaitafilmejä sekä kirjoitti, että täällä on maa jossa pärjää työtä tekemällä ja työtä on. Lähtö ajatuksia oli syntynyt esimerkiksi juuri kaitafilmeistä, joissa Austraalian luontoa ja suomalaisten elämää tuli esiin. Ei näkynyt lunta eikä räntää, vaikutti kesämaalta. Ihmiset iloisen näköisiä ja hyvinvoivan omaisia. kirjeiden kautta meille oli välittynyt tieto, että Australiassa on parempi tasa-arvo kuin esimerkiksi Ruotsissa, jossa suomalaisia ei arvosteta. Eiköhän kaikkeen matkalle lähtöön liity seikkailumieltä ja ajatusta nähdä maailmaa.”(1)

Seuraavaa kirjoittajaa on rohkaissut saman pitäjän lähtijöiden esimerkki. On mahdollista, että paikkakuntalaisten esimerkillä on ollut vaikutusta laajemminkin. Esimerkiksi Vaasan lääni oli vahva lähtöalue 1920- ja 1930 luvuilla (Koivukangas, 1986, 138). Rohkeus matkaan lähdölle on syntynyt osittain siitä, että tiedettiin aiemmin lähteneiden pärjänneen, jopa erittäin hyvin, ainakin ulkoisen elämänhallinnan suhteen.

”Keski-Suomen Saarijärven pitäjä jäi taakse, mutta rohkeutta matkaan antoi sekin, että Australiassa oli jo entuudestaan Saarijärveläisiä, jotka olivat hyvin menestyneet ja jopa rikastuneetkin.”(3)

Seuraavassa tarinassa Australian esillä olo lehdissä on vaikuttanut määränpään valintaan, joskin lähtöpäätös oli tehty jo aiemmin.

”Kun olimme vaimoni kanssa päättäneet, että meidän on muutettava jonnekin muualle, satuimme näkemään sanomalehdessä erään laivayhtiön mainostavan matkojaan Australiaan. Kysyin vaimoltani, että lähdetäänkö Australiaan? Lähdetään, oli heti valmis vastaus. Asia oli siten pian päätetty!”(4)

Kaikki aineistoni kirjoittajat ovat olleet lähtiessään perheellisiä. Luonnollisesti myös lasten mielipiteillä on ollut vaikutusta lähtöpäätökseen. Tässä tarinassa tuodaan esille se, että paluu Suomeen oli mahdollinen jos Australia ei miellytä.

”Lapset olivat lähtöön myötämielisiä, sillä sovimme, että ellei maa miellytä, palaamme kahden vuoden kuluttua takaisin.”(3)

Syyt lähtöön näyttäytyvät tarinoissa hyvin moninaisina. Usein lähtö oli, kuten yksi kirjoittajista kuvaa, ”monien syiden summa.” Voi kuitenkin yhteenvetona todeta, että Suomen lama-kausi ja heikko työtilanne vaikutti suoraan tai välillisesti kaikkien aineiston siirtolaisten lähtöön. Yksilötason motiiveista löytyi enemmän vaihtelua ja kirjoja perheiden omien elämäkokemusten sekä niiden odotusten ja toiveiden mukaan, joita elämälle oli asetettu. Huttunen (2002, 329) kuvaa maahanmuuttajien suhdetta kertomiinsa paikkoihin ja maisemiin asentojen kautta. Asento käsitteenä viittaa ruumiinfenomenologiseen lähestymistapaan, joka korostaa ihmisen maailmassaolemisen ruumiillisuutta ja suuntautuneisuutta (mm. Jokinen 1997a & b, Utriainen, 1999, Heinämaa, 1996 Huttusen, 2002, 29 mukaan). Asennon käsite tarjoaa välineen tarkastella sitä, millä tavalla suuntautuneita suhteita elämäkertojen kirjoittajat tuottavat tarinoissaan (emt. 2002, 29). Tarinoissa kuvattava asentojen moninaisuus kertoo kodin etsinnästä tilassa. Kotia (laajana merkitysten kenttänä, ei vaan fyysisenä paikkana) etsitään mahdollisuuksien ja rajoitusten välillä ja pyritään suuntautumaan sinne ”missä hyvä koti on mahdollinen, ja pois sieltä, missä elämä käy vaikeaksi tai mahdottomaksi.”(emt. 2002, 329.) Aineiston siirtolaisten lähdön asento ja suuntutuminen on nimenomaan sinne, ”missä hyvä koti on mahdollinen.” Tähän ”hyvään kotiin” liittyy oleellisesti Roos`n (1989, 206) ulkoisen elämänhallinnan ulottuvuus. Elämäntarinoista tulee esille, että Australiaan lähtemisen tärkein motiivi oli työn kautta saavutettava aineellinen ja henkinen turvallisuus.

Millaisena lähtijät sitten kuvataan? Kaiken kaikkiaan lähteminen näyttäytyy kertomuksissa hyvin rohkeana ratkaisuna, kun mietitään pitkää välimatkaa ja ihmisten melko vähäistä tietoa siitä, millaiseen maahan ja kulttuuriin he ovat matkalla. Lähtöön on monien kohdalla liittynyt suuria taloudellisia uhrauksia, äärimmillään jopa kodin/tilan myyminen. Tarinoista välittyy kuva, että vaihtoehtoja lähdölle on mietitty, joten ratkaisuun on päädytty harkinnan kautta. Lähtöön liittyvä byrokratia (asiakirjat, lääkärintodistukset) ja muut lähtövalmistelut (kodin myynti/vuokraus, irtaimen huutokauppa) kuvataan monivaiheisena ja pitkänä prosessina. Hyvin mielenkiintoisena nousee esiin ajatus ”turistisiirtolaisista”, joihin kirjoittaja liittää ”halun nähdä maailmaa hiukan kotiveräjän ulkopuoleltakin.” Toisessa kertomuksessa ”seikkailunhalu, halu nähdä maailmaa ja toive paremmasta elämästä” mahtuvat saman henkilön lähdön motiiveihin, eikä niitä nähdä ristiriitaisina. Kunnollisen ja työteliään siirtolaisen kuvaan mahtuu toisessa kertomuksessa myös seikkailunhalu.

7. MATKALLA UUTEEN

7.1 ”Matka, joka muutti monien elämänkuviot toisenlaisiksi”

Identiteetin diskursiivista puolta esiin nostavassa näkökulmassa todellisuuskäsitys rakentuu vahvasti kielen ja symbolien rooliin niin inhimillisessä elämässä kuin todellisuuden määrittämisessäkin. Ihminen kuvataan ”itse kutomissaan merkitysverkostoissa eläväksi eläimeksi”. Merkitysverkoissa maailma on avoin ja seuraus avoimuudesta on, että tulevaisuus on hyvin vaikea ennustaa ja ennakoida. Tästä johtuu että identiteetit nähdään epätäydellisinä ja liikkeessä olevina. Identiteetit eivät kuitenkaan leiju vapaina vaan institutionaaliset ja muulla tavoin ylläpidetyt rajat ja materiaalisten resurssien rajallisuus kahlitsevat niitä. Tarvitsemme jo perusturvallisuutemme tähden, jotain pysyvää, johon ankkuroimme identiteettimme. Tämä pysyvyys voi olla esimerkiksi käsitys kodista ja siihen liittyvistä muistoista sekä emotionaalisesti latautuneista ihmissuhteista. Ihmisillä on tapa ja tarve hahmottaa minuus yhtenäiseksi ja muuttumattomaksi ja tällaiset kiinteyteen painottuvat määrittelyt itsestä ovat hyvin olennainen osa ihmistä ja hänen identiteettiään. (Saariston ja Jokinen 2004, 137- 138.) Jos kiinteyteen painottuvat määrittelyt ajatellaan olennaiseksi osaksi ihmistä ja hänen identiteettiään, mitä tapahtuu kun ne menetetään? Siirtolaisuus on nähtävissä tilanteena, jolloin ollaan siirtymässä jostain ”pysyväksi” ajattelusta uuteen ja vieraaseen. Näin ollen sen lisäksi, että entinen yhteisö jää taakse niin taakse jää myös tietynlainen mahdollisuus ennakoida ja käsittää tulevaa. Millaisena matkaa ja leirillä oloa sitten kuvataan?

Taustana matkakertomuksille kerrottakoon, että aineiston lähtijöistä kaksi perhettä lähti siirtolaisiksi 1958 ja kaksi perhettä 1968. Kolmen perheen matka taittui pääosin laivalla ja yksi perhe lensi Australiaan. Tyypillinen laivalla taitettu matka seurasi reittiä Turku – Tukholma –Göteborg ja Lontoo. Osa lähtijöistä lensi Lontooseen. Lontoosta matka jatkui Biskajan lahden ja Gibraltarin- salmen kautta Välimerelle, jossa pysähdyttiin Maltalla. Seuraavaksi Port Saidin ja Suezin kanavan läpi Adeniin ja sieltä Colomboon. Viimeinen väli Intian valtamerästä päättyi usein Sydneyhin tai Melbourneen. Vaihtelua matkan kulussa

esiintyi jonkin verran. Yhdessä tarinassa matkaa tuli lisää koska Suezin kanava oli sodan vuoksi suljettu ja laiva kiersi Etelä-Afrikan eteläkärjen ja Kap-kaupungin kautta.

Matkakuvaukset ovat pääasiassa melko lyhyitä. Matkaa kuvataan usein sen maantieteellisen reitin kautta, jota Australiaan mentiin. Seuraava kuvaus on mielenkiintoinen siksi, että siinä sanotaan yhdessä lauseessa hyvin paljon. Lause aloitetaan kertomalla matkan alkamispäivä, Australiaan saapumispäivä ja kulkuvälineet. Seuraavaksi kirjoittaja ikään kuin palaa takasin muistoissa Suomeen sekä hevoskyytiin ja lumisateeseen. Aivan kuin Salon ja Turun välisellä linja-automatkalla olisi ollut suuri merkitys kirjoittajalle.

”Matka alkoi marraskuun 7 pv v 1958 ja Australiassa olimme 11 pv Joulukuuta, kolmella laivalla ja kahdella junalla ja ensin hevoskyydillä ja lunta sateli hiljalleen Salossa kun siitä vielä linja-autolla Turkuun mentiin.”(2)

Kuten jo aiemmin on tullut ilmi, Australiaan suuntautunut siirtolaisuus on ollut vahvasti ryhmäsiirtolaisuutta. Seuraavassa tarinassa kirjoittaja arvelee olleensa osa yhtä suurinta suomalaisten ryhmää, joka on matkustanut samalla laivalla Australiaan.

”Ilmeni, että samaa matkaa Australiaan oli menossa 250 suomalaista, joka olikin meille suuri yllätys. Laivayhtiö oli järjestänyt myös matkanjohtajan, jona toimi neiti Pitkänen. Ryhmämme lieneekin ollut yksi suurimpia suomalaisryhmiä, mitä koskaan on samalla laivalla Australiaan mennyt.”(4)

Moni matkaan lähtijä kertoo olleensa ensimmäistä kertaa Suomen rajojen ulkopuolella. Monessa tarinassa ”täyden ylöspidon” laivamatka kuvataan lomana, joka oli mielestäni yllättävää. Matkalla tutustuttiin muihin ja näitä ystävyysuhteita pidettiin yllä vielä myöhemminkin.

”Lento Lontooseen ja senjälkeen kuukauden täyden ylöspidon laivamatka. Suezin kanava oli sodan vuoksi suljettu ja kiersimme Etelä-Afrikan eteläkärjen kautta poiketen Kap-kaupungissa.”(3)

”Siitä alkoi elämäni ensimmäinen ulkomaan matka, ellei oteta lukuun sota-aikana itärajan taakse ”ilman viisumia” tekemiäni matkoja!”(4)

”Laiva-matkat meni kivasti ihan lekotellessa ja hyvät oli ruuat ja tutustuimme kivoihin ihmisiin, joita vieläkin joskus tapaamme täällä. Paljonhan siitä matkasta olisi kertomista ja pidin päiväkirjaa, jonka nyt tyttärenti juuri käänsi englannin kielelle jälkipolville”(2)

”Lontoosta lähtöimme jälkeen oli meri ollut melkoisen tasaista ja matka olikin todella miellyttävä elämys. Itselleni se olikin elämäni ensimmäinen todellinen loma. Lypsykarjahan antaa työtä 7 päivää viikossa ympäri vuoden aamuin illoin, ja siihen lisäksi sitten kaikki muut hommat. Silloin ei ollut vielä mitään lomitusjärjestelmää maataloudessa. Ehkäpä sitä silloin tuli hiukan kateellisena katseltua onnellisten lomalaisten loikoilua kesäisin, kun itsellä ei siihen ollut mitään mahdollisuuksia. Senpä vuoksi tuo matka tuntui todella nautinnolta.”(4)

Laivamatkalla pyrittiin järjestämään erilaista ohjelmaa ja ajankulua pitkän matkan virkistykseksi. Seuraava tarina kuvaa suomalaisten köydenvetoa laivalla. Kansallisen identiteetin näkökulmasta kisailu muita vastaan on todennäköisesti vahvistanut yhteishenkeä.

”Saadakseen yksitoikkoiselle matkalle jotain piristystä, järjesti laivan henkilökunta kaikenlaista ajanvietettä. Yksi niistä jäi erikoisesti mieleeni: köydenvetokilpailut eri kansallisuuksien välillä. Niinpä rakennusmestari Vallenius puuhasi kokoon meistä suomalaisistakin ”tiimin”, johon minutkin vaati muiden mukaan. Porukkamme veti köyttä maltalaisia, irlantilaisia ja englantilaisia vastaan. Ja mikä kunnia meille – voitimme heidät kaikki! Tuon kilpailun jälkeen kertoi Matti Kankaanpää, että kun vedimme englantilaisten kanssa huomasi hän, että joku oli kiertänyt heidän puoleisen köyden pään jonkin laivan rautakaiteen ympäri. Matti oli mennyt ja irroittanut köyden! Kerroinkin Matille, että minäkin tunsin silloin vetäessä jotain erikoista, oli kuin köysi olisi ollut kannossa kiinni, niin kuin olikin!”(4)

Matkanjohtaja piti päivittäin englanninkielen tunteja niitä haluaville. Myöhemmin kielen opiskeluun tarjoutui mahdollisuus myös siirtolaisleirillä. Kielenopetus edusti Australian siirtolaispolitiikan konkreettista tavoitetta sopeuttaa siirtolaisia yhteiskuntaan. Myöhemmin kieli ja sen oppiminen näyttäytyy merkityksellisenä monessakin mielessä.

”Heti Lontoosta lähdettyämme järjesti matkanjohtajamme, neiti Pitkänen päivittäin englanninkielen tunteja niitä haluaville. Hän otti tunneistaan pienen korvauksen, josta muutamat mokisivat, että se olisi kuulunut hänen työtehtäviinsä.”(4)

Matkan huipentuma, saapuminen Australiaan, on jäänyt muistoihin. Toisten kokemus oli myönteinen ja lämmin ja toisilla hyytävän kylmä.

”Australiasta oli ensi kosketus Frimantlessa jossa laiva pysähtyi ja tuli viranomaiset vastaanottamaan ja olimme koko päivän kaupungilla, jossa ihastelimme lämpöä, ihania rakennuksia ja puutarhoja. Halpoja hintoja ja kaikkea oli saatavilla. Hedelmät ne oli parhaat kaikista.”(2)

Kesämaan kylmyys on yllättänyt jotkut. Toisaalta kylmyys-lämpö voi kuvainnollisesti myös edustaa jotain muuta. Kylmyys on edustanut epävarmuutta ja epäilyksiä onnellisesta maahantulosta. Tulee mieleen myös Pokelan kirjasta jo aiemmin esille ottamani lainaus, jonka mukaan sumusta, työttömyydestä ja kylmyydestä päästään kerralla kun lähdetään Suomesta. Nämä ikävät asiat on ikään kuin niputettu yhteen ja ne liittyvät Suomeen.

”Sumusta ja kylmästä kuitenkin päästään – ja työttömyydestä. Kuuluu riittävän aurinkoa ja työtä ympäri vuoden”. tiesi kainuulainen metsuri. (Voitto Pokela, Jälkiä Australian sannassa, 1995, 11.)

”Australiaan tulimme Bonegillan siirtolaiskeskukseen, kuten silloin lähes kaikki tekivät. Oli syyskuu ja nuo vanhat armeijan parakit olivat jäätävän kylmiä ja epävarmuus onnellisen maahantuloon antoi epäilyksiä.” (3)

Seuraavassa tarinassa kylmyys on myös kuvattu yllättäväksi kokemukseksi. Kokemuksen yllätyksellisyys on mahdollisesti myös suuri osa sen ikävyyttä. Kylmyyden kokemus edustaa kertomuksissa ehkä pikemminkin huolta siitä, saammeko sitä mitä on luvattu? Onko sitä aurinkoa ja työtä ympäri vuoden? Seuraavan tarinan kuvaus sitoo auringon ja työn aloittamisen yhteen ja silloin kirjoittajan huoli on poissa ja kaikki hyvin.

”NIIN, tulimme tähän kaupunkiin heinäkuun iltana, sunnuntaina ja ensimmäinen arvaamaton kokemus oli kylmyys. Nousimme autosta lankomiehen talolla ja meidän kesäisiin pellava pukuihin iski vuoriston viima kuin piiska. Kesämaa, voihan perhonen!!!! Seuraavana aamuna Australian taivas aukesi aurinkoisena ja työvaatteet päällä ensimmäiselle työmaalle klo7, 30. Kaikki hyvin, siitä se alkoi.”(1)

Seuraavan kirjoittaja kuvaa matkaa hyvin merkityksellisenä vaikkakaan kuvaukset matkalta eivät analyttisiä tai syvällisiä olleet. Matka saa merkityksensä siinä, että se todella muuttaa lähtijöiden elämäkuviot toisenlaisiksi kuin ne Suomessa olivat.

”Oli mielenkiintoista seurata, kun luotsia tuotiin laivaan pienellä veneellä, joka korkeiden aaltojen harjoilla keikkui kuin lastu laineilla. Hommansa merimiehet kuitenkin osasivat ja luotsi pääsi laivaan. Niinpä sitten laivamme kiinnitettiin Melbournen sataman laitteisiin ja tuo ikimuistettava, ihanamatka oli päättynyt; matka joka muutti monien elämäkuviot toisenlaisiksi kuin ne olivat Suomessa olleet.”(4)

Matkalla kuvataan sattuneen myös ikäviä yllätyksiä. Seuraavassa tarinassa kerrotaan matkan yllättävästä käänteestä, kun käy ilmi, että kaikkien seurueeseen kuuluvien paperit eivät olekaan kunnossa: Tarina saa kuitenkin onnellisen käänteen kun tilanne selviää.

”Kaikilla meillä kolmella perheellä oli määränpää Canberra Australian pääkaupunki. Sydneyssä kuitenkin tuli pientä hankaluutta ja mutkaa matkaan. Meidän perheen paperit olivat selvät ja meille varattiin heti seuraavaan lentovuoroon paikat. Toisten perheiden kohdalla ei löytynyt papereita, jotka olisivat oikeuttaneet lentoon Canberraan. Silloin pääkaupunkiin tulevilla piti olla asunto tiedossa ja mieluummin vielä työpaikkakin. Kaupunkiin ei haluttu joutilasta väkeä, vaikka ei kaupunki kuitenkaan ollut suljettu paikka.

Kaksi perhettä jäi Sydneyhin ja siellä siirtolaisten vastaanotto keskukseseen. Keskuksessa oli asunto ja ruokaa niin kauaksi kunnes asunto ja työpaikka järjestyi. Vaimoni kävi Canberrassa siirtolaisministeriössä selvimässä asiaa ja lähti sitten parin päivän päästä hakemaan matkakumppanit Canberraan.” (1)

Sekä edellisessä että seuraavassa tarinassa ratkaisevaan rooliin nousee suomalaisten toisistaan huolehtiminen. Kun jotain sekaannusta matkalla tuli, autettiin maanmiestä hädässä. Tarinat luovat suomalaiselle siirtolaiselle vahvasti kunniallisen ihmisen identiteettiä. Maanmiestä tai matkatoveria ei jätetä vaikka ongelmia ilmaantuu. Yhteinen voimavara on se, että asiat yritetään ratkaista yhdessä.

”Mutta mutta, nuo kaksi perhettä eivät oikein hyväksyneet keskuksen palveluja, vaan lähteneet omille teilleen ja sillä teollaan he pelasivat itsensä ulos valtion lupaamasta ja varmasti toimivasta huolenpidosta. Hyvällä onnella ja riittävällä tarmolla vaimoni löysi heidät miljoonakaupungista. Toinen pariskunta tuli vaimoni kanssa Canberraan mutta toinen perhe oli ehtinyt tehdä puolen vuoden vuokrasopimuksen ja heidän täytyi jäädä Sydneyhin. Tulivat puolen vuoden kuluttua Canberraan ja olivat tyytyväisiä aikaan jonka viettivät Sydneyssä.”(1)

Myös kotimaassa annetuista lupauksista pyrittiin pitämään kiinni.

”Päästyämme yläkannen hytteihin, tuli Elli Pirkola puheilleni ja pyysi tulemaan apuun. Elli kertoi, että kun he olivat Martan kanssa löytäneet matkalipuissa mainitun numeroisen hytin ja asettuneet sinne, tuli kaksi tyttöä isänsä kanssa ajamaan heitä sieltä pois, kertoen heidän matkalipuissaan olevan sen hytin numeron. Nyt lupaukseni Aappo Pirkolalle auttaa hänen tyttöönsä matkalla, saikin käytäntöä ja niin lähdin Ellin kanssa katsomaan tilannetta. Hyttipaikkojen järjestäjille oli tullut inhimillinen erehdys ja olivat merkinneet kahdet asukkaat samaan hyttiin. Lauri Mäkineste, jonka kaksi lasta jo asuivat Australiassa Oli menossa seitsemän jäljellä olevan lapsensa kanssa Australiaan samassa laivassa ja hänen tyttärilleen oli merkitty sama hytti kuin Elli Pirkolalle ja Martta Leponelle. Yritin sanoa, että koska nämä Elli Pirkola ja Martta Leponen olivat ensimmäisinä hyteissä, joiden numerot ovat heidän matkalipuissaan, niin kenelläkään ei ole oikeutta ajaa heitä hyteistä pois. Mäkineste ärähti, että mitä tämä asia sinulle kuuluu, alkaen ajaa minuakin pois. Kerroin,

että tämän Elli Pirkolan isä pyysi minua auttamaan tyttöään matkalla, jos hän apua tarvitsee ja nytpä näyttää sitä tarvitsevankin.”(4)

Matkan kuvaamisessa keskeisenä näyttäytyvät reitin kuvaus, matkan kokeminen lomana ja tarinat siitä kuinka muista suomalaisista pidettiin huolta. Voisi kuvitella, että kotimaan jääminen taakse ja tietynlaisen turvaa tuovan ennakoitavuuden menettäminen näkyisi kertomuksissa enemmän, mutta näin ei ollut. Australiassa odottamatta kohdattu kylmyys kylläkin edusti hetkellistä turvattomuuden kokemusta. Yksi turvallisuutta lisäävä tekijä on voinut olla se, että suomalaisia on ollut matkalla ja samassa tilanteessa yhtäaikaan. Yhdessä oleminen ja toimiminen sekä pyyteetön maamiesten auttaminen luo todennäköisesti turvaa uudessa ja oudossa tilanteessa. Suomalaisten siirtolaisten kiinteä yhteys on jatkossakin tarinoissa merkittävässä roolissa.

7.2 Leirikokemuksia Bonegillassa

Australian valtio pyrki huolehtimaan maahan tulleista siirtolaisista. Jos yksityistä asuntoa ei heti järjestynyt, järjestettiin tilapäismajoitus siirtolaisleirille, mistä siirtolaiset pyrittiin sijoittaman eri puolille maata työmahdollisuuksien mukaan. Suuri osa suomalaisista tuli Aluksi Bonegillaan, joka oli sodan jälkeen suurin siirtolaisten vastaanottokeskus. (Koivukangas, 1998, 103-104.)

Bonegillan siirtolaisleiri tuli tutuksi myös aineiston kirjoittajille. Aineiston neljästä perheestä kolme päätyi Bonegillan leirille. Kirjoittajien kokemukset leiriltä vaihtelivat, mutta pääasiassa leirillä vietetty aika kuvataan hyväksi ja siirtolaisviranomaisten toimintaan ollaan tyytyväisiä. Seuraavan kirjoittaja kuvaa asumisoloja, ruokaa ja järjestettyä ohjelmaa ihan kivoiksi. Kuvauksen mukaan siirtolaiset olivat vapaita tulemaan ja menemään sekä valitsemaan työpaikkansa.

”Melbourne oli määräsatomamme ja siitä junalla ensin Alburyyn ja Bussilla Bonegillan leirille, jossa olimme yli joulun. Kuumaa oli ja järvi siinä vieressä ahkerassa käytössä, tilavat parakit, hyvä ruoka, englannin tunnit joulu-juhlat ym ihan kivat. Kenellä oli enempi rahaa tai tuttuja ajelivat muuallakin ja töihin sai mennä mihin vaan.”(2)

Seuraavassa tarinassa mainitaan täyden yöspidon lisäksi saatu taskuraha. Kirjoittaja vertaa Australian siirtolaisten oloja Amerikkaan ja Kanadaan menneisiin ja kokee, että Australiassa siirtolaisten asema oli parempi.

”Täyden yöspidon lisäksi saimme Bonegillassa vielä hiukan taskurahaakin joten täytyy todeta, että Australia piti todella erittäin hyvää huolta maahan tulevista tuhansista siirtolaisistaan, jotka monien vuosien aikana kulkivat Bonegillankin siirtolaisleirin läpi. Esimerkiksi ennen Amerikkaan ja Kanadaan mennet siirtolaiset eivät saaneet minkäänlaista huoltoa. Piti näyttää vielä määrätty ”maihinnousuraha”, joka varmisti, ettei tulija joudu valtion huollettavaksi.”(4)

Leirillä vietetty aika kuvataan ihanteellisena lomana, jolloin pääsi valmiiseen pöytään eikä ollut huolta huomisesta. Seuraavassa jälleen viitataan siihen, että Bonegillan palvelut eivät kaikille kelvanneet, kun ei ollut esimerkiksi sellaista ruokaa, johon Suomessa oli totuttu. Kirjoittaja on kuullut monen jälkeenpäin arvostelleen leirin oloja, mutta on itse kokenut ajan hyväksi.

”Meillä ei ollut asunnon suhteen mitään valittamista, kun emme olleet kaikkiin mukavuuksiin tottuneet. Niinpä sitten alkoi elämäni toinen ihanteellinen loma! Olenkin sanonut että se oli elämäni onnellisinta aikaa! Ei ollut huolta huomisesta. Sai mennä valmiiseen ruokapöytään syömään ja ruokaa oli riittävästi. Eihän se tosin kaikille kelvannut, kun ei ollut kuoriperunoita ja läskisoosia! joihin suomalaiset olivat tottuneet. Kesä oli kauneimmillaan ja vieressä ihana järvi uida – ja kyllähän sitä porskuteltiinkin. Kaikki lapsemme oppivat Bonegillassa uimaan. Olen tosin kuullut monien jälkeenpäin arvostelevan Bonegillan oloja, mutta itse pidän sitä aikaa todella miellyttävänä vaiheena elämässäni.”(4)

Seuraavan kirjoittajan kokemukset Bonegillan leiriltä eivät ilmeisesti olleet hyvät, sillä hän koki, että leirin jälkeen asiat muuttuivat hyväksi. Huonoja kokemuksia ei kuitenkaan selitetä tarinassa enempää. Kirjoittaja koki myös, että vasta leirin jälkeen alkoi siirtolaisten elämä.

”Kaikki muuttui hyväksi kun muutimme lämpimään Brisbanen kaupunkiin joka sijaitsee itärannikolla. Tulimme siirtolaisten asuttamaan Vagon- hostelliin. Täällä alkoi siirtolaisen elämä.”(3)

Kuvaukset matkalta ja leiriltä näyttävät hyvin samantapaisina.. Tyypillistä on, että henkilökohtaisiin vaikeuksiin viitataan, mutta niitä ei eritellä tarkemmin. Ehkä vaikeuksien kuvaaminen ei sovi tarinoissa tuotettuun siirtolaisen identiteettiin. On myös hyvä muistaa, että kirjoittajien kohdalla on kysymys sodan nähneestä ja kokeneesta sukupolvesta. Tämän kokemuksen valossa on mahdollista, että kaikkia vastoinkäymisiä ei pidetä mainitsemisen arvoisina tai ajatellaan ”niiden vaan kuuluvan elämään” kuten seuraavan kirjoittaja asian ilmaisee. Kysymys voi olla myös elämän sisäisen hallinnan puutteellisuuden hyväksymisestä. Roos`n (1985) mukaan elämän sisäinen hallinta merkitsee, että ihminen riippumatta elämäntapahtumistaan, kykenee sopeutumaan ja katsomaan ”asioita parhain päin”. Sisäinen elämänhallinta on jotain, joka on opittava, vähitellen ja jo lapsuudessa. Elämän aito sisäinen hallinta on siis oleellinen osa talonpoikaista elämäntapaa ja siihen liittyy luonnon järjestyksen ja vastoinkäymisten hyväksyminen. (Roos, 1985, 42.) Tämä voi osaltaan selittää ikäpolven suhtautumista vastoinkäymisiin. Seuraava kirjoittaja on kokenut, että vaikeudet kuuluvat elämään ja on näin ollen hyväksynyt sen, että sisäinen elämänhallinta on aina tietyllä lailla puutteellista. Sisäisen elämänhallinnan luonne ei ole kuitenkaan esteenä ulkoisen elämänhallinnan tavoittelulle vaan, ”on itse vaan yritetty.”

”Ehkä minun tarinani on liian ”ruusuinen” vaan on se vaikeaakin ja tiukkaakin ollut, se nyt on vaan kuuluu elämään ja kultaa ei vuole missään, on itse vaan yritetty...”(2)

Kirjoittajien kuvaukset heidän suhteestaan Australian yhteiskuntaan tai siirtolaisuuspolitiikan käytäntöihin olisivat olleet mielenkiintoista materiaalia. On todennäköistä, että jo metodin ja aineiston laatu ratkaisevat hyvin pitkälle sen kuinka syvälle siirtolaisten kokemusmaailmaan on mahdollista päästä. Yksittäiseen kirjoitettuun elämäntarinaan ei tässä aineistossa valikoidu kovin ongelmallisia teemoja.

8. SOPEUTUMINEN UUTEEN KOTIMAAHAN

Luvussa kahdeksan keskiöön nousee siirtolaisten sopeutumisen tarkastelu. Sopeutuminen ja kirjoittajien toimijuuden kuvaaminen uudessa kulttuurissa tapahtuu keskeisesti kielen, työn, kodin ja muiden suomalaisten kanssa toimimisen kautta. Keskeinen tutkimusongelma eli millaista identiteettiä aineiston narratiiveissa luodaan alkaa hahmottua suhteessa sekä kulttuuriseen identiteettiin (mitä siirtolaisista on tullut?) sekä ajatukseen siirtolaisista sosiologisina subjekteina eli osana suomalaisten yhteisöä. Kun Bonegillan leirin tai muun väliaikaisen paikan jälkeen asetuttiin pysyvämmiin johonkin, alkoi arki ja arjen mukana tarinoissa pureuduttiin kielen, työn, asumisen ja vapaa-ajan kuvauksiin.

8.1 Kielen merkitys arkielämälle

Mikä kielen merkitys sitten on? Yksinkertaisimmillaan kieli voidaan nähdä äänimerkkien järjestelmänä, joka on ihmisyyden tärkein merkkijärjestelmä. Jokapäiväinen elämä perustuu muiden kanssa jakamaamme kieleen. Tästä seuraa, että kielen hallitseminen ja ymmärtäminen on välttämätöntä arkielämän todellisuuden ymmärtämiseksi. (Berger & Luckmann, 1995, 47-48.) Kieli kommunikaation välineenä on sekä kulttuurisen että sosiaalisen kuvan peruselementti, jonka avulla pidetään yhteyttä yllä. Kielelliset valinnat mahdollistavat henkilökohtaisten suhteiden, sosiaalisen statuksen, tilanteiden merkityksen ja sosiaalisten päämäärien ilmaisun. (Fishman, 1972, Harisen 2000, 138 mukaan.) Suojanen & Suojanen (1993) jopa väittää, ”että muuttajan identiteetin kenties olennaisin kulmakivi on hänen äidinkieltensä ja että äidinkielen maailman äkillinen puuttuminen muuttaa yksilön ja pienryhmän arkimaailman totaalisesti ja maailmankuvan vähittäin”. Kieli nähdään myös keskeisenä kulttuurisen identiteetin rakennuselementtinä (Toukomaan, 1984, Harisen 2000, 138 mukaan).

Tarinoissa ei ensisijaisesti pohdita kielen merkitystä vaan kirjoitetaan kielen opiskelusta ja kielen hallinnan merkityksestä arkisille tapahtumille. Tarinoista on aiemmin käynyt ilmi, että englannin kielen opiskeluun tarjoutui mahdollisuus jo laivamatkalla ja myöhemmin Bonegillan leirillä. Uudessa arjessa kielen hallitsemisen kysymykset nousevat tarinoissa

vahvasti esille. Lapset aloittivat koulun ja aikuiset kielikoulun kuten seuraava tarina osoittaa.

”Täällä alkoi siirtolaisen elämä. Lapset kouluun ja aikuiset kielikouluun, joka oli alkanut jo laivamatkalla. Pian minua pyydettiin lapsiryhmän hoitajaksi. Lapset olivat pääosin itämaalaisia 2-18 vuotiaita ilman vanhempia olevia pakolaisten mukana tulleita. Oli liikuttavaa kun nämä orvot lapset ottivat minut heti äidikseen ja Mami minä heille aina olinkin.”(3)

Kielitaidon ja erityisesti sen puutteen merkitys oli suuri mm. siihen millaiseen työhön hakeutui. Rakennustyömailla oli muita suomalaisia joten siellä pärjäsi myös suomen kielellä. Toinen rakennustöiden valintaan vaikuttanut seikka oli alan hyvät tulevaisuudennäkymät.

”Asetuimme siis asumaan Canberraan. Ensisijaisesti siihen vaikutti, että Canberrassa asui vaimoni veli perheineen ja meillä oli valmiina asunto ja minulle työpaikka. Kielitaidottomana tiesin, että ainoa työ tulee olemaan rakennuksilla, joilla on muita suomalaisia. Canberraa juuri silloin rakennettiin voimalla ja väellä, joten näytti siltä, työtä riittää. Toinen syy vaikuttaa vieläkin. Totesimme kuinka kaunis puutarhakaupunki Canberra oli jo silloin, oli hyvä tunne jäädä.”(1)

Tarinoissa kielitaito tulee esille hyvin vahvasti juuri maahan asettumisen, työn ja kodin etsimisen rinnalla. Koska lapset omaksuivat uuden maan kielen nopeasti, seuraavassa tarinassa heidät kuvataan tärkeään rooliin vanhempiensa tulkkina.. Tässä mielessä perhe ja lapset näyttäytyvät voimavarana kun asettaudutaan uuteen maahan ja sopeudutaan uuteen kulttuuriin. Kielen oppiminen nähdään vaikeana siksikin, että se olisi vaatinut aikaa, jota ei ollut, sillä töihin oli kiire.

”Miehelleni tarjosivat töitä rautatehtaalta Wollongista, vaan eihän hän sinne lähtenyt. Oli pari kk. leirillä talonmiehenä ja Alburystä tuli sinne yksi ”Bosse” etsimään rappareita ja niin me muutimme ensin Wodongaan josta saatiin asunto ja puolen vuoden päästä Alburystä. Siellä olimme 5v. Lapset aloitti koulut ja kieli alkoi luistaa heiltä hyvin, olivat sitten apuna

meille, ei se meidän kieli koskaan tullut kovin hyväksi, koulut jäi, kun töihin oli kiire ja omaa kotia aloimme heti rakentaa.” (2)

Orientaatio kielenopiskeluun vaihteli eri kirjoittajilla. Varmasti siksi, että työpaikasta riippuen sen merkitys on ollut erilainen. Allardt ym. (1981) näkee kielen välttämättömänä sosiaalisena resurssina, jota ilman ei voi saada kontakteja tai saada haluamaansa informaatiota (emt. 245). Aineiston tarinat kuitenkin osoittavat että toisissa töissä pärjäsi vähemmälläkin kielitaidolla ja tällöin motivaatio kielenopiskeluun ei ole ollut kovin korkea. Toisaalta seuraava tarina osoittaa myös sen, että myös kirjoittajan kuvaama vajavainen kielitaito on riittänyt sosiaalisten suhteiden luomiseen myös australialaisiin.

”Olen joskus australialaisille kavereille sanonut, kun on ollut puhetta vajavaisesta kielitaidostani, etten tullut tänne puhumaan, vaan tekemään töitä! Niiden, jotka työskentelevät englantia puhuvien kanssa, on kuin pakko oppia kieltä. Mutta itselläni oli siinä suhteessa ”huono tuuri”, sillä ensimmäisessä työpaikassani Wollongongissa, jossa kaivelin likaviemärimonttuja 4 kuukautta, olivat kaikki kaverit – työnjohtoa lukuun ottamatta – suomalaisia samoihin aikoihin tulleita, joten keskustelukielemme oli meille tuttu! Sen jälkeen menin hakkamaan sokeriruokoa Tullyn alueelle suomalaiseen ”kängiin” Veikko Tick`in porukkaan, joka vieraskielisestä sukunimestään huolimatta hallitsi silloin ainoastaan savoa! Joten kielitaito ei tuon ½ vuoden aikana paljon lisääntynyt. Tuon sesongin jälkeen ostimme sokeriruoko maatilan, jonne muutimme asumaan tammikuussa 1960. Taaskaan työkavereista ei ollut kieliopiskelussa paljon apua, kun se oli traktori!” (4)

Voitto Pokela (1995, 18-19) kuvaa kirjassaan kielen opiskelua Tasmanian Hobartissa seuraavasti:

”Siirtolaisviranomaiset olivat järjestäneet mahdollisuuden kielenopiskeluun joka ilta töitten jälkeen, vieläpä viikonloppuisinkin. Yllättävän harvojen suomalaisten sisu kesti kuitenkin pitkään tehokasta kielenopiskelua ja tulokset jäivät heikoiksi. Monista oli haus Kempaa istuskella iltaa yhdessä ja rupertella selvällä suomen kielellä. Meitä suomalaisia oli satoja pienellä alueella, joten aina löytyi seuraa, ja siitä monien kielenopiskelut kärsivät rajusti.”

Seuraavissa tarinoissa kirjoittajat näkevät kielen oppimisen merkityksellisenä ja sen eteen tehtiin lujasti töitä. Australian valtio tuli myöhemmin mukaan kielikurssin järjestämiseen televisiosta.

”Australiaan savuttuamme aloitimme heti kielikurssin ja lapset oppivat kielen hetkessä. Tein aloitteen kielikurssista, joka alkoi alussa kotona, mutta myöhemmin valtion avuun turvin siitä tuli TV kurssi.”(3)

Voitto Pokela oli yksi niitä kirjoittajia, joka opetteli kielen hyvin. Hyvä kielitaito on mahdollistanut hänelle myöhemmin uuden ammatin, sillä hän opiskeli Australiassa luterilaisen kirkon papiksi. Voitto Pokela (1995, 22) kuvaa kirjassaan kielen opiskelua ja sen monikulttuurisuutta seuraavasti.

”Meitä oli muutamia, jotka työn ohella paneuduimme kaikin voimin kielen opiskeluun. Siirtolaisviranomaisten järjestämiä iltaluokkia oli lyhyen kävelymatkan päässä. Myös kirjekursseihin osallistuimme ahkerasti. Meidät oli jaettu eri luokkiin, joilla oli siirtolaisia eri maasta. Monet suomalaiset tunsivat olonsa orvoiksi erityisesti eteläeurooppalaisten parissa istuessaan.”

Seuraavan kirjoittaja on huomannut, että vähäinenkin kielitaito on avuksi sosiaalisten suhteiden luomisessa.

”Ahkerointiin englannin kielen oppimiseksi, toiset ahkerammin kuin toiset. Vähäinenkin kielitaito helpotti lähestymistä niihin ihmisiin jotka olivat asuttaneet tätä maata jo kauemmin.”(1)

Seuraava kirjoittaja kuvaa kielenoppimistaan vuolain sanoin. Kirjoittaja nostaa esille myös iän merkityksen kielen oppimiselle. Kaikki aineiston kirjoittajat ovat olleet jo keski-ikäisiä saapuessaan Australiaan ja kirjoittaja kokee, että ikä on rajoittanut hänen mahdollisuuttaan oppia uutta kieltä.

”Siitä kuitenkin alkoi koko elämäni vaikein tehtävä, joka tähän päivään mennessä on kestänyt yli 40 vuotta ja yhä jatkuu. Aikuisena vieraan kielen oppiminen ei ole kovin helppo juttu, varsinkin jos sattuu omistamaan ”kovan kielipään”, kuin minullekin on sattunut tulemaan. Mutta vuosien mittaan lienee jotain kuitenkin kovaanikin päähäni tarttunut, koska en enää tavallisiin asioihin tulkkia tarvitse. Olinhan jo täyttänyt 35 vuotta, kun Australiaan lähdimme, enkä ainuttakaan sanaa englantia osannut. Lapsillehan uuden kielen oppiminen ei vaikeuksia tuota.”(4)

Kuten edellisistä esimerkeistä käy ilmi kielen merkitys toimijuudelle uudessa kulttuurissa on tärkeä. Kirjoittajat ovat asettaneet kielen oppimiselle merkityksen omista lähtökohdistaan ja tavoitteistaan käsin. Tällaisia lähtökohtia ovat olleet työ, arkisten asioiden hoitaminen ja sosiaalisten suhteiden luominen. Orientaatio ja motivaatio kielenopiskeluun on vaihdellut sen mukaan kuinka merkittävää kielen hallitseminen on ollut omalle toimijuudelle. Suojasen ym. (1993) väite siitä että ”muuttajan identiteetin kenties olennaisin kulmakivi on hänen äidinkiелensä ja että äidinkiелisen maailman äkillinen puuttuminen muuttaa yksilön ja pienryhmän arkimaailman totaalisesti ja maailmankuvan vähittäin” näyttäytyy Suomen Australian siirtolaisten tilanteessa erilaisena. Kuten Pokela edellä huomautti, oli suomalaisilla niin paljon kontakteja muihin suomalaisiin, että ”äidinkiелinen maailma” oli läsnä Australiassakin. Pokelan tulkinta on varmasti oikeansuuntainen kun hän arvelee, että suomalaisten tiivis yhdessäolo osaltaan vaikeutti kielen oppimista. Oman kielen ja kulttuurin säilyttäminen näkyy jatkossa suomalaisten suuntautumisena vapaa-aikana suomi-seurojen ym. suomalaisten siirtolaisten toimintaan. Oleellisinta kielen merkityksessä on se, että siirtolaiset itse kokevat kykenevänsä toimimaan uudessa kulttuurissa itseään tyydyttävällä tavalla.

8.2 Koti toiminnan areenana

Seuraavista tarinoista käy ilmi, että koti edustaa kirjoittajille fyysistä ja konkreettista toiminnan ja hallinnan areenaa. Työ tai muut sosiaaliset areenat jaetaan muiden kanssa ja mutta koti on oma. Tämä voi olla yksi syy siihen, että taloja ostettiin ja rakennettiin hyvin pian maahan saapumisen jälkeen. Toinen ostopäätökseen vaikuttanut asia oli varmasti rahoituksen järjestymisen suhteellisen helposti. Koti saattoi edustaa myös ulkoista elämänhallintaa, vaurautta ja turvallisuutta. Tarinoiden kirjoittajien vahvan suuntautumisen

kodin ja ympäristön laittamiseen voi lukea myös siten, että välitön suhde luontoon on ollut monelle tärkeä.

Monet alkoivat rakentaa taloa melko pian työn ja pysyvämmän asuinpaikan löydyttyä.

”...koulut jäi kun työhön oli kiire ja omaa kotia aloimme heti rakentaa. Tontti oli halpa ja ent. lehmä- laidun, jossa sitten kasvatin ihanat vihannekset ja kukat & puut, pensas-aidat.”(2)

Siirtolaisten suhde luontoon nousee esille tarinoissa usein. He kuvailevat näkymiä ja Australian luontoa vuolaasti ja ilmiselvästi nauttien yhteydestä siihen. Meren läheisyys tai merinäkymä mainitaan monessa tarinassa

”Täällä asuessamme aloimme rakentaa omakotitaloa Mount Gravatin kaupunginosaan. Täällä asuimme 7.vuotta kun ostimme maanviljelys ja metsäpalstan kooltaan 12 hehtaaria. Tila sijaitsee meren ranta-alueella merinäkymin.”(3)

Ratkaisut asumisen suhteen olivat hyvin rohkeita ja nopeita. Toisaalta mietin voisivatko ne kertoa myös siitä, että hyvin nopeasti ymmärrettiin että haluttiin maahan jäädä ja asunnon osto oli tavallaan tuon päätöksen konkreettinen sinetti? Aineiston kirjoittajista kaikki ovat jääneet pysyvästi Australiaan ja suuntautumien ja sopeutumien on nähtävä myös tästä näkökulmasta.

”Useimmilla perheillä oli ajatuksissa saada oma talo tai ainakin omistus asunto. Lainoja oli suhteellisen helppo saada ja niinpä useilla perheillä oli kahden, kolmen vuoden päästä omakotitalo asuttavana ja omistuksessa pankin kanssa yhteisesti. Nopeimmat ehtivät jo muutaman kuukauden asumisen jälkeen ostamaan talon.”(1)

Seuraavan kirjoittaja käyttää talon hankkineista kuvaavaa nimeä, kotirintamamiehet ja -naiset. Toisaalta nimitys viittaa myös ahkeruuteen kodin ja pihamaan laitossa.

”Ne jotka olivat ehtineet hankkia oman talon, kotirintamamiehet ja naiset, kaunistivat pihamaitaan ja kohensivat uutta kotiaan entistä ehommaksi.”(1)

Seuraavaan kuvaukseen liittyy ajatus sopeutumisesta suomalaisittain hyvinkin eksoottisiin eläimiin ja olosuhteisiin. Kuvaavaa on kirjoittajan vahva tunne, että heidän asuttamansa paikka on heidän kotinsa.

”Aluksi kasvatin tilalla 12 lehmää, sonnin kanoja sekä Niki-aasin joka joskus öisin karkaili aasityttöjä katsomaan ja sitten aamulla katuvaisena palasi. Talon ympärillä ja pihapiirissä asuvat kengurut ja metrinmittaiset liskot. Vanhan saunarakennuksen vaiheilla asustaa 7 metrinen Carbet-käärme, joka joskus kanoja verotti. Pienempiä käärmeitäkin joskus näkee, mutta me kaikki olemme toisiimme tottuneet ja tunnemme, että tämä on meidän koti.”(3)

Seuraavassa lehmän hankinta edustaa sekä omavaraisuutta, että taloudellisesti järkevää ajattelua.

”Jo hakkuusesongin aikana ostimme yhden lypsylehmän, koska lapset olivat tottuneet kotona käyttämään paljon maitoa ja ostomaito tuntui olevan aina lopussa. Sateisessa Tullyssa kasvoi tienvarret rehevää heinää ja pidimme lehmän kettingissä kiinni, siirtäen sitä muutaman kerran päivässä. Tuon lehmän talutin vanhimman poikamme Erkin kanssa Lower Tullyn farmillemme tuon n. 10 km matkan, kun muut tavaramme olimme sinne jo vieneet lainaksi saamallamme pienellä kuorma-autolla. Siellä olikin lehmälle hyvät ”kettinkilaitumet”, peltojen nurkissa kun kasvoi rehevää heinää. Pidimmekin lehmää yli 10 vuotta ja sillä oli varsin ratkaiseva merkitys perheemme ravitsemuksessa, varsinkin ensimmäisenä vuotena farmilla ollessamme.”(4)

Kotoutumisessa uuteen maahan ja kulttuuriin fyysisen kodin merkitys on suuri. Se edustaa sekä pysyvyyttä, turvallisuutta että omaa tilaa. Mahdollisuutta hallita jotain ja päättää itse esimerkiksi millaisen kodistaan ja sen pihapiiristä haluaa. Koti edustaa myös yksityistä elämänpiiriä, jonne voi vetäytyä rauhaan keräämään voimia ja viettämään vapaa-aikaa. Nämä kaikki kodin merkitykset nousevat keskeisiksi uudessa kulttuurissa, jossa vielä etsitään omaa tilaa, paikkaa ja toimijuutta niin konkreettisesti kuin identiteetinkin tasolla.

Kotirintamamiehen ja -naisen kuvauksilla luodaan identiteettiä, jossa koti ja kodissa viihtyminen näyttäytyy keskeisenä. Huttunen (2000, 328) kuvaa kodin merkitystä niiden ihmisten elämässä, jotka liikkuvat maiden tai kulttuuristen rajalinjojen yli. Huttunen näkee kodin laajasti, kiintopisteenä tai paikkana, josta ollaan suhteessa maailmaan. Koti viittaa näin ollen laajempaan merkitysten kenttään, jolla ihmiset toimivat ja operoivat. Kotiin liittyy olennaisesti toimijuuden mahdollisuus, mahdollisuus hallita omaa ruumista ja ympäristöä sekä tehdä asioita, jotka ovat mielekkäitä ja liittyvät kotiin, kotona olemisen kokemukseen.

8.3 Työ elämänhallinnan ja turvallisuuden takaajana

Työn suhde siirtolaisuuteen on hyvin moninainen. Kuten jo aiemmin on tullut esille, se on ollut merkittävin siirtolaisten lähtöä motivoiva tekijä. Työn merkitys ulkoiselle elämänhallinnalle ja sitä kautta aineelliselle ja henkiselle turvallisuudelle on keskeinen. Roos totesi aineistostaan, että elämäkertojen yksi kaikkein kantavin teema sekä suoraan että epäsuorasti, on elämän ulkoisen hallinnan tavoittelu (Roos, 1988, 207). Totean tämän pitävän paikkansa myös käsillä olevissa tarinoissa. Ulkoisen elämänhallinnan eli pääasiassa työn kuvaukset muodostavat ison osan kertomusten sisällöstä. Työ muodostaa yhden tärkeän osa-alueen siirtolaisten tarinoita ja sen kautta luodaan vahvasti suomalaisen siirtolaisen identiteettiä.

Kun sain aineiston tarinat käsiini, muistan ihmetelleeni yhtä tarinaa erityisesti. Siinä kirjoittaja oli hyvin yksityiskohtaisesti kuvannut itsensä, puolisonsa ja kaikkien lastensa työ – ja koulutushistorian. Työni edetessä olen ymmärtänyt, että työ, koulutus ja työn mielekkyys on ollut kirjoittajalle varmasti keskeinen elämänhallinnan alue. Useissa kertomuksissa kuvataan suomalaisten työntekijöiden hyvää mainetta. Tällöin keskeiseksi kysymykseksi nousee se, millaista identiteettiä työn kautta kertomuksissa tuotetaan?

Se, mille alalle suuntauduttiin, riippui monesta tekijästä. Työtä oli tarjolla monipuolisesti ja joidenkin kohdalla työpaikka tai ala vaihtui useitakin kertoja.. Rakennustyöt olivat miehille hyvin yleisiä, monestakin eri syystä. Seuraavassa tarinassa tulee hyvin näkyviin Australian yhteiskunnan tilanne. Talous oli nousussa ja maata rakennettiin vauhdilla. Kirjoittaja on toiminut rakennusalalla aliurakoitsijana ja se on tarjonnut hänelle vapauden mm. keventää

töitä kun ikää karttui. Kuvaavaa ja ajalle tyyppillistä on sekin, että työ opittiin käytännössä, eikä kouluttautuminen ollut aineiston tarinoissa esillä.

”Omakoti rakennus ja sitä seurasi vuosien varrella monen monta muuta rakennusta. Oli sairaalaa, kirkkoa ja toimisto rakentamista. Noin 95 % kuitenkin pientalojen rakentamista. Viimeiset kymmenen vuotta tein vain talojen sisustus töitä, ikä alkoi painaa ja ulko ja runko työt jäivät pois. suomessa en ollut tehnyt rakennustöitä koskaan mutta työ tekijäänsä neuvo, kuuluu yksi sanonta ja pitää melko mukavasti paikkansa. Suomalaiset tekivät jos mahdollista työt niin sanottuna aliurakoitsija hommana. Meitä oli sellaisia 2 ja aina viiden miehen porukoita.”(1)

Myös hyvät ansiot houkuttelivat rakennustöiden pariin.

”Mieheni oli monitoimimies, joka valitsi ammatikseen rakentajan hyvien tulojen vuoksi.”(3)

Kertomusten naiset ovat käyneet töissä kodin ulkopuolella. Heidän työuransa ovat olleet hyvin monipuolisia. Lasten ollessa pieniä, moni on kokenut, että kotona olo on ollut välttämätöntä, mutta ennemmin tai myöhemmin on hakeuduttu töihin myös kodin ulkopuolelle.

”Itse sain töitä koulun siivoojana, illoin ja aamuin ja se oli loisto-lisä, kun naisten töitä ei juuri ollut.”(2)

Kun perhe sitten muutti ja aloitti tilan pidon järjestyi työtä taas. Kirjoittaja koki, että hänen palkkansa oli ”hyvä lisä” talouteen, joka kertoo siitä, että miehen tulo oli pääasiallinen perheen tulonlähde.

”Mieheni teki siltoja pää-asiassa siis valtion töissä, minä otin lapsia hoitoon ja sitähän riitti silloin oli vielä paljon valkoisia siellä Canberrassa jo tein samaa hommaa, kun se oma poika oli pieni. siinä tuli työ kotiin ja kiva lisä talouteen.” (2)

Seuraavassa kertomuksessa käy hyvin ilmi, kuinka monenlaisessa työssä kirjoittajan vaimo on ollut mukana:

”Vaimoni työajasta kerrotaan sitten: Australiaan tulon jälkeen hän laittoi kotiamme kuntoon ja siihen asuun mikä meille sopi. Reilun kuukauden kuluttua hän meni töihin kaupungin puutarhalle. puutarhalla oli yksi johtavista puutarhureista suomalainen mies ja työpaikka järjestyi mukavasti. Puutarhalla oli monta kansallisuutta ja muitakin suomalaisia, kuin edellä mainittu puutarhuri. Seuraava työ oli englantilaisessa tietokoneen osia valmistavassa pienteollisuus firmassa. Tarkkaa ja tarkkavaisuutta vaativaa hommaa, jota vaimoni teki yli 2 vuotta.”(1)

Kirjoittaja jatkaa vielä vaimostaan, joka seuraavaksi työskenteli suomalaisen clubin managerina. Sitten eri jalkapallo clubien kirjanpitäjänä ja johtajana ja viimeisemmäksi vielä, vaimo toimi kirjanpitäjänä paperitukkuliikkeessä ennen eläkkeelle jäämistään. Kirjoittajan vaimon työura näyttäytyy hyvin vaiheikkaana ja monipuolisena. Muita kirjoituksissa mainittuja naisten työpaikkoja oli parturi-yrittäjän työ. Kirjoittaja kertoo jatkaneensa Suomessa alkanutta yrittäjän elämää kunnes liikkeenpito jäi maatilan töiden takia.

”Itse perustin heti parturikampaamon, mutta myöhemmin ostimme maatilan ja karjanhoito vei ajan, joten liikkeenpito jäi.”(3)

Työ näyttäytyy aineistoni tarinoissa hyvin keskeisenä. Siitä kirjoitetaan paljon ja sen merkitys näyttäytyy sekä kielen oppimisen että sosiaalisten suhteiden kautta. Seuraava kirjoittaja on mielestäni löytänyt hyvin oleellisia työn merkityksiä kuten työn tuoman turvallisuuden, mahdollisuuden tutustua uuteen kulttuuriin ja eri kansallisuuksiin.

”Työ on tärkeää omalla synnyinseudulla mutta erittäin tärkeäksi muodostuu muutettaessa uuteen maahan ja uuteen kulttuuriin. Työ tarjoaa turvallisuutta mutta myös mahdollisuutta jokaisena työpäivänä pureutua uuden maan tapoihin ja ennen kaikkea tutustua maan kansalaisiin arkisissa merkeissä. Työpaikalla tapaa monien kansallisuuksien ja kulttuurien ihmisiä ja heiltä voi oppia kaiken aikaa uutta. Kaikkea ei tarvitse hyväksyä, eikä omaksua

mutta kannattaa oppia tietämään. Työ tekee mahdolliseksi hyvän vapaa-ajan ja harrastukset.”(1)

Voitto Pokela (1995, 21) kuvaa kirjassaan Jälkiä Australian sannassa rakennustyömaan sosiaalisia suhteita seuraavalla tavalla:

”Heti ensimmäisten viikkojen aikana Hobartin kirjaston rakennustyömaalla syntyi monia kestäviä ystävyyssuhteita. Suomalaisuus ja yhteinen kieli olivat tietenkin lujan ystävyyden pohjana. Yhteiset kala- ja metsästysreissut Tasmanian henkeäsalpaavan kauniin luonnon helmaan yhdistivät uudesta maasta jalansijaa etsittäessä.”

Työn kautta luotiin myös siirtolaisten identiteettiä. Seuraavassa tarinassa nousee esiin suomalaisten hyvä maine, ahkeruus, tunnollisuus ja luotettavuus. Toisaalta myönnetään suomalaisten ottaneen ”pitkiä ryyppyjä, mutta työt ja asiat tuli hoidettua”. Luodaan kuvaa siitä, että positiivinen piirre (ahkeruus, tunnollisuus ym) vie voiton negatiivisesta (pitkät ryypyt). Luodaan kuvaa että liiallisesta alkoholin käytöstä huolimatta suomalaisilta tulivat työt ja asiat hoidettua.

”On yksi tärkeä asia, joka on helpottanut ja auttanut meitä nopeasti liittymään toisten Australialaisten yhteisöön. Ne suomalaiset, jotka olivat tulleet tähän maahan jo ennen toista maailman sotaa tai heti sen jälkeen, olivat hankkineet suomalaisuudelle hyvän maineen. Olimme kuulema ahkeria, tunnollisia, luotettavia, rehellisiä ihmisiä, olimme arvostettuja ja iloksemme olemme KUULEMA sitä vieläkin. Sekin tiedettiin, että osa suomalaisista ottaa pitkiä ryyppyjä mutta työt ja asiat tulee hoidettua.”(1)

Myös seuraavassa viitataan suomalaisten rehellisyyteen ja luotettavuuteen kun käydään neuvotteluja suomalaisen clubi –rakennuksen laina-rahoituksesta. Rahoituksen järjestymisen kuvataan epätavallisena, sillä seuralla ei ollut omaisuutta lainan takuuksi. Takuuksi sovittiin suomalaisten työpanos talkootunteina.

”Rahoituksen järjestymisen oli hyvin epätavallinen, ainakin pankkimaailmassa. Seuralla ei ollut omaisuutta laittaa lainan takuuksi. Nyt tuli suomalaisten luotettavuus ja rehellisyys

näkyvästi esille. Pankki lupasi toivomamme lainan siten, että 140 henkilöä, suurin osa miehiä, allekirjoitti lupauksen, jossa he lupautuivat, miehet tekemään 80 talkootuntia ja naiset 20 työtuntia tulevalla Clubi rakennuksella. Jokainen allekirjoitti oman sitoumuksen ja nämä kaikki paperit vietiin pankkiin ja pankin toivomuksesta monet siirsivät rahaliikenteensä ”meidän” pankkiin.”(1)

Yhteenvetona voi sanoa, että työn merkitys vieraassa kulttuurissa on suuri ensinnäkin toimeentulon ja taloudellisen turvallisuuden takaajana. Työ saa uudessa ympäristössä myös muita tärkeitä merkityksiä kielen, kulttuurin, tapojen ja sosiaalisten suhteiden kautta. Työn kautta luodaan myös vahvasti identiteettiä ja kuvaa sekä suomalaisuudesta että omasta itsestä. Suomalaisten siirtolaisten identiteettiä on luotu mm. ahkeruuden, luotettavuuden ja hyvän työmiehen määrityksillä.

8.4 Sopeutuminen, identiteetti ja merkitykselliset toiset

Seuraavaksi tarkastelen kirjoittajien sopeutumista ja identiteettiä sosiaalisten suhteiden kautta. Tarinat sisältävät paljon kuvauksia erilaisten suomalaisten yhteisöjen toiminnasta ja kirjoittajien omasta aktiivisesta roolista niissä. Siirtolaisten yhteistoiminnalla on ollut monia ulottuvuuksia kuten suomi- seurat, suomi- radio ja suomalaiset seurakunnat. Otan identiteetin tarkasteluun mukaan Hallin (2002) ajatuksen kolmesta eri aikoina vallinneesta identiteetti käsityksestä.

Hall (2002) erottaa kolme erilaista käsitystä identiteetistä: a) valistuksen subjekti, b) sosiologinen subjekti ja c) postmoderni subjekti. Valistuksen subjekti sisälsi käsityksen ihmisestä keskuksen omaavina, yhtenäisinä yksilöinä, joilla oli järki, tietoisuus ja toimintakyky. Valistuksen subjektin ”keskus” koostui sisäisestä ytimestä, joka sai alkunsa ihmisen syntyessä. Syntymän jälkeen ”keskus” kehittyi, pysyen kuitenkin olemukseltaan samana koko yksilön olemassaolon ajan. Sosiologinen subjektikäsitys heijasti modernin maailman kasvavaa mutkikkuutta ja selkeää tietoisuutta siitä, että subjektin sisäinen ydin ei ollut itseään kannatteleva ja autonominen vaan muodostui suhteessa “ merkityksellisiin toisiin”. Nämä “ toiset” välittivät subjektille tämän asuttamien maailmojen arvot, symbolit ja merkitykset eli kulttuurin. Hallin mukaan symboliset interaktionistit (G.H.Mead, C.H.Cooley)ovat niitä sosiologian avainhahmoja, jotka toivat esille ja työstivät tätä

“interaktiivista” käsitystä identiteetistä ja minästä. Sosiologiassa näkemys on klassinen ja sen ydinajatus on, että identiteetti muodostuu minän ja yhteiskunnan välisessä vuorovaikutuksessa. Subjekti siis omaa sisäisen ytimen/olemuksen, joka on “tosi minä”. Tämä sisäinen ydin kuitenkin muotoutuu ja muokkautuu jatkuvassa dialogissa ulkopuolisten kulttuuristen maailmojen ja niiden tarjoamien identiteettien kanssa. Sosiologisessa käsityksessä identiteetti tavallaan silottaa ”sisäpuolen” eli henkilökohtaisen maailman ja ”ulkopuolisen” eli julkisten maailmojen välistä kuilua. Samalla kun projisoimme “itseämme” kulttuuriin identiteetteihin, sisäistämällä niiden arvot ja merkitykset ja tavallaan teemme niistä “osan itseämme” autamme itseämme liittämään subjektiiviset tunteet objektiivisiin paikkoihin, joissa olemme olemassa kulttuurisessa ja sosiaalisessa maailmassa. Hallin sanoin: “ identiteetti kursii subjektin rakenteeseen”. Sen tehtäväksi muodostuu subjektien ja niiden asuttamien kulttuuristen maailmojen vakauttaminen ja lopputuloksena se tekee kummastakin vastavuoroisesti yhtenäisempiä ja ennustettavampia. (Hall, 2002, 21- 22.)

Nykyään sekä subjektien että sosiaalisten maailmojen sanotaan olevan liikkeessä. Aiemmin subjektilla koettiin olevan yhtenäinen ja vakaa identiteetti, mutta postmodernissa maailmassa identiteetti on pirstoutunut. Oleellista on, että identiteetti ei enää koostu yhdestä vaan monista identiteeteistä, jotka voivat olla ristiriitaisia ja jopa yhteen sopimattomia suhteessa toisiinsa. Rakenteellisten ja institutionaalisten muutosten seurauksena ne identiteetit, jotka takasivat subjektin mukautumisen kulttuurin “objektiivisiin” tarpeisiin, ovat murentumassa. Siitä prosessista, jonka päämäärä oli projisoida meidät kulttuuriin identiteetteihin, on tullut avoimempi, moninaisempi mutta myös ongelmallisempi. Nämä taustatekijät tuottavat postmodernin subjektin, jolla ei ole kiinteää, olemuksellista tai pysyvää identiteettiä. Subjekti ottaa eri identiteettejä eri aikoina, eivätkä nämä identiteetit enää rakennu yhtenäiseksi kokonaisuudeksi ”eheän” minän ympärille. (Hall, 2002, 22- 23.)

Tutkielman kannalta mielenkiintoisena näyttäytyy sosiologinen subjektikäsite, jossa subjektin sisäinen ydin muodostuu suhteessa merkityksellisiin toisiin”. Tarinoissa merkitykselliset toiset ovat usein muita suomalaisia ja heidän kanssaan on vietetty aikaa vapaaehtoistyötä tehden. Identiteetin kannalta keskeinen kysymys on millaista identiteettiä näiden yhteistoiminnan kuvausten kautta suomalaisista siirtolaisista tuotetaan?

Vapaaehtoistyötä oli tehty mm. Suomi-seurojen, suomalaisten clubien ja suomalaisen lepokodin hyväksi. Kertomuksista välittyy yhdessä tekemisen tärkeys maanmiesten kanssa sekä ahkeruus ja sitoutuneisuus yhdessä tekemiseen. Seuraavassa kirjoittaja kuvaa suomalaisen clubin perustamista Canberraan.

”Viikon kuluttua maahan tulosta, kirjoittaja valittiin Canberran Suomi- seuran johtokuntaan. Siitä alkoi harrastusten jonkinlainen sarja. Seura oli koko 60 luvun alustavasti suunnitellut oman toimipaikan hankkimista. Kuusikymmentä ja seitsemänkymmentä lukujen taitteessa Canberraan kuten koko maahan tuli suomalaisia siirtolaisia tuhat määrin. Canberrassa oli 70 luvun alussa noin 2500 Suomessa syntynyttä suomalaista. Seuran toiminta vilkastui kuukausittain. Syntyi päätös rakentaa oma Clubi. Kaupungille jätettiin anomus tontista ja suomalaisille osoitettiin kolmea eri mahdollisuutta, joista yksi keskeinen valittiin.”(1)

Eräs kirjoittaja kertoo olleensa alusta lähtien mukana suomalaisten toiminnoissa mm. Suomi- seuran puheenjohtajana ja sihteerinä sekä seurakunnan toiminnoissa kuten laulukuorossa. Seuraavassa kirjoittaja kuvaa suomalaisten yhteisiä saavutuksia.

”Suomalaiset ovat paljon yhteistoiminnassa. Suuri Suomi-talo on rakennettu. Kaksi suomenkielistä sanomalehteä ilmestyy. Mahtava suomalaisten lepokoti on rakennettu iäkkäitä siirtolaisia varten. Uskonnon kaipuutakin vieraalla maalla on. Suomalainen seurakunta perustettiin ja ensimmäiseksi papiksi tuli Antero Honkkila, joka tarmokkaana miehenä herätteli ihmisiä toimintaan.”(3)

Kirjoittajan perhe osallistui aktiivisesti kirkon toimintaan. Kirjoittaja näki, että virkeästä seurakuntatoiminnasta kiitos kuului innostaville vetäjille.

”Suomalaisessa seurakunnassa ja sen laulukuorossa olimme koko perhe. Seurakuntatoiminta oli vilkasta ja ansio siitä kuuluu myös nykyisin Ylöjärvellä asuvalle pastori Antero Honkkilalle ja hänen jälkeensä Olli Lehtipuulle, jota jaksoivat meitä siirtolaisia innostaa.”(3)

Suomalaisen Clubin vaiheita, osallistujien innokkuutta ja vahvaa työpanosta kuvataan seuraavassa kertomuksessa.

”Kova rahan keräys oli käynnissä jo ennen tontti lupautta. Järjestettiin suuria illallistanssiaisia, joihin naiset paistoivat ja leipoivat kaikki pöytään tulevat herkut. He tekivät kaiken talkootyönä, omista tarvikkeista ja näin tanssiaisten tuotto oli hyvä, ainoastaan juomat jouduttiin ottamaan niiltä Clubeilta joissa juhlia pidettiin.”(1)

Ennen oman Clubin valmistumista juhlia pidettiin muiden kansallisuuksien tiloissa. Seuraavassa kirjoittaja kuvaa Clubin juhlien järjestämistä, tarjoiluja ja juhlaväkeä. Tarinasta käy ilmi, että kovan yhteisen työn ja ponnistelujen lomassa osattiin myös juhlia ja järjestää mieleenpainuvia juhlia yhdessä. Samalla pidettiin yllä suomalaista ruokakulttuuria.

”Joskus oli miestenkin vuoro järjestää juhlia. Vuonna 1970 Seuran joulujuhlat Italian Clubilla ja sinne miehet olivat eräässä leipomossa paistattaneet kymmenkunta kinkkua ja muutaman koko porsaan. Kalamiehet olivat pyydystäneet vuoristorjälveltä liki viisikymmentä lohta, jotka tuoresuolattiin ihan juhlan aattona. Juhlapöytä kaikkine tykötarpeineen oli mahtava näky, jota pysyttiin koko ilta täydentämään tarvittaessa. Ei ollut moittimista juhlaväessäkään. Suomen ensimmäinen Australiaan nimitetty Suurlähettiläs saapui juhlaan valkoinen smokki yllään ja rouva upeassa iltapuvussaan. Niinä vuosina myös tavallinen suomalainen siirtolainen pukeutui juhliin juhlan arvon mukaisesti. Niinpä sinäkin iltana hyvin suuri osa miehistä oli pukeutunut smokkiin ja naiset pitkissä iltapuvuissaan kaunistivat koko 500 hengen juhliivan joukon.” (1)

Ennen kuin oma Clubi Canberraan valmistui, edessä oli vielä paljon työtä. Suomalaisten siirtolaisten rehellisyys ja luotettavuus nousi kirjoittajan mielestä keskeiseksi, jotta päästiin alkuun. Kirjoittaja kuvaa Canberran Clubin alkuvaiheita seuraavassa:

”Rahoituksen järjestäminen oli hyvin epätavallinen, ainakin pankkimaailmassa. Seuralla ei ollut omaisuutta laittaa lainan takuiksi. Nyt tuli suomalaisten luotettavuus ja rehellisyys näkyvästi esille. Pankki lupasi toivomamme lainan siten, että 140 henkilöä, suurin osa miehiä, allekirjoitti lupauksen, jossa he lupautuivat, miehet tekemään 80 talkootuntiaja

naiset 20 työtuntia tulevalla Clubi rakennuksella. Jokainen allekirjoitti oman sitoumuksen ja nämä kaikki paperit vietiin pankkiin ja pankin toivomuksesta monet siirsivät rahaliikenteensä ”meidän” pankkiin.” (1)

Kun rakentaminen pääsi vauhtiin työtä riitti. Kirjoittaja viittaa siihen, että kaikkien lupaus talkootunneista ei tullut täytetyksi, mutta sitä hän ei halua tarinassaan muistella.

”Jossain välissä piirustukset oli valmistuneet ja rakentaminen pääsi alkamaan. Viikonloput olivat kiireistä talkoo-aikaa. Mutta kuten aina, osa niistä työtunneista jäi tekemättä. Mieluista on kuitenkin muistella sitä, että monet tekivät satoja työtunteja. Lankomies teki 650 talkootuntia ja toisen perheen pää, joka tuli kanssamme Suomesta teki 450 tuntia. Clubi talo valmistui liki suunnitellussa ajassa Eteläisen Pallon Puoliskon suurin ja näyttävin Suomalainen rakennus avattiin juhlallisesti vuonna 1973.” (1)

Toinen mittava suomalaisten yhteinen projekti, joka mainitaan kertomuksissa, oli suomalaisen Lepokodin rakentaminen. Tämäkin rakennusprojekti oli mittasuhteiltaan laaja ja varojen keräys työllisti vapaaehtoisia. Kirjoittaja kertoo, ettei Australian valtio, joka rahoitti 2/3 osaa projektista, hyväksynyt talkootyötä rakentamisessa, joten rakennusvaiheessa suomalaisten osaaminen jäi hyödyntämättä. Australian yhteiskunnan rooli palvelujen järjestäjänä eroaa meidän suomalaisesta tavastamme merkittävästi ja tähän kirjoittaja, tarinoille epätyypilliseen tapaan, ottaa kantaa. Kirjoittaja ja hänen vaimonsa olivat aktiivisesti mukana lepokodin alku vaiheissa ja varojen keruussa. Kirjoittajat tuovat esille kielen merkityksen ikääntyville siirtolaisille. Osa turvattua vanhuutta ja lepokodin palvelun merkitystä on se, että siellä voi puhua ja tulla ymmärretyksi suomen kielellä.

”...toiminta vei meidät molemmat toiseen monta vuotta kestävään projektiin joka toteutettiin suomalaisten osilta vapaaehtoisesti toimien. Tämä oli suomalaisen Lepokodin rakentaminen. Taustatiedoksi on kerrottava, että Australiassa ei valtio eikä kunnat paljonkaan rakenna lepokoteja - vanhainkoteja. Hyvin yleinen käytäntö on, että perustetaan yhdistys tällaisen hankkeen alulle panemiseksi. Yhdistyksiä perustavat kansalaisjärjestöt ja eri kansallisuudet haluavat rakentaa lepokoteja, jotka ovat tarkoitettuja tuottamaan palveluja ainakin osittain heidän kotimaansa kielellä. Monet tutkimukset ovat osoittaneet, että ihmisen vanhetessa, myöhemmin opittu kieli tahtoo unohtua. Australiassa, suuren

siirtolaisuuden maassa tämä tiedetään hyvin. Toinen taustajuttu on, että Australian valtiolla on hyvä tyyli, valtio haluaa järjestöjen, jotka valtion tukea tarvitsevat, että ne ensin auttaisivat itseään ja laittaisivat haluamansa asian alulle.”(1)

”Menemättä yksityiskohtiin rahoituksen ja rakentamisen vaiheista kerrottakoon, että tämä suomalaisten omistama Lepokoti tarjoaa tällä hetkellä noin sadalle suomalaiselle tilaisuuden viettää turvattua ja arvokasta vanhuutta uuden kotimaan kamaralla.”(4)

Seuraavassa kirjoituksessa yhteistyö, Suomi-talo ja lepokoti mainitaan ikään kuin saavutuksina, työn tuloksina. Kirjoittaja on ollut lepokodin perustamisesta lähtien mukana antaen lahjoituksia, tehnyt talkootyötä sekä kuulunut taloustoimikuntaan. Kirjoittaja mainitsee olevansa suomalaisen lepokodin kunniajäsen.

”Suomalaiset ovat paljon yhteistoiminnassa. Suuri Suomi-talo on rakennettu. Kaksi suomenkielistä sanomalehteä ilmestyy. Mahtava Suomalaisten lepokoti on rakennettu iäkkäitä siirtolaisia varten.”(3)

Kielen merkitys siirtolaisille näkyy myös aktiivisuutena Suomi-radion toiminnassa.

”Allekirjoittaneen harrastuksista kannattaneen mainita, että toimitin suomenkielistä radio-ohjelmaa Canberran etnisellä radioasemalla, noin 11 vuoden ajan. Ohjelmaa tuli kerran viikossa puolen tunnin ja tunnin mittaisina jaksoina. Hyvin mielenkiintoinen ja mieleinen harrastus ja perustuen täysin vapaaehtoisuuteen.” (1)

Mitä sitten siirtolaisten halu toimia yhdessä muiden suomalaisten kanssa uudella mantereella heistä kertoo? Ja mitä sillä halutaan kertoa? Tässä vaiheessa otan uudelleen tarkasteluun Hallin (2002, 22) sosiologisen subjektikäsitteen ja sen merkityksen uuteen kulttuuriin sopeutumisessa. Muistutan Hallin ajatuksesta, jonka mukaan subjektin sisäinen ydin ei ollut itseään kannatteleva ja autonominen vaan muodostui suhteessa “merkityksellisiin toisiin”. Näin ollen voi perustellusti ajatella, että muut suomalaiset siirtolaiset muodostivat ”merkityksellisten toisten” joukon, jonka pariin hakeuduttiin ja joka auttoi luomaan australiansuomalaisten identiteettiä uudessa kotimaassa. Seuraava kirjoittaja

erottaa varsinaiset siirtolaiset jälkipolvesta ja toteaa, edellisten viettävän aikaa keskenään, mutta ”jälkipolvi pitää itseään Australialaisena”. Lause sisältää ajatuksen siitä, että jälkipolvi samaistuu eri ryhmään ja viettää aikaansa australialaisten kanssa.

”Pääosin suomalaiset seurustelevat keskenään, mutta jälkipolvi pitää itseään Australialaisena.”(3)

Tarinoissa tuotetaan vahvasti nimenomaan australiansuomalaisen siirtolaisen identiteettiä, johon liittyy oleellisesti ahkeruus ja sitoutuneisuus yhteiseen toimintaan. Tarinoissa kielen ja kulttuurin säilyttäminen on keskeinen arvo, vaikkakin tapa kuvata yhteistä toimintaa on usein suoritus- ja työkeskeinen. Yhteistoiminta muiden suomen siirtolaisten kanssa voi olla halua toisaalta säilyttää ja pitää kiinni vanhasta, yhtäläillä kun halua luoda uutta identiteettiä ja toimintakulttuuria muiden samassa tilanteessa elävien kanssa. On todennäköistä, että yhdessä ponnistelu ja tekeminen luo yhteishenkeä ja tunnetta selviämisestä uudessa maassa ja kulttuurissa.

Mitä kirjoittajat sitten itse ajattelevat sopeutumisestaan uuteen kotimaahan? Tarinoissa sopeutuminen nähdään yksilön kautta ja vahvasti asennekysymyksenä.

”Australia on 23 kertaa suurempi kuin Suomi, joten on yhden ihmisen tai yhden perheen silmillä on vaikea sanoa sopeutumisesta er puolilla maata. Siirtolaiseksi asettuminen on aina yksilöllistä ja aina se on asenne kysymys.”(1)

”Omasta asenteesta se paljon riippuu miten itse suhtautuu ihmisiin. Niin monesta kansallisuudesta on ystäviä, ettei käsien sormet riitä laskemaan.”(2)

Seuraavissa tarinoissa palataan ajatukseen, jonka mukaan siirtolaisia ja sopeutujia oli kahdenlaisia. Ne, jotka maahan pysyvästi jäivät, kuvataan sopeutuneiksi yhteiskuntaan ja maahan. Australia maana kuvataan sellaiseksi, johon sopeutuminen on helppoa.

”Ne tuntemani suomalaiset jotka tänne jäivät, ovat mielestäni hyvin sopeutuneet tähän yhteiskuntaan ja maahan. Suurin osa halusi tehdä työtä ja myöskin saivat sitä. Opeteltiin

elämään maan tapojen mukaan, opeteltiin uusia työtapoja. Ahkerointiin englannin kielen oppimiseksi, toiset ahkerammin kuin toiset. Vähäinenkin kielitaito helpotti lähestymistä niihin ihmisiin jotka olivat asuttaneet tätä maata jo kauemmin. Australialaisuuteen kuuluu, kohteliaisuus, ystävällisyys ja auttaminen. Tällaiseen yhteisöön on mielestäni helppo sopeutua.”(1)

Kirjoittaja jatkaa, että sopeutumattomuus on yhteydessä kielteiseen asenteeseen uutta ja ennennäkemätöntä kohtaan. Näkemys on, että jos kielteinen asenne ei muutu, on parempi lähteä takaisin kotiin.

”Suomalaisten joukossa oli ja on sellaisia henkilöitä joiden asenne uuteen ja ennen näkemättömään on kielteinen. Sopeutumattomat näkevät kaikessa aina huonot puolet, joita tietysti on kaikissa maissa ja kaikissa ihmisissä. Jos tällainen kielteinen asenne on pysyvää, niin silloin on parempi palata kotiin. Osa suomalaisista tänne lähteneistä palasikin.” (1)

Konkreettisia sopeutumiso ongelmia kuvataan syntyneen mm. erilaisesta ruokakulttuurista.

”Nojaa, kyllä se toisille tuotti ongelmia kun ei saanut mustaa leipää tai oikea pannukahvi puuttui ja joutuu pulverikahvia särpimään silloin. Eikä ollut silakkaa. Nyt on kyllä kaikkea suomalaisen suuhun sopivaa, vaan ei silakkaa.”(1)

Seuraava tarina osoittaa, että kirjoittaja koki oman asemansa suomalaisena, valkoihoisena siirtolaisena hyväksi ja oikeutetuksi. Lähtökohtana tähän oli Australian valtion harjoittama siirtolaispolitiikka, jonka kirjoittaja koki takaavan hänelle hyvän aseman osana paikallista väestöä. Hallin (2002) näkemys kulttuurisen identiteetin suhteesta aikaan ja yhteiskuntaan on mielenkiintoinen. Hall (emt.227) näkee, että “ Identiteetit ovat historian, kulttuurin ja vallan jatkuvan leikin kohteena.” Mielestäni näin voisi ajatella olevan aineistoni siirtolaisten kohdalla. He muodostavat uutta identiteettiään koko ajan suhteessa siihen, mistä he tulevat ja mitä he olivat, siis historiaan. Lisäksi he elävät vahvasti uuden kulttuurin arvojen ja rakenteiden vaikutuspiirissä tehden koko ajan valintoja ja kompromisseja. Valta on mukana heidän elämässään siirtolaispolitiikan ja Australian yhteiskunnan asettamien oikeuksien,

normien ja rajoitusten muodossa. Täten on perusteltua sanoa, Hallin sanoin, että aineistoni kirjoittajien identiteetit ovat ”historian, kulttuurin ja vallan jatkuvan leikin kohteena.”

”Silloin kun suomalainen siirtolainen on saanut Australian Suurlähetystöstä kirjeen, jossa hänet on hyväksytty tänne siirtolaiseksi, silloin heti hän on osa tämän maan paikallista väestöä. Sitten kun hän tulee tähän maahan ja astuu ulos asuntonsa ovesta, kukaan ei voi tietää tai sanoa muukalaiseksi. VARSINKIN siihen aikaan, kun me tulimme tähän maahan. Melkein kaikki maahantulijat olivat eurooppalaisia tai ainakin valkoisia, vaaleita. Puhuttiin valkoisesta Australiasta. Suomalaiset olivat hyvin sopivia tähän maahan.”(1)

Alasuutari (2007) viittaa vallan ja identiteetin suhteeseen hieman toisesta näkökulmasta.. Vaikka suhtautumisemme identiteettiin ja sen rakentumiseen olisi järkevä, olemme myös tunteenomaisesti kiinnittyneitä sekä rakennustyön eri elementteihin että syntyvään, sisäistettyyn minäkäsitykseen. Tästä syystä identiteetin rakentuminen kiinnostaa myös poliittisia johtajia, sillä identiteetin muokkaaminen näyttäytyy tehokkaana keinona saada ihmiset noudattamaan tiettyä käyttäytymismallia. Jos siis haluaa vaikuttaa muihin ihmisiin, ”täytyy tietää kuinka identiteetit rakentuvat ja kuinka niitä hyödynnetään.” (emt. 177.) Edellinen tarina osoittaa, että suomalaiset siirtolaiset tiedostivat asemansa haluttuina ja sopivina ”vaaleina ” maahantulijoina. Se, kuinka tietoisesti Australiassa pyrittiin siirtolaispolitiikalla hyödyntämään tietynlaisia identiteettejä, on arvoitus.

Sopeutumista nähdään helpottaneen aikaisemmin saapuneiden suomalaisten hyvä maine. Jälleen viitataan suomalaisten ominaisuuksiin ja hyvään maineeseen ja puhetaojen tasolla luodaan kunniallista identiteettiä. Kirjoittaja kuvaa, että hän ja muut siirtolaiset ovat tehneet selväksi tullessa yhdestä hyvästä maasta toiseen.

”On yksi tärkeä asia, joka on helpottanut ja auttanut meitä nopeasti liittymään toisten Australialaisten yhteisöön. Ne suomalaiset, jotka olivat tulleet tähän maahan jo ennen toista maailman sotaa tai heti sen jälkeen, olivat hankkineet suomalaisuudelle hyvän maineen. Olimme kuulema ahkeria, tunnollisia, luotettavia, rehellisiä ihmisiä, olimme arvostettuja ja iloksemme olemme KUULEMA sitä vieläkin. Sekin tiedettiin, että osa suomalaisista ottaa pitkiä ryyppyjä mutta työt ja asiat tulee hoidettua. Me, sen ajan suomalaiset siirtolaiset

teimme myös tiedoksi sen asian, että olemme tulleet yhdestä hyvästä maasta toiseen hyvään maahan, ei tämä kaikki niin ihmeellistä ole.”(1)

Myös toisessa tarinassa viitataan samaan asiaan. Kirjoittajat eivät siis halunneet, että heidän nähtäisiin tulleen huonosta maasta hyvään, vaan että he tulivat ”hyvästä maasta toiseen hyvään maahan”. Maat nähdään niin erilaisina, että vertailu on tarpeeton. Halusivatko siirtolaiset ettei heistä muodostu kuvaa onnenonkijoita, jotka olisivat muutolla hakeneet vain parempia olosuhteita?

”Australia on hyvä maa. Suomi on hyvä maa. Ei niitä kannata keskenään vertailla. Ovat niin erilaisia.”(3)

On tärkeää muistaa, että Australia maana oli jo tuolloin hyvin monikulttuurinen, joten suomalaiset olivat tekemisissä useiden kansallisuuksien kanssa. Ystävyysuhteita solmittiin ja sosiaaliset suhteet nähtiin tärkeinä.

”Niin monesta kansallisuudesta on ystäviä, ettei käsien sormet riitä laskemaan. Siitä on näyte nytkin pitkin seinää 120 joulukorttia, calenteria ym.lahjaa. Paljon on jo poistunutkin ”toiselle puolelle” vaan uusia sitten taas tullut lisää.”(2)

”Oli ja on yksi erittäin mielenkiintoinen asia jonka siirtolaisuus on meille tarjonnut ja jota emme olisi milloinkaan Suomessa tavoittaneet. Täällä olemme tavanneet suuren joukon mielenkiintoisia ihmisiä ja myös suomalaisia, joita emme olisi Suomessa tuskin koskaan tavanneet ja tutustuneet.”(1)

Varsinaisissa elämäntarinoissa monikulttuurisuuden ongelmista ei kirjoiteta. Pokela (1995, 22- 23) kuvaa kirjassaan monikulttuurisuuden synnyttämiä ristiriitoja ja turhautumista kieltenopiskeluun. Toisaalta voi miettiä, kuinka paljon esimerkissä on turhautumista kieltenopiskeluun ja kuinka paljon italialaisiin?

”Eräänä iltana vuokraemäntämme Milja Leppälä ratkaisi pulman omalta kohdaltaan. Tunnilta palattuamme hän sytytti tulen avotakkaan, heitti kirjat ja työvihkot tuleen! ”Näin

helposti tuosta pahasta päästään. Jos en ilman tätä rääkkiä opi englantia, niin olkoon! ”Hetken mietittyään hän rotusyrjintää uhkuen, kunnon suomalaisena julisti:” En rupea koko ikääni istumaan italialaisten kanssa. Lienee puolet Napolin asukkaista jo ollut tähän mennessä vieruskaverina. Jos en opi, niin lyön kampeet kasaan ja painun takaisin Sörkkaan, siellä varmasti pärjään. Voin tarvittaessa osoittaa kielitaitoni helsinkiläisille vaikkapa puhumalla käsin italiaa, ” totesi Milja tomerasti. Ei hän Sörkkaan palannut muuta kuin joskus lomailemaan. Asustaa edelleen Australiassa.”

8.5 Yhteenveto- sopeutuminen kosmopoliittisuutena

Tämän luvun keskeinen tema on ollut sopeutuminen. Sopeutumista on tarkasteltu kielen, kodin, työn ja sosiaalisten suhteiden kautta. Kielen kohdalla merkitykselliseksi nousee sellaisen kielitaidon saavuttaminen, että sillä kykenee toimimaan uudessa kulttuurissa itseään tyydyttävällä tavalla. Fyysisen kodin merkitys näyttäytyy konkreettisena toiminnan ja hallinnan areenana, kuten ympäristön ja kodin viihtyisäksi tekemisenä. Lisäksi omaksi hankittu koti edustaa ulkoista elämänhallintaa ja sitä kautta turvallisuuden kokemusta. Työ kuvataan vahvasti ulkoisen elämänhallinnan ja toimeentulon kautta, mutta mukana on myös sosiaalisten suhteiden ja kielitaidon näkökulma. Muut suomalaiset ovat edustaneet niitä ”merkityksellisiä toisia”, joiden kanssa ja joihin suhteessa australiansuomalaisen siirtolaisen identiteettiä on luotu. Siirtolaisten tarinoita sopeutumistarinoina voi tarkastella Huttusen (2002, 288) esiin nostaman kosmopoliittisuuden kautta. Huttunen (emt.) näkee, että kosmopoliitilla tarkoitetaan arkikielessä maailmankansalaista, ” joka pärjää ja on kotonaan kaikkialla, tai ainakin useammassa paikassa maailmassa.” Toinen tapa määrittää kosmopoliittisuus on laajempi ja sisältää yhteyden sopeutumiseen. Huttunen (2002, 288-289) avaa kosmopoliittisuutta Hannerzin määritelmän kautta, joka näkee kosmopoliittisuuden perspektiivinä, mielentilana tai tapana hallita merkityksiä. Näin ollen kaikki, jotka liikkuvat rajojen yli tai vaihtavat asuinpaikkaa tai matkustavat eivät ole kosmopoliitteja. Kosmopoliitti voidaan nähdä kontrastina ”paikalliselle” eli henkilölle, jolle kovasti merkityksellistä on oma paikallisyhteisö, sen kulttuuri, arvot ja tavat. Näin ollen kosmopoliittisuus olisi ennen kaikkea

”orientaatio, halukkuutta antautua tekemisiin Toisen kanssa. Se pitää sisällään intellektuaalisen ja esteettisen avoimuuden erilaisia kulttuurisia kokemuksia kohtaan,

pikemminkin kontrastien kuin yhden mukaisuuden etsintää...Samanaikaisesti kosmopoliittisuus voi kuitenkin merkitä myös kompetenssia, kohtaista kykyä uppoutua vieraaseen kulttuuriin kuuntelemalla, katselemalla, vaistoamalla ja arvioimalla. Ja toisaalta kompetenssia sanan tiukemmassa merkityksessä, hankittua taito tulla toimeen enemmän tai vähemmän asiantuntevasti tietyssä merkityssysteemissä.”

(Hannerz, 1996, Huttusen, 2002, 288-289 mukaan.)

Aineiston kirjoittajat näyttäytyvät mielestäni kosmopoliitteina nimenomaan suhteessa edellisen määritelmän ”kykyyn uppoutua vieraaseen kulttuuriin sitä tarkastelemalla ja arvioimalla”. Tarinoiden tuotettu kosmopoliitti identiteetti osoittaa, että vuosien mittaan siirtolaiset ovat oppineet selviämään uudessa maassa ja kulttuurissa. He ovat hankkineet kielitaidon, jolla tulevat toimeen ja tekevät työtä, jolla turvaavat toimeentulonsa. He ovat kyenneet luomaan uusia sosiaalisia suhteita sekä muihin siirtolaisiin että australialaisiin. Mielestäni näiden arkisten ”löytöjen ” kautta voi sanoa, että he ovat onnistuneet ”tulemaan toimeen enemmän tai vähemmän asiantuntevasti uudessa merkityssysteemissä.” eli he ovat sopeutuneet uuteen kulttuuriin ja sen olosuhteisiin. Kosmopoliittisuus kykyä uppoutua vieraaseen kulttuuriin ja sopeutua siihen on merkittävä osa kirjoittajien identiteettiä.

9. JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 ”Sinne, missä hyvä koti on mahdollinen”

Siirtolaisuuteen vaikuttavat yhteiskunnalliset taustatekijät, kuten lähtömaan taloudellinen ja poliittinen tilanne, edustavat keskeisesti yhteiskuntapolitiikan aluetta. Siirtolaisuus on sekä työvoima- että väestöpoliittisesti merkittävä kysymys. Tutkielman keskiössä olevaan sodanjälkeiseen siirtolaisuuteen liittyvät oleellisesti sekä Suomen että Australian yhteiskunnalliset olosuhteet. Suomen yhteiskunnallinen tilanne oli siirtolaisuuden tärkeä taustatekijä. Sodan jälkeisen yhteiskunnan rakenteen, maaseudun elinolojen heikkenemisen, laman ja laajamittaisen työttömyyden vaikutukset ulottuivat kaikkiin ja siirtolaiset edustavat sitä joukkoa, joka näki lähtemisen vaihtoehtona kotimaassa sinnittelylle. Työhön ja toimeentuloon liittyvät tekijät nousevat aineistosta esille selvästi. Usein lähdön taustalla on ollut jonkinlainen taloudellinen epäonni, tulipa se sitten esille työttömyytenä tai useana perättäisenä hallavuotena. Toimeentuloon ja sitä kautta ulkoiseen elämänhallintaan liittyvien syiden voi ajatella kokonaisuutena merkitsevän kaventuneita elämän mahdollisuuksia Suomessa. Siirtolaiseksi lähteminen voidaan nähdä suuntautumisenä ”sinne, missä hyvä koti on mahdollinen.” ja missä toiminnan mahdollisuudet (työ ja toimeentulo) lisääntyvät. Lähdöllä tavoiteltiin ulkoista elämänhallintaa ja sen tuomaa turvallisuutta elämään.

Australian valikoituminen suomalaisten määränpääksi oli suurelta osin Australian suunnitelmallisen siirtolaisuuspolitiikan ansiota. Sodan jälkeen havahduttiin huomaamaan, että Australiaan tarvitaan lisää asukkaita sekä puolustamaan maata tarvittaessa, että ennen kaikkea kohottamaan maa vaurauteen ja hyvinvointiin runsaiden luonnonvarojen avulla. Suomalaisten sodan jälkeinen siirtolaisuus lähti nousuun 1950- luvun jälkeen kun Australian valtion myöntämät matka-avustukset ulotettiin koskemaan myös suomalaisia. Suomalaisten siirtolaisten määrä on seurannut matka-avustusten, maihinnousurahan ja muiden siirtolaispolitiikan käytännön keinojen tilannetta ja tasoa.

Hall`n yhtälössä, jossa identiteetit ovat ”historian, kulttuurin ja vallan jatkuvan leikin kohteena”, siirtolaispolitiikka edustaa Australian valtion asettamia oikeuksia ja velvollisuuksia. Sen merkitys siirtolaisille on suuri, sillä se määrittelee heidän toimijuutensa ja mahdollisuutensa suhteessa uuteen kotimaahan.

9.2 Sopeutuminen kosmopoliittisuutena

Juonellisesti tarinat ovat sopeutumis- ja selviytymistarinoita, joissa kerrotaan niistä arjen tapahtumista ja valinnoista, jotka ovat auttaneet selviämään uudessa tilanteessa, uudessa kotimaassa. Lähdön yhteiskunnalliset syyt ja yksilölliset motiivit näyttäytyvät tarinoiden juonen kannalta merkityksellisinä, koska ne motivoivat siirtolaiset liikkeelle etsimään paremman elämän mahdollisuuksia Australiasta. Uuteen kotimaahan saapumisen jälkeen kuvataan maahan asettumista ja sopeutumisen kannalta keskeisiä asioita kuten kielen oppiminen, sopivan työn löytäminen ja sosiaalisten suhteiden luominen. Merkille pantavaa on, että vaikka uuteen maahan sopeutuminen on tuskin ollut ongelmatonta, siirtolaisuuteen liittyviä vaikeuksia ei juuri kuvata. Australialainen yhteiskunta ja siirtolaisuuspolitiikka kuvataan hyvässä valossa, eikä suoraa kritiikkiä esiinny. Tyypillistä on, että henkilökohtaisiin vaikeuksiin viitataan, mutta niitä ei eritellä tarkemmin. Ehkä vaikeuksien kuvaaminen ei sovi tarinoissa tuotettuun siirtolaisen identiteettiin, jossa selviäminen ja sopeutuminen ovat keskeisiä.

Huttusen kosmopoliittisuuden käsite sopii siirtolaisten sopeutumisen tarkasteluun monessakin mielessä. Kosmopoliitti voidaan nähdä kontrastina ”paikalliselle” eli henkilölle, jolle kovasti merkityksellistä on oma paikallisyhteisö, sen kulttuuri, arvot ja tavat. Jo lähdön motiiveissa mainittu seikkailunhalu ja halu nähdä maailmaa liittyy kosmopoliittisuuteen ja avoimuuteen erilaisia kulttuurisia kokemuksia kohtaan. Aineiston kirjoittajien sopeutuminen näkyy kosmopoliittisuutena siinä mielessä, että heillä on ollut ”kyky uppoutua vieraaseen kulttuuriin sitä tarkastelemalla ja arvioimalla”. Tästä lähtökohdasta käsin he ovat arvioineet vierasta kulttuuria ja oppineet selviytymään siinä itselleen tyydyttävällä tavalla. He ovat hankkineet kielitaidon, jolla tulevat toimeen ja tekevät työtä, jolla turvaavat toimeentulonsa. He ovat kyenneet luomaan uusia sosiaalisia suhteita sekä muihin siirtolaisiin että australialaisiin. Näiden arkisten ”löytöjen ” kautta voi perustellusti sanoa, että he ovat onnistuneet ”tulemaan toimeen enemmän tai vähemmän asiantuntevasti

uudessa merkityssysteemissä.” Kosmopoliittisuus kykynä uppoutua vieraaseen kulttuuriin ja sopeutua siihen on merkittävä osa kirjoittajien identiteettiä.

Lähtö näyttäytyy hyvin rohkeana ratkaisuna suuren perheen kanssa, varsinkin kun tieto kohdemaan oloista ja mahdollisuuksista oli vähäinen. Jo kertomuksissa matkalta alettiin tuottaa kuvaa suomalaisesta siirtolaisesta, joka piti maanmiehestään huolta ongelmien kohdatessa. Pian maahan asettumisen jälkeen aloitettiin kova työnteko ja kodin laittaminen. Työn kautta kirjoituksissa tuotetaan siirtolaisidentiteettiä, johon olennaisesti kuului ahkeruus, tunnollisuus ja luotettavuus. Siirtolaisten identiteetti on koti- keskeinen ja fyysisen kodin merkitys näyttäytyy konkreettisenä toiminnan ja hallinnan areenana, kuten ympäristön ja kodin viihtyisäksi tekemisenä. Kokoavasti voisi sanoa, että kirjoituksissa siirtolaisille luotiin työteliään, luotettavan ja kaikin puolin kunnollisen ihmisen identiteettiä. Kirjoittajat itse näkevät sopeutumisen yksilön kautta ja vahvasti asennekysymyksenä. Oma asema suomalaisena siirtolaisena Australialaisessa yhteiskunnassa nähdään hyvänä.

9.3 Suomalaisten yhteisön merkitys

Muiden suomalaisten merkitys näkyy tarinoissa jo kotimaassa. Matkaan lähdettiin sukulaisten tai tuttavien rohkaisemina ja usein ryhmissä. Kuvauksissa matkalta, asettumisesta Australiaan ja työn etsinnästä muut suomalaiset ovat tärkeässä asemassa. Eniten kerrotaan kuitenkin erilaisten suomalaisten yhteisöjen toiminnasta ja omasta roolista niissä. Nämä vapaaehtoistyön areenat kuten Suomi- seurakunnat, clubit, seurakunnat ja Suomi-radio kuvataan tärkeään rooliin siirtolaisten elämässä. Näillä kuvauksilla yhteistoiminnasta tuotetaan vahvasti australiansuomalaisen siirtolaisen identiteettiä, johon liittyy oleellisesti ahkeruus ja sitoutuneisuus yhteiseen toimintaan. Kielen ja oman kulttuurin säilyttäminen on keskeinen arvo, vaikka tapa kuvata yhteistä toimintaa on usein suoritus- ja työkeskeinen. Toisaalta yhteistoiminnan kautta on luotu uutta identiteettiä ja toimintakulttuuria muiden samassa tilanteessa elävien kanssa. Australiansuomalaisuudella on iso rooli suomalaisen kulttuurin ja kielen säilyttämisessä, mutta myös yhteisönä, joka tarjoaa mahdollisuuden kokea yhteisyyttä ja turvallisuutta vieraassa maassa. Hall`n sosiologinen subjektikäsitelmä ja sen merkitys uuteen kulttuuriin sopeutumisessa konkretisoituu yhteistoiminnassa muiden suomalaisten kanssa. Käsitelmän mukaan subjektin sisäinen ydin ei ole itseään kannatteleva ja autonominen vaan muodostuu suhteessa ”merkityksellisiin toisiin”. Voi perustellusti

ajatella, että muut suomalaiset siirtolaiset muodostivat ”merkityksellisten toisten” joukon, jonka pariin hakeuduttiin ja joka auttoi luomaan australiansuomalaisten identiteettiä uudessa kotimaassa. Vapaaehtoistyön kautta tuotettiin hyvin samantapaista identiteettiä kuin työn kautta. Vapaaehtoistyölle oli ominaista vahva sitoutuminen ja pyyteetön työpanos yhteiseksi hyväksi.

9.4 Tulevaisuuden tutkimushaasteet

Tutkielmaa tehdessäni yksi keskeinen havaintoni oli, että siirtolaiset kirjoittivat hyvin vähän suhteestaan Australian yhteiskuntaan ja poliittisiin tai yhteiskunnallisiin asioihin. Eri kansallisuuksien ja vähemmistöjen tilanne Australiassa on kuitenkin näyttäytynyt viime aikoina julkisuudessa hyvin ristiriitaisena. Helsingin Sanomissa 8.1.2006 julkaistiin Leena Lavoniuksen artikkeli, jossa kuvataan Australiassa viime aikoina tapahtuneita yhteenottoja. Sydneyn uimarannalla tapahtuneessa yhteenotossa noin viitisentuhatta valkoista oli paikan päällä seuraamassa kun satojen nuorten joukko kävi libanonilaissiirtolaisten kimppuun. Tarina ei ole kokonaisuudessaan näin yksipuolinen, vaan taustalla vaikuttavat Lavoniuksen mukaan isommat yhteiskunnalliset ongelmat, joihin tämä nuori libanonilaissiirtolaisten sukupolvi on joutunut. Heidän vanhempansa tulivat Australiaan 1970-luvulla tehdastyöihin ja pian tämän jälkeen maa syöksyi lamaan, jolloin tehdastyöpaikat katosivat. Lavoniuksen mukaan kaduilla rellestävät nyt heidän lapsensa. Suhtautumisessa siirtolaisiin ollaan kahden tulen välissä eli hyvinkin rasisisia mielipiteitä on esillä, mutta todellisuus on se, että työvoimaa tarvitaan. Lavonius kutsuukin Australiaa modernin siirtolaispolitiikan testilaboratorioksi ja suurena tulevaisuuden kysymyksenä hän näkee sen, kuinka maa onnistuu sovittamaan yhteen työvoiman tarpeen ja maahanmuuttajien oikeudet? Tutkimuksen tasolla olisi mielenkiintoista selvittää, mikä suomalaisten suhde näihin tapahtumiin on? Ja mitä he ajattelevat Australian yhteiskunnan kyvystä vastata Lavoniuksen esiin tuomaan haasteeseen?

Identiteetin näkökulmasta mielenkiintoista olisi selvittää jälkipolven eli lapsena siirtolaisiksi lähteneiden tilannetta? Millaista identiteettiä he tarinoissaan tuottaisivat? Ja millaista rooli suomalaisuudella ja australialaisuudella heidän elämässään on? Toinen aineistosta noussut jatkokysymys voisi olla, mitä Australiaan sopeutumattomille, Suomeen palanneille

siirtolaisille kuuluu ja mikä heidän käsityksensä Australian kyvystä vastata siirtolaisten tarpeisiin on?

Lähteet:

Alasuutari, Pertti: Yhteiskuntateoria ja inhimillinen todellisuus. Gaudeamus, Tammer-paino, Tampere 2007.

Alestalo, Matti: Yhteiskuntaluokat ja sosiaaliset kerrostumat toisen maailmansodan jälkeen. Teoksessa Valkonen, Tapani & Alapuro, Risto & Alestalo, Matti & Jallinoja, Riitta & Sandlund, Tom: Suomalaiset - yhteiskunnan rakenne teollistumisen aikana. WSOY:n graafiset laitokset, Juva 1985, s. 101-103.

Allardt, Erik & Starck, Cristian: Vähemmistö kieli ja yhteiskunta. WSOY:n graafiset laitokset, Juva 1981.

Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas: Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Kirjapaino-Oy Like, Helsinki 1995.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha: Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus kirjapaino oy, Jyväskylä 2001.

Haataja, Lauri: Kekkonen aika. Teoksessa Itsenäisen Suomen historia osa 4. Weilin + Göös, Vantaa 1992, s.21.

Hall, Stuart: Identiteetti. Tammer-paino Oy, Tampere 2002.

Harinen, Päivi: Valmiiseen tulleet. Tutkimus nuoruudesta, kansallisuudesta ja kansalaisuudesta. Hakapaino Oy, Helsinki 2000.

Heikkinen, Hannu: Narratiivinen tutkimus-todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2001, s. 118-120.

Heikkinen, Hannu & Syrjälä, Leena: Minussa elää monta tarinaa. Kansanvalistusseura. Dark Oy, Vantaa. 2002.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula: Tutki ja kirjoita. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2004.

Huttunen, Laura: Kotona, maanpaossa, matkalla. Kodin merkitykset maahanmuuttajien omaelämäkertoissa. Hakapaino Oy, Helsinki. 2002.

Hynninen, Matti: Suomalaiset sotaveteraanit Australiassa. Yhteiskuntapolitiikan pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto 2004.

Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero: Diskurssianalyysin aakkoset. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä 2004.

Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo: Suomalainen yhteiskunta. WS Bookwell Oy, Juva 2002.

Jussila, Osmo & Hentilä, Seppo & Nevakivi, Seppo: Suomen poliittinen historia, Dark Oy, Vantaa 2004.

Koivukangas, Olavi: Suomalainen siirtolaisuus Australiaan toisen maailmansodan jälkeen. Siirtolaisuustutkimuksia A1. Siirtolaisuusinstituutti, Turku 1975.

Koivukangas, Olavi: Sea, Gold and Sugarcane. Attrction versus distance. Finns in Australia 1851-1947. Istitute of Migration, Turku Finland. 1986.

Koivukangas, Olavi: Kaukomaiden kaipuu. Suomalaiset Afrikassa, Australiassa, Uudessa Seelannissa ja Latinalaisessa Amerikassa. Siirtolaisuusinstituutti, Turku. 1998.

Koivukangas, Olavi & Korkiasaari, Jouni: Siirtolaisuus toisen maailmansodan jälkeen. Teoksessa Itsenäisen Suomen historia osa 4. Weilin + Göös, Vantaa 1992, s. 26-27.

Korkiasaari, Jouni: Suomalaiset maailmalla. Siirtolaisinstituutti, Turku 1989.

Korkiasaari, Jouni & Söderling, Ismo: Muuttoliike. Teoksessa Koskinen, Seppo & Martelin, Tuija & Notkola, Irma-Leena & Notkola, Veijo & Pitkänen, Kari (toim.): Suomen väestö. Karisto Oy, Hämeenlinna 1994, s. 226-227, 252.

Lavonius, Leena: Varjoja paratiisissa. Helsingin Sanomat 8.1.2006.

Pokela, Voitto: Jälkiä Australian sannassa. Scandbook, Falun 1995.

Richards, Eric: Migration to Colonial Australia: Paradigms and Disjunctions. Teoksessa Lang, Peter (toim.): Migration, Migration history, History: Old Paradigms and New Perspectives. European Academic Publishers, Germany 1999, s. 151-153.

Roos, J.P.: Elämäntapaa etsimässä. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1885.

Roos, J.P.: Elämäntavasta elämäkertaan. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 1988.

Saaristo, Kimmo & Jokinen, Kimmo: Sosiologia. WS Bookwell Oy, Juva. 2004.

Sintonen, Teppo: Etninen identiteetti ja narratiivisuus. Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä. 1999.

Suojanen, Päivikki & Suojanen, Matti K.: Kulttuurin kaleidoskoopista. Kirjoituksia kielestä ja kulttuurista. Antrokirjat, Jyväskylä 1993.

Syrjälä, Leena: Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa Aaltola, Juhani, Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2001, s. 203-204.

Turtola, Martti: Jälleenrakennuksen aika 1946-1992. Teoksessa Zetterberg, Seppo & Tiitta, Allan (toim.): Suomi kautta aikojen. Otava, Keuruu 1992. s.481.

Törrönen, Jukka: Puhetapoja analysoimassa. Teoksessa Räsänen, Pekka & Anttila, Anu-Hanna & Melin, Harri: Tutkimus menetelmien pyörteissä. Ps Kustannus, Ws Bookwell Oy, Juva 2005. s 139.

Uusitalo, Hannu: Tiede, tutkimus ja tutkielma. WSOY, Juva.1996.????

Vilkko, Anni: Omaelämäkerta kohtaamispaikkana. Tammer-paino Oy, Tampere 1997.

Elektroniset lähteet:

Moisio, Elina & Martikainen, Tuomas. Kykyjen mosaiikki? Väestötutkimuslaitoksen katsauksia E 25/2006 [viitattu 30.1.2007]. Saatavilla
www-muodossa: http://www.vaestoliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/70021/file/Kykyjenmosaiikki.pdf

Liite1: Tutkimuspyyntö

Olen Susanna Kuhno, yhteiskuntapolitiikan opiskelija Jyväskylän Yliopistosta. Teen pro gradu- tutkielmani aiheesta Suomalaisten Australian siirtolaisuus 1950- luvulla ja käytän aineistona omaelämäkerrallisia tarinoita.

Toivoisin, että kirjoittaisitte minulle kokemuksianne noilta vuosilta. Olisin kiinnostunut erityisesti lähtöönne, matkaan ja Australiaan asettumiseen liittyvistä teemoista:

- Mitkä tekijät vaikuttivat voimakkaimmin lähtöönne?
- Miksi lähditte juuri Australiaan? Millaisia ajatuksia ja toiveita teillä Australiasta oli?
- Keitä henkilöitä matkalla oli mukana ja kauanko matka kesti? Kokemuksianne matkalta?
- Määränpäanne Australiassa? Mihin asetuitte asumaan ja millä perusteella?
- Millainen oli tämä uusi asuinpaikkanne, voitteko kuvailla sen elämää?
- Miten suomalaiset sopeutuivat uuteen maahan? Miten tämä ilmeni?
- Miten voisitte kuvailla suomalaisten suhdetta paikallisiin asukkaisiin ja australialaiseen yhteiskuntaan ylipäätään?
- Muita tärkeiksi katsomianne asioita?

Voitte kirjoittaa tarinanne suomeksi tai englanniksi. Jos kirjoittaminen on vaikeaa, voitte pyytää jotakuta tekemään sen puolestanne. Kaikki tarinat käsitellään ehdottoman

luottamuksellisesti ja nimettömänä, mutta toivoisin, että tarinasta kävisi ilmi ainakin sukupuolenne ja ikänne.

Toivoisin saavani tarinat maaliskuun 2006 loppuun mennessä. Tarinat voi lähettää osoitteeseen : Australian Hyvä Sanoma, “ S. Kuhnon tutkimus”, P.O.Box 489, Kippax, Holt ACT 2615.

Toimitan valmiin tutkimukseni Australian Hyvä Sanoma- lehden toimitukseen, josta voitte halutessanne pyytää sitä luettavaksenne.

Lämmin kiitos jo etukäteen tutkimukselleni arvokkaista tarinoista!

Terveisin,

Susanna Kuhno

Linnantie 88

43100 Saarijärvi

FINLAND

sasukuhn@cc.jyu.fi